

Жељко Чуровић-Лисански

**ЉУБАВНА КАЖА
МИКОЊЕ СТАКИНА**

ИПА
Јабучка Гора
2007

Издавач
„Јабучка Гора“
2007

За издавача
Јелена Стојсављевић

Уредник
Благоје Баковић

Компјутерски слог
Linea Art, Београд

Штампа
Линеа, Сремчица

УМЈЕСТО ПРЕДГОВОРА

ЗАШТО ЛИСАНСКИ?

Рођен у селу Кичави, испод планине Лисе, окићене буковом гором, извезене са триста шездесет пет извора, колико и година има дана, напајао се бистром и хладном водом, шибали ме вјетрови и зиме од момента настанка на овоземаљски свијет.

Тако је Лиса урезала дубок траг у мојој души. Још видим намрачени облак, више Маркова камена, који слуги невријеме и вјетар с Мрамора, који ми пали лице.

Кад се над Лисом надвију црни облаци и муње почну сипати и ударати по небодерним буквама, а гора захучи, стабла запуцају, тада се у нама осјећао страх, били смо свјесни колико смо мали, под Лисом, њеном ћуди, пред природом. Од ње је све зависило. Ми смо били немоћни, шћућурени једни уз друге, молили се Богу да нас не одрине, да киша промине, да усјеве не понесе. Да муња не одабере баш нас за циљ. Крстили смо се и молили Свевишњем, иако је било забрањено ...

Лиси нијесу одољели људи. Она је одољела и времену и онима који су је ништили. Док су је харали и рушили, злочиначки и без плана, лиса је узвраћала топлином у сваком дому.

Отишао сам са родног огњишта. Лиса ми је остала дубоко у срцу, велика и трајна. Остала је да пркоси цивилизацији, ја сам, уз њу, иако шибан њеним вјетровима, који су били блажи од других шибача, којима сам одолио, као и моја Лиса, рањена и опстала.

Сви сјекачи и шибачи су прошли, Лиса је остала и нека је уз моје име. Нека ме чува са својим изворима и вјетровима као и са својим гороломом. Носићу је у себи и уз своје име, као штит од шибача, јер је топлија од оних који су сјекли и њу и мене.

Овим чином хоћу да сачувам и њу и себе.

ЉУБАВНА КАЖА МИКОЊЕ СТАКИНА

Приупита ме један:

- Нећеш ваљда о њему?

- `Оћу! `Оћу, таман о Микоњи Стакином! Заслужио је Микоња да књиге о њему пишу више н`о други. Како и не би кад је онакав, како га само Бог може створити. Реци ми, има ли му равна? Има ли ко налик Микоњи: ни стасом, ни гласом, не знам да му је ко дораст`о! Има ли у срезу кога да му се обратио а да му Микоња није учинио? Излазио је у сусрет и кусом и репатом. Многи је са његова имена допро далеко. У почетку су се спрдали Микоњи, кад би некеме нешто обећо. Ћутнули би мало, оманули главом у невјерици, а онда и проговорили. Пукли би да не кажу. Нешто би их појело изнутра да не проговоре. А проговорили би на пету да могу. Још кад их уја¹ и поганство подагна, нема узмака но да рече, па куд пукло. Рекли би: -Ђе Микоња да учини, јадо!? Да може што учињет, учинио би себи, оженио би се и градио породицу. Ђе он нешто да учини, кумим те Богом!?

Погани се не сјећају Микоње кад им је био мобеник. Колико пута им је притрчо у помоћ. Колико пута је жртвово себе да би другима помого.

Не сјећају се Микоњине помоћи: за школу, за пут, за воду... Свака акција у селу или срезу за коју је знао, Микоња би помого. Данас кад им помаже око уписа ђетета у школу, или да смјести некога у болницу, само се сјете Микоње док им треба. Само су му признавали учињено, док је живио са њима испод Курозеба. Чим се мало издвојио, јави се завист и подозрење. У несојлуку се не размишља о туђем добру. Несоји увијек своју свиђају, а другоме

¹ уја – инат, пакост

о злу мисле. Микоња је отменост љуцка. Господин, каког мајка рађала није.

Какав господин, кад нико не зна чиме се бави, ни одакле му богатство. А има! Веле да има три стана у Београду. Познаје виђене људе. Може завршити што други не могу. Одакле му, кумим те Богом, ако не пљачка, -каже ми он!

Што би поган љуцка требало да зна о људима ишта. Поганоме је доста што се родио. И не знам што ће Микоњи, онак`ом господину, да се спушта на твоје уже и таквих ко што си ти. Када дође у завичај, па вас призове и са вама разговара, као да није даље од кућног прага одлазио. Но хоће да вас испоштује, да му не замјерите, ви сте његови, какви сте да сте. Због таквих ме и замолио да пишем о њему.

Одабрао ме! Има повјерења у мене!

Каже: „Рећи ћу ти све чега се сјетим, а ти запиши. Немој другачије него оригинално, изворно. Не би се казала, „кажа“ другачије, нако оригинално. Не би била добра“.

Обећао сам Микоњи, да ће бити по његовој жељи, ако будем могао да је пренесем на папир.

И ево је „кажа“ почиње:

1.

На ћувику², на самку, на вјетрометини испод Курозеба³, одупирала се злом времену и вукојебастој планини, кућа Радоја и Стаке, вриједних домаћинских потомака.

Послије седморо женске ђеце роди се мушко, од заклетве, рекоше. Обрадоваше се сви укућани па и село. Изметну Радоје пушком три пута.

Био је то знак да је стигла мушка принова. Није се морало знати ни тумачити што Радоје шенлучи. Свак је у селу знао да је Стаки

2 ћувик – највиши врх на висоравни

3 Курозеб – камен на врху брда у облику мушког полног органа, кога вјетрови бију и зебе на ветрометини

рок за порођај био тих дана, и да се не шенлучи баш кад се женско роди. Сви су једнако изметнули пушке, додајући глас, једни другима да су Радоје и Стака добили сина. За непун сат се напуни Радојева кућа. Није могла Радоја ненадна дочекати. У свако доба је била пуна кућа и за чељад и за путника намјерника. Отворио Радоје буре ракије, точи се, не жали се. Износе се сваке ђаконије. Млађима се изда наредба, да се ухвате двије јаловуше, да се закољу. Не може се гладно, ни пити ни пјевати. Није шала послвије седам ђевојчина, родила се мушка глава у кући Радојевој. Честита Радоју све село на мушкој принови. Кад мало одахнуше, потегоше коју „мученицу“ развезе се прича о свему, по највише о Стакином порођају. Те, како је Стака прошла. Те, колико је тешко дијете. Те, ко би бабица.

Срамота Радоја о томе да прича, и нема кад, мора послуживати госте. Зазва Стамену, која је играла улогу бабице, па нека она прича.

Стамена, окруташна жена, способна и у брдо и у нити, једва дочека, па развезе:

- Ту доље, у њиви смо жњеле нас пет. Одједном се Стака преви и јаукну, не успје да изговори да се порађа, ја се сјетих. Отрча Милоратка да донесе поњаву и каквих прња, да пристави воду да се угрије, да припреми све што треба за порођај. Милоратка можда није била ни до куће стигла, Стака се породи. Испаде дијете на мој прслук у коме сам жњела. Немадох куд, камо, но` о српом прережи пупак, те Стаку на поњаву и међу`се донеси у кућу. Ево хвала Богу дијете срећно, живо и здраво. Стака је добро, могла би одмах у њиву, него јој нећемо дати. Припомоћи ћемо нас неколико, нека се одмори мало. Нека задоји дијете. Но` машала, биће то права мушкарчина. Тежак је пет кила, згодан к`о вила. Но не знам на кога се тури са оном ствари. Благо оној до које дође-

Завика неко:

- Што, Стамена, на кога се тури? Да нијеси ти завиривала Радоја па се разочарала?

Наста смијех, Стамена побјеже у собу код породиле.

2.

Истина је била како је Стамена рекла, да је дијете крупно рођено, да је лијепо и да га је Бог обдарио добрим алатом. Почеше већ да се нагађују како име да му се да?

Мора се смислити неко јуначко

Могло се вала изабрати које хоћеш. Има их све љепше од љепшег.

Прекрати Стака расправу, тепајући новорођеном сину: Мики, Мили, Мико, Микоња...

Како рече Микоња, скочи ђед Перко иза шпорета и рече: - Доста! То! Микоња! Микоња ће се звати. Послије седам ђевојчина, стигао је он, Микоња да нас обрадује, да на коме има кућа остати, да има ко око нас старих савити руке. Нека се зове Микоња.

Свиђа се то име већини.

А и да није, мимо Перкове се не смије.

Оста му име Микоња.

3.

Није Стака жалила себе, но се жртвовала мимо друге, у већ озбиљним годинама, да обрадује и себе и Радоја, свекра Перка и братство, да донесе на свијет мушко дијете, да је друге не попречују и коре, како је баксуз и не остави потомство у чувеној Перковој кући.

Савила је руке око Микоње, мимо друге ђеце које је родила. Такву пажњу ни једно дијете у селу није имало. Све што је најбоље давало се и куповало за Микоњу.

Микоња већ одраст'о. Бијаху му четири године, љетње доба, угријало сунце, скинула Стака Микоњу, да га сунце мало дохвати, на ливади испред куће пуној мирисног цвијећа. Игра се Микоња по ливади, скакуће, како се год окрене, ландрцне му вртник. Наиђе Стамена и зове Стаку:

- Облачи овог поганђера⁴, не било му злије очију, не ваља да се гледа.

Послуша је Стака и од тада је чувала Микоњу обучена, да му не би зле очи наудиле.

Одрастао је Микоња уз велику пажњу. Сисао је мајку до пете године. Сви су му зуби били никли, а он је још сисао. Знао је „шкаљ“⁵ понијети мајци да сједне на ливаду да га подоји.

Стака, вриједна жена и пожртвована мајка, није се жалила да угоди своме сину, да очврсне, да порасте, да буде бољи од других, без обзира на наговарање комшиница, да га одвоји од сисе, да је оглода, што је много, много је...

Све би то Стака одбацила и радила по своме.

Све док Микоња сам више није тражио мајчину сису.

4.

У праву је била Стака.

Микоња је раст`о и претвар`о се у вриједна, паметна и послушна дјечака. Био је од три године када му је умро ђед Перко, који му је име дао. Са шест година је ост`о без оца Радоја, који је погинуо у шуми сијекући грађу за кућу. Тако је Стака остала самохрана са седморо дјеце, да обрађује велико имање Радојево.

Најстарија ћерка се била већ удала.

Била је Стака принуђена да од Микоње још у дјетињству прави домаћина, јер је он једини био мушка глава у кући.

Имала је Стака петорицу браће. Тројица су завршили високе школе и били признати људи. Двојица су остали на селу и ништа мање нијесу били угледнији од своје браће у свом окружењу.

Тако је Стака васпитавала Микоњу колико је могла, а могла је доста. Љети би га слала код ујака да га они још „изоштре“. Микоња је пошао у школу. Био је најбољи ђак.

Кући је радио врло озбиљне послове. Како је могао подићи сјекиру, други није исјекао дрва на његовој клади сем њега. Тежачке послове је већ радио са десет година.

4 поганђер – тепање, за немирно дијете

5 шкаљ – мала столица

Знао је поправити ограду, заоштриг` колац, пластити и копати мотиком, окидат` шталу ...

Са тринаест година је већ научио од ујака да откива косу тако вјешто, пола села му је лети доносило косе да их Микоња откује.

И да наоштри косу, нож, сјекиру, свему га је ујак научио, који је био прави дунђер.

Велико је било имање Радојево.

Већ са четрнест година Микоња је сам скашао⁶ пола ливада, а другу половину би припомогли, што ујаци, што комшије које је Микоња задужио откивајући им косе и оштрећи сјекире и ножеве.

Тада се већ почело причати о способностима Микоње Стакина.

Говорили су: „Благо оној која дође за Микоњу Стакина!“

Већ тада су мајке са ћеркама ишле на мобу код Стаке, и кад би се пластило, и кад би се жњело или окопавало поврће, увијек би се нашле у испомоћ. Тако је Стака лако срађивала послове који су њу западали, пошто су јој се ћерке рано поудале.

5.

Микоња јесте био добар радник, добар ђак, али је знао и за дјечје, сад већ и почетне момачке враголије.

Имао је Микоња симпатије из своје школе. Но дјечачка незрелост и његово васпитање нијесу у почетку дозвољавали да се приближи некој од њих.

Све се заснивало на писаним порукама на парчету хартије или у самој ђачкој свесци. Школа је била удаљена осам километара од куће, па су дјеца имала времена да причају и измишљају разне догодовштине.

Није се либило да се ускочи у туђу башту, да се убере туђа воћка, која је била слађа од оне кући. Микоња је већ био у осмом разреду. Играо је за школу: фудбал, кошарку, одбојку, рукомет, скако у даљ, бацао куглу... Без њега се није могла замислити никаква приредба, нити спортско такмичење. Изгледао је тада, као да има двадесет

⁶ скашати – скосити ливаду, покосити

година. Већ су га загледале и старије ђевојке. Међутим, Микоња није још имао храбрости да им приђе.

6.

Једнога дана кад су се враћали из школе, договоре се њих петорица другова из села да пробају прве момачке страсти и прву момачку љубав - „десанку шакић“.

Микоња, онако крупан прислони се уз храст, није ни примјетио да се није добро заклонио од пута.

Исукали сви врснике, она четворица почеше са три прста, навише и наниже осим Микоње. Кад је Микоња пружио мркаља, па превуко десницом озго према доље, иако је Микоњина шака била већ позамашна, кад се спустила до дна, још би двије Микоњине шаке имале мјеста... Истог момента су Микоњини другови закопчали шлицеве, не трепћући гледајући у Микоњину препуну шаку, но постиђено и несвјесно покрили међуножје шакама да се не види нешто испод, јер су мислили да сви мушкарци морају имати врсника колико и Микоња.

Микоња занесен послом, није ни примјетио комшиницу, за коју се причало да воли жестоке момке, да иде путем. Међутим, комшиница је осмотрила Микоњу.

Била је, несрећница, пошла у продавницу да намири нешто за кућу. Послала је у куповину. Она је не трепћући, како су причали Микоњини другови, полако ходала путем, отворених уста, не вјерујући сопственим очима шта види. У том магновењу није ни осјетила да се вратила истим путем одакле је дошла. Ваљда се присјетила кад је из вида изгубила Микоњу и његовог врсника. Да ли је заобилазним путем отишла до продавнице, или се вратила кући, то само она зна. У међувремену је Микоња обиљежио свој храст, заливши га сопственим сјеменом, и тек тада је угледао избеумљена лица својих другова, као да су стрављени.

- Шта је бре - довикну им Микоња - ко да сте виђели чопор вукова, а не Микоњина мркаља!?

7.

Прва кажа Микоњина:

Враг не оре ни копа, но долази по своје.

Позва комшија, отац од оне што ме је виђела прислоњена уз храст покрај пута како се секам са мркаљем, на мобу, да му помогнем око градње амбара.

Радио сам читав дан као да је моје.

Било ми је непријатно и око доручка и око ручка, кад ми је та иста ђевојка додавала тањир са супом, или воду. Сваки пут погледала посебно, испод шишки. Кроз мене би прошла нека струја, неки до тада мени готово непознат осјећај.

Дан се примицаше крају, спаковах се да идем кући. Ваља стићи за вида. Није пријатно кроз шуму сам ићи. Дочека ме она пред кућом кад нико не види.

- Сачекај ме Микоња, - рече - да узмем нешто да донесем свјеже воде са извора. Заједно ћемо до тамо! Теби је уз пут!

Још ништа не сумњам, но ме нешто подагнало, не да ми мира. Смирујем сам себе. - Нека Микоња! Није то оно што мислиш. Учињело ти се. Старија је од тебе. Могла би ти готово мајка бити.

У томе, бану она са бурилом за воду. Осмијехну се крајичком усана, подви очима испод шишки, па ме муну руком.

- А`јде, - к`о да ми нареди.

Идем ја, но ми нешто на моменте мрчи свијст, мути ми се у глави, клецају ми кољена...Мислим у себи, повлачи се ноћ, а умор пристиго од рада па се тако осјећам.

Гледам њу испред себе. Сукња јој дохваћа до кољена, листови голи, шире се при кораку, развлаче се, она се гиба у куковима, увија, ломи...

У мени нека снага надолази, не знам од чега нити због чега.

Зађосмо кроз неки густиш од шуме, па на пропланак. Још је дан. По неку смо уз пут прозборили, али ријекто. Ту баш на пропланку, она се као оклизну, па се придржа за мене једном руком. Испаде јој бурило⁷. Дочепа се за мој рукав.

⁷ бурило – посуда за воду

Тек тада виђох, чудо од чега ми се навуче мрак на очи. Није мрак него карамлук! Њој се кошуља откопчала. Сисе искочиле, као да су некуд кренуле.

Само чух: - Држи ме Микоња!

Да ли се ја оклизах или ме она повуче не знам. У моменту смо били на гомили. Осјетих да је сва раскопчана. Сукња јој већ бијаше уздигена. Како ме таче ногама, несвјесно је зграбих рукама и привукох себи. Она ме дочепа, пољуби! Од тога момента се више нијесам пит`о са собом. Осјетих како ми откопчава панталоне. Узданух дубоко кад ме обујми шакама око мркаља. Чух и њу како јекну гласно. Повуче ме на себе.

Нијесам ни налего поштено на њу, а већ је залих по ногама и сукњи таман к`о онај храст. Она ме загрли, притеже, поче да ме тјешу: - Полако Микоња, још си ти млад, није то ништа, научићу ја тебе...

Ја се постидио, не знам шта ћу са собом. Некакав мушки понос ми не дозвољава, а бих побјего главом без обзира. Али она вјешта. Загрлила ме, притегла ногама, тепа ми, милује ме. Није прошло дуго, опет ми надође нека снага. Крену уз мене плима. Осјети то и она, па ме све више љуби, грли, привија се уз мене и намјешта. И ја се некако ослободих стида, одвезах се, па и ја почех невјешто да узвраћам. Обрете се испод мене. Овога пута, осјетих нешто топло, па врело, не могу да се зауставим, него навалих напријед. Јекну она, једном други пут. Ставила шаке доље на међуножје. Проциједи кроз зубе: - Лакше Микоња, то чудо је огромно.

Све ми то пролази кроз главу ко кроз сан. Навалио к`о мутав. У један вакал, маче она руке, загрли ме и стеже и рукама и ногама, викну чини ми се колико је грло носи: - То Микоња, снаго, љубави, даље сам чуо само – то, то, то...!

Заби ми нокте за врат, поче да дрхти, да јекће... Мене поново обузе милина, дође ми снага, запео ногом о неку жилу, чини ми се однијех је са пропланка до извора. Она се опушти, рашири и руке и ноге, к`о да се пресели на онај свијет. И ја се скљоках покрај ње, к`о да ме неки умор савлада. Понестаје стида у мени к`о да сам неки подвиг направио. Бих осто`о поред ње сву драгу ноћ.

Када се мало одморисмо, она ме пољуби, скочи, вјешто отресе са себе шушкор⁸ и траву, узне бурило и крену према извору.

- Микоња, сваки дан јавим овце у орнице, па ако имаш кад, наврати да се видимо.

Оде на извор да наточи воде да кући понесе.

Скочих и ја, отресох се и средих, сађох на пут па правац кући. Некако сам се осјећао важним, зрелијим него што јесам. Несвјесно сам поскакивао путем од неке милине која ме подузела. Мајка ми понуди вечеру. Не могу, рекох, вечер`о сам. Него сам уморан па бих мало прилег`о.

- А`јде, а`јде, - рече Стака - мало ми се учиње да ме чудно погледа. Кревет је спреман.

Читаву ноћ сам сањо пропланак и комшиницу на пропланку, врелих усана и још врелијих бедара, како се припија уз мене. Пред зору сам се пробудио, мокрих гаћа.

8.

Било је лето. Увелико се село припремало за најтеже послове, убирања љетине.

Сваки дан сам радио на њиви и ливади. Неколико дана нијесам ишао орницама. Нешто ме било срамота. Чини ми се виђе ће ме неко. Срамота је, премлад сам за њу.

Прошло је од оне ноћи на извору више од неђељу дана. Сваки дан, кад сунце навије, чује се преко косе звиждук за овцама. Никад се тако раније није чујала. Од сваког њеног звиждука подилазили су ме жмарци.

Једнога дана сам мало раније завршио пос`о.

Испод орница⁹, куда је она испред ноћи најављивала овце, биле су трешње, већ сазреле.

Рекох мајци, идем да наберем мало трешања испод орница. Попех се на трешњу и сачеках њен звиждук за овцама. Чу се звиждук косом, испод шуме, помолише се овце, помоли се и она.

8 шушкор – опало суво лишће

9 орница – заливађена ливада

Коса јој пала низ плећа, на њој нека шарена блуза, дугмад пуцају, чини ми се `оће груди да јој искоче. И сукња, некако, око ње лети. Сав устрнух, прођоше ме жмарци, кад ме она спази на трешњи.

- Одакле ти, Микоња - пита ме - Што те нема? Да нијеси нешто стрекнуо од мене? Ајде јадан сађи и донеси коју трешњу!

Свујах¹⁰ се некако са трешње и пружих јој неколико.

Она се примаче ближе, узима једну по једну, замацила¹¹ очима испод шишки, не трепће. Гледа ме као мачка да вреба миша.

Још се мало примаче.

Дохвати ме руком по голој цеваници испод ногавице, окрену се, чини ми се, небо више мене.

Не знадох, ни кад ни како ме свуче, ни кад се она сланда, нађосмо се на гомили.

Кад завршисмо, пос`о, ниђе оваца. Она скочи, навуче робу на себе, пољуби ме и рече: - Дођи и сјутра!.

Замаче иза чечара¹² вабећи овце.

Обукох се и ја и тек виђох у капи мало трешања које понијех мајци.

Погледа ме Стака мало чудно, али ништа не рече.

Вечерасмо и одмах у кревет.

Дође ми орничарка¹³ на сан, топла и фина, умиљата, те се рвах сву драгу ноћ са њом, док се нијесам мокар пробудио.

Од тога дана, после тешкога рада и кошевине, опоравих сваки дан пред залазак сунца, одлазио сам на њен звиждук у орнице.

9.

Нијесам ни примјетио, половином љета, да сам се физички преполовио.

Примијетио сам да би мајка Стака сваку ноћ за вечером имала нешто да ми каже.

10 свујах – склизати, спустити

11 замацила – заводљив поглед

12 чечар – ситно и неизрасло зимзелено дрвеће

13 орничарка – надимак за чобаницу, која ја чувала овце у орницама

Рекох Стаки ту ноћ, да ме ујутру пробуди мало раније да бих мог`о нешто прикосити за дана.

Но мајка ме није будила рано тога јутра, кад устадох сунце је већ било повисоко.

- Што ме, мајко, не пробуди раније? - рекох.

- Нека Микоња, одмори мало, стићи ће се! Ко је од Бога отео! Растријезни се мало, узми меда. - рече Стака, приносећи успут и доручак.

Свако јутро, поред осталих ђаконија, приносила би обавезно, као специјалитет, пун тањир младог скорупа, помијешаног са медом.

Знала је Стака шта је најбоље за повратак снаге после тешких послова, па није жалила све што има да окријепи свога јединика. А имала је пуну кућу, и за укућане, а и за намјерника.

Заврших доручак и кренух у ливаду.

Стака ме ухвати за руку, мало притеже и молећивим гласом рече:

- Сједи мало Микоња, да попричамо. Ево се тај вакал мучим да те нешто питам, но не могу. Срамота ме. Мајка сам ти. Но, Микоња, пошто немаш оца да са тобом он расправи, о овоме што мислим да те питам, мораћу ја. Нећу те питати да ли је истина, ја знам да са оном посићелицом имаш нешто.

Мало се лецнух, али немам куд назад.

Поштовао сам мајку и волио више него себе. Била ми је све у животу. Родила ме, одгајила, морам је саслушати.

Настави Стака: - Микоња сине! Нека си ти! Мушко си! Није ништа страшно, само је опасно Микоња, изгубићу те, а још нијеси свијет упозн`о. Знам ја њу добро! Од добре је и поштене куће па ћутим. Ти не знаш сине, каква је то сврагикура. Нијеси ти једини који свраћа код ње. Такве ћапикуре није мајка рађала. Десет ће промијенити, њој се неће познати, к`о да је мува печила. Видиш јадан да си се преполовио, ушилио, нестајеш. Она је стара курлача¹⁴ за тебе, њој се не познаје, но је ено проћетала к`о Благовијест. Микоња сине, послушај мајку, не мислим ти зло.

14 курлача – вешта и вична свему

Не одвајам ја тебе од ње, научиће те она неким вјештинама, па ће ти ваљати у животу, но прориједи одласке у орнице. То не би издрж`о ни зрелији мушкарац. Још си сине млад и зелен, не знаш ти жене. Срамота ме сине ово што причам, пред тобом, али морам. И ја сам жена сине па ми вјеруј, јер сам ти мајка. Давно је наш високопреосвећени владика Раде рек`о: „Ћуд је женска, смијешна работа, стотину ће промијенит вјера, да учини што јој срце жуди“. И она те привија сине јер јој требаш, јер си мушко мимо друге. Таквије је мушкараца мало Микоња, свака ће те привити и миловати од радости, јер им требаш, јер си ријеткост. Није си јој био ни први нити једини, него ко зна који. Но си био најбољи, па те зове сваки дан у орнице. Женско је чудо сине. Навлачи те на све начине, док јој требаш. Кад изнемогнеш, отрије ће ногу од тебе. Колико си год награђен са алатом Микоња, не тражи дно код жене, нико га није наш`о па нећеш ни ти. Ко га је год тражио, брзо је завршио. Но, нијеси ти тањевина и танколововић да се подаш једној куроломној посиђелици. Не дај се сине, ни њој, ни другима, па нека се ради о коме му драго, а имаш коловозница колико о`ћеш. Буди мушко! Буди к`о отац, к`о ђед, к`о сви твоји преци и не дај, не дај, Микоња, да се са тобом спрдају. Не дај, тако те моје млијеко негубало! - заплака Стака.

Привих је на прси, пуштих и ја сузу.

- Добро мајко! - рекох. Послушаћу те!

- Послушај Микоња, па ће све доћи на своје – проциједи Стака кроз сузе.

Одох из куће па низ ливаду. Узех косу на шљиви окачену, била је већ откована.

Закоших се. Не знам ни како ни зашто, али машем косом, махинално оштрим и размишљам о Стакиним ријечима, које ми одзвањају у ушима.

У том магновењу сам и откив`о и иш`о на извор да пијем, све до ручка, кад Стака донесе оброк на ливаду. Сједосмо у ладник. Само ме упита: - Јеси ли се уморио снаго?

- Помало, - рекох!

Јео сам и још размишљ`о о ономе што смо јутрос причали.

Како је дан одмиц`о, био сам све сигурнији да је Стака у праву. Чу се звиждук испод шумовитог обронка испред ноћи.

Први пут ми се учиње да сам некако равнодушан. Мислим сам у себи: „звижди не звизнула, мајци, али ме више нећеш гледати“. Забацих косу на раме те правац кући.

Пола љета нијесам прекрочио кућног прага у то вријеме, к`о тога дана.

Примијетих да се Стака обрадова, али ништа не проговори.

Чини ми се да лети кроз кућу, патоса не дотиче. Вечерасмо и готово не проговорисмо, одосмо на спавање.

Прва ноћ, од како сам био са орничарком код извора, да је не сањам и да устанем сувијех гаћа.

10.

Послушах мајку и не одох у орнице пуних петнаест дана.

Право да ти кажем мало се и јаторнух. Добих на килажи.

Заврших са косидбом и пластидбом.

Некако ми лакну.

Једнога дана, не знам ни како обретох се у орнице.

- Она већ бијаше тамо са овцама испод једне трешње.

Замацила очима, подвила главу, па се смијуљи.

- Ће си ти Микоња? - приупита ме - Нема те петнаест дана! Јеси ли се ужели? Нешто ти се окануло?

- Е, не може кад ти `оћеш и кад ти наврне! Стани мало, нијесам ја ко му драго - одапех.

Наслоних се уз трешњу, па је гледам како збори и чупа траву око себе. Подишла је нека нервоза, чини ми се.

- Ако `оћеш-`оћеш, ако нећеш-драго ти. - одапе из мене и сам стрекнух.

Она се уозбиљи, па скочи уз мене.

- Шалила сам се, Микоња. Да видим ште ћеш рећи! Како ћеш реаговати! Дођи мало.

Тако се склупчасмо у гомилу, као и сваки пут.

Кад сам се враћ`о из орница кући, паде ми напамет мајчина прича, те се покајаш што сам иш`о.

Тако сам ориједио одласке у орнице од краја љета и свео их на једном нећељно.

Научио сам овог љета поред многих заната и онај што ми мајка рече да ће ме орничарка научити.

Ипак су савјети мајке утицали да орнице и она у орницама није више побуђивала страсти и велики љубавни занос у мени, као раније.

Мајка Стака ме отријезнила и вратила у реалност сопствених година. Гледао сам зрелије на живот од својих вршњака. Адешавања у орницама су ме очврсла и усталилила да тако млад не поклекнем пред чарима женске љепоте.

11.

Прође и ово љето, онако како сам га опис`о.

Уписао ме у школу у Подгорици. Далеко од куће, тако да је било неисплативо долазити више од једном мјесечно, сем ако се мора нешто урадити код куће, или о државном празнику.

Стака је била поносна на мене. Није дозвољавала себи да моли и досађује, код рођака да станујем, а могла је платити станарину.

Нашла ми је стан по препоруци, близу гимназије. Нијесам више мор`о ићи пјешке по осам километара у једном правцу.

Није Стака ни сумњала у моју самосталност, да ћу се снаћи и у школи и у граду. Био сам одличан ђак у основној школи, па не би требало да попуштим у средњој, што је овог пута био основни задатак.

Тако се ја запутих у Подгорицу.

Имао сам мали проблем што сам изгледо пуно зрелије од мојих вршњака и нијесам се разликовао од матураната.

Довела ме мајка дан уочи школе у кућу где ћу становати.

Бијаше недјеља.

На окупу су били сви укућани.

Брачни пар и њихово двоје мушке дјеце. Једно иде у први разред основне школе, друго још није пошло у школу. Са њима је баба, газдина мајка.

Газда је био неки инжењер, пројектант, те је радио на терену, долазио је кући само викендом. Газдарица је била васпитачица у вртићу.

Мени додијелише једну собу са два кревета.

Газда ме потапша по рамену и рече, ето Микоња, ту ћеш ти спавати и учити, нико ти неће сметати. А са нама ћеш заједно ручавати и гледати телевизију.

Тада сам први пут видио телевизор, црнобијели.

Волио сам погледати филм и утакмицу. Нијесу ми ни бранили доиста.

И мајка је прву ноћ са мном коначила у соби. Сјутри дан је поранила да иде кући, пусти сузу, загрли ме, помилова по коси и прозбори: тако Микоња, учи да будеш велики човјек, послушај твоју мајку, да не остајеш у оној вукојебини да ојаду радиш читавог живота. Ја ћу се мало још помучити да те изведем на пут, па кад завршиш школе помоћи ћеш ти твоју Стаку боље него сад.

Замиче Стака низ улицу, било ми је некако жао, али сам већ био прегорио на невоље од малих ногу, тако да сам се истог момента зарекао да ћу учити, да мајку не разочарам. Чинило ми се да је њој више стало до моје школе него мени.

О`ће Стака да се хвали и зори кроз село, како има виловна сина, способног и за рала и за оловке. О`ће са мном да кори друге у селу.

Познајем ја њу добро. Зна Стака кад је остала у двије године без свекра и мужа.

Није било лако без домаћина, без зреле мушке главе у кући, владати домаћинством и са седам дјевојака, а свака лијепа к`о јабука.

Сви су подозриво гледали, а многи су оговарали. Многи су викали: пропашиће Радојево имање и Стака са онолико ђеце.

Нема ту више мушке руке да то води. Е, кад ударе шћеруљине у неварке, све ће се то развући и сурвати у поток.

Неко би рек`о, од поштенијих: - Вукобаша је Стака и из добре куће, неће она дати да се урва имовина и растура породица.

Злобници би се насмијали, поспрдно, накривили главу, к`о да они знају нешто унапријед шта ће се десити, па би дотурили: -

Нека, нека, кад усврдлају шћеруљине и узме их ђаво под своје, питаћу те.

Знала је Стака за те приче и није се обазирала. Није расправљала. Свиђала је своју и управљала кућом онако како је научила и у роду и у дому.

Била је чврсте руке. Није дала ништа да јој промакне. Ноћу би са мном разговарала, док мене успава. Онда би, до ситних сати, некад, разговарала са ћеркама, тихо да се не чује.

Тако је Стака водила кућу и имање, све је ћетало.

Није се осјетило да кућа нема домаћина. Удавала је једну по једну ћерку. Испраћала их домаћински како и доликује. Нико са стране није мог'о осјетити њен терет и муку.

Сва мука њена би одлазила са радошћу удајом још једне ћерке. Док их је испратила седам у њихове нове домове. Свака је нашла кућу и дом за себе. Свака је пород породила и живи срећно. Тако и Стака оста срећна, заједно са мном на кућном прагу, да обрађујемо и чувамо Радојево имање.

Својим домаћинским пословањем, Стака је поразила – злогоње, пришипетље и доколичаре, који нијесу друго радили него оговарали друге, а сами ишли голе гузице.

Док је моја Стака увијек била пунорука домаћица, да дочека и испрати, кума и пријатеља и путника намјерника. Нико из наше куће није отиш'о ни гладан ни жедан.

Људи су Стаку призивали и на жалост и на радост. Они отменији, кад би здравили за трпезом, нијесу могли здравицом заобићи Стаку, и истаћи њен примјер, пожртвовања за кућу и породицу.

И дан данас, Стака Радојева је остала примјер жене и човјека у читавом срезу.

И данас, кад ме службено питају име оца, с поносом, некад и несвјесно, кажем, син Радоја и Стаке.

Мало је мајки као што је била Стака Радојева. Мало је било и ћерки као што је била Стака Јованова. И ја њихов потомак се зарекох на подгоричком асфалту, гледајући за Стаком да ћу јој испунити жељу и завршити школу.

Нека се Стака поноси са мном и са мојом школом. Нека иде поносно, уздигнуте главе, као што је навикла. До сада се ни од

једног ђетета није постиђела, неће ваљда та рђа пасти на мене. Није се ваљда на мене изродила.

Са таквим мислима и завјетом себи и мојој мајци Стаки, одох први дан у школу.

12.

Изгледао сам старији од свих вршњака. Брада ми је била чекињаста и увелико сам се бриј`о. Ни професори нијесу вјеровали, да нијесам одаламио неку годину, док не погледају у дневник. Чини ми се да су ме некоко гледали из подозрења. Они фићфирићи подгорички су ме прихватили као дођоша „ирваса“ са сјевера.

У почетку нијесам био добродош`о у ново друштво, што ме није много погодило. Тако сам провео два мјесеца идући од стана до школе и назад. Таквим радом сам и добио прве оцјене, ниједну испод петице. Почеше мало другачије да ме гледају професори. И кад би ме нешто питали, то би чини ми се било са уважавњем. Обикли су ме и ђаци, онако с краја срца. Кроз часове физичког сам показао да знам да играм фудбал и кошарку. Фудбал у одјељењу је боље игра`о само један што је тренир`о за подмладак Будућности. У кошарци са мојом висином, од 185 цм, нијесам им`о премца у првом и другом разреду. Тако ме почеше прихватати и Подгоричани и одјељење. То се другарство полако ширило, а ја свиђао своју, учећи и добијајући још по коју књигу да проширим знање.

И раније у основној школи, док сам био на селу, волио сам читати књиге, које су ми већином ујаци доносили. Остајао бих до касно у ноћ под лампом читајући. Иш`о сам мјесечно кући код мајке да је обиђем и понешто помогнем.

Тада бих посјетио и моју орничарку, да се мало раж`елимо, па поново по истом трагу.

13.

Тако су пролазили моји јесењи дани у школи. Код људи код којих сам становао било ми је одлично. Држали су ме к`о да сам њихов. Није им ни мајка остала дужна.

Поред станарске кирије, догнала је кацу сира, двије вреће кромпира, качицу скорупа¹⁵... Но то и није важно. Важно је да су они били добри људи и да су ме добро примили. Тако дође и полугође. Однијех мајци књижицу, да се похвалим да сам одличан ђак. Обрадова се Стака

Знала сам Микоња да си ти соко од сокола. Алал ти вјера!

Сјутра вече идемо код Мијаила на сједник. О`ћу да се похвалим да имам одликаша.

Питам мајку, шта има да јој помогнем?

- Нема, Бог зна шта, Микоња! Данас се одмори, па ће се стићи.

Сјутри дан сам мајку одмијенио. Окид`о сам шталу, положио стоци, унио дрва за конака.

Полећела Стака, обрадовала се, ужељела ми се, па само благосиља.

Наумих да одем код моје орничарке, али нећу да повриједим мајку.

Нећу макар још ноћас, па ћу други дан.

Тако је и било.

Увече намирисмо стоку за дана. Раније нешто вечерасмо, те код Мијаила на сједник.

Нијесам мог`о вјеровати. Сјазило се село.

Велика Мијаилова кућа, али се напуниле двије собе.

У једној сједе мушкарци у другој жене.

Сједоше и мене за астал међу старије, барабар, што није био обичај за моје вршњаке.

Чујем Стаку ће се хвали са одликашем.

Чујем нечије потврђивање: благо теби Стако, кад је Микоња такав.

15 скоруп – стари кајмак

Није мени необично баш толико што сједим са старијима од себе. Увијек сам се волио дружити са старијима. Одавно су они мене прибирали.

Нешто из обавезе према моме оцу, а ја ост`о једина мушка глава у кући, али и због мојих способности, да откујем косу, наоштрим сјекиру, начиним нешто, па сам им треб`о и призивали ме уз себе.

Интересовало их је највише, како је у Подгорици.

Виђам ли кога од наших из краја који су на раду у Подгорици. Не остављају ништа да не питају, сем чега се не сјете. Није ни чудо, струје немају, новине и да умије ко читати, немају их ће набавити, па сам им ја преносио новости кад долазим у село. Шта им год испричам да се десило и прије мјесец дана, за њих је била новост. Ја стрпљиво одговарам на сваку. У неко доба се заиграше и карте, те се ја повукох са мојим вршњацима и са мало старијим од мене, да причамо о доживљајима из школске клупе.

У томе би вријеме кући кретати. Пођох са Стаком да одмарам.

14.

Рече ми друг да је у суботу игранка у школи. Успут ми рече да се моја орничарка удала. Одвели је прошле не`ђеље! Нахвалио је њен ујак, није ни знала младожењу. Дошли и одвели је! Без ријечи је отишла! Отац је обећ`о! Види ти ње, помислих, није ми за то причала задњи пут кад смо се ви`ђели. Можда није ни знала. Можда није ни хтјела да сазнам од ње. Можда јој је било мука да ми каже. Ни моја Стака ми није ништа рекла. Неће она да ми хвата муштулук. Но, нека, било је је и вакат да се удаје. Нешто се и нијесам много насјекир`о око орничарке. Вратих се кући и с врата упитах мајку: - Удаде ли се орничарка, Стако?

- Удаде, Микоња! - одговори Стака - Је ли ти је жао?

- Па и није ми била мрска, али ако је нашла срећу нека јој је срећно.

- Благо мени у мога мушкарчину, повика Стака радосно. Ти си, Микоња, већ одраст`о човјек! Тако само разборити људи закључују. Нијеси ти млакоња и пиздоња к`о неке што знам. Неки

кад осјете женску сукњу трче за њом к`о овце на солило. Мисле да ниће у свијет нема такве. К`о да је благо под сукњом. На крају испадну гори н`о она под сукњом! Куд ће крушка но под крушку. Та`ки ти је и отац био. Није Радоје марио за женску катулу, нити је бренов`о ни зарезив`о, без како је он хтио, па да сам му родила још осам синова. А могло му се, Микоња. Заслужио је Радоје у сваком погледу да се поштује. Боже, Боже! Исти ли си отац, благо мени! И ликом и кораком и стасом личиш на њега. Ма са свијем, ни додат, ни одузет, но ерво, отац.

Присјетила се Стака покојног оца па се разњежила.

Насмијаш се и ја.

- Биће орничарки мајко још, јадна не била. Једна пођи, друга дођи, док налети права.

- Тако је благош мене, рече Стака. Него, него ће бити! Сила си ти, право мушко, полако, недај да те нека ћапикура саманта која није достојна ни тебе ни твога поријекла.

- Неће мајко, не бој се.

15.

Дође субота.

Спремих се са комшијама на игранку.

Знао сам и осјећао погледе још неких ђевојака из села. Али ме Стака васпитавала да што више заобилазим комшијске ђевојке. Гре`ота је Микоња, учвијелити женско чељаде, поготову на комшилуку. Није добро да те попречује нико. Гледај их као својте. Боље је да чезну за тобом а да немају ништа од тебе, но да се неки враг излеже.

Била је Стакина свака света и ја сам је слуш`о.

Није се ђевојка никад наметала мушкарцу, то је био његов пос`о, да је освоји. Она је морала бити смјерна и достојанствена. Морала је на тај начин да штити своје ђевојаштво, док би мушкарац морао показати својим манирима и упорношћу, да му је стало до ње, сучим је доказив`о и своју мушкост.

Те вечери се искупи у школи доста омладине. Бијаху неки из града дошли за полугодиште. Препознају се градске ђевојке, на-

парфимисане, миришу на километар. Наше са села, и која би имала кармин или пудер користила је то кријући од родитеља, да је не виде. И кад би се нашминкала, морала је све скидати прије него је виде кући. Тај луксуз је у селу сматран неморалом. Оне сиромашније, које нијесу могле доћи до какве шминке да би се уљепшале, сналазиле су се на други начин. Узимале би угљен да поправе обрве, а јагодице би мазале папром да се боље румене.

Сјећам се једне сироте. Била је zgodна и није јој ни требала та накарада. Али она је мислила да је тако љепша. Знала је добро играти, тако да је и коло заводила. Тако дотјерана са панталонама звонарицама, црвене боје, изгледала је под бљеском четири петролејке у омладинској сали, као из бајке. Међутим, од њеног играња и велике спарине у сали, почиње и тијело да се зноји. Тако се и она озноји, па несвјесно крену руком да обрише зној са чела и лица. Од зноја и папар поче испаравати, па и сузе јој кренуше. Тако се несрећница размаза да је изгледала к`о страшило. Од тада је кажу није за дуго било на скуповима. Није могла сирота од срамоте.

Максим, комшија, са својом супругом био је отиш`о у град код доктора, мор`о је остати неколико дана.

Чељад у кући остала млада и бијесна. Мало им би игранка за провода те ноћи. Позваше нас неколико да се придружимо на сједник код њих кући. Навукоше ме, по први пут, на домаћу ракију. Попио сам можда три, четири, а био сам већ заватрио.

Бијаше им дошла у госте нека даљна рођака из града. Била је старија од мене неколике године. Али сам ја био најближи годинама њој од свих присутних, па ме мјеркала сву драгу ноћ, док није доспјела до мене да сједне. Тек сам тада примјетио да су на сједнику готово сви били у пару осим мене и ове дјевојке. Сви се размиљеше по собама, или ће друго, остасмо само нас двоје као иза грома.

Мене ракија мало подјачила, а гледам се са „грађанком“. И она подвукла са очима, заводењела, сјаји и зрачи из њих к`о да ме скенира. Мени се уста суше, рука ми сама иде за чашом са ракијом. Она ми чини ми се даје неку снагу. Док се она попримаче, спушти ми се рука на њено раме, она се припи уз мене као пијавица, принесе усне к`о да се топи. Сину ми друга рука према кољену, она

ми вјешто потури ногу, те ми рука склизну низ бедра. Ни она неби лијена. Одговара на сваки мој покрет, жешћим покретом. Тако јој рука полеће на моје међуножје. Како ме дохвати, тако отпучи усне од мојих, рашири очи, уздахну гласно, па зину од чуда. За трен се прибра, па ме чвршће зграби. Паде ми на памет да може неко из собе банути, било би ми непријатно. Нешто ми сину да бјезим кући. Али она спопала, неда да мислим, камо ли да идем. У неко доба, рекох да изиђемо напоље. Једва дочека. Изађосмо. Напољу цича и зима, хоће очи да искоче. Сад нема куд назад, звао сам је. Погледај око себе. Ће да је поведем? Иза куће, недалеко, била је штала, ђе су спраћали овце. Горе испод крова, било је попођено¹⁶ и убачено сијено, када ухвати оваква студен, те се не може до котара, да се метне овцама сијено са штале. Те ја са грађанком на шталу у сијено. Како отворисмо врата, бацих је у сијено. Сланда¹⁷ она гаће, к'о и ја моје. Чуше се овце у доњем тору, сргаше¹⁸ се једна преко друге у један крај штале. Заори се чактар на мркаљу. Залајаше пси пред кућом. У заносу не осјећам како ме боде суво сијено и погана гладишевина¹⁹. Да ли она осјећа и не питам. Али, осјети кад је нешто друго убоде. Јаукну, несрећница у почетку, к'о да је на ватру турих. Овце се поново сргаше у други крај штале. Пси лају, `оће замљу да огризу. К'о да су вуци ударили на тор. Поче да ме гура рукама, да се као брани, а онда, попушти. Врисак прерасте у уздах, у почетку спорије, па брже и брже, док се загрцну, стеже ме руком преко леђа, другом ме ухвати за косу. Учиње ми се да ми сваку длаку са главе почупа. Умало и ја не вриснух од бола. Скочих и ја са ње, препадох се, што се загрцнула. Помислих да јој није каква сламка од „чипца“²⁰ улећела у гркљан, па ми ето белаја. Да ми се удави несрећница. Поврати се она, загрли ме, приви се уз мене. Виђох да јој није ништа. Чух Милана како испред куће привикну два, три пута, рачунајући да није каква дивина око штале. Смирише се овце. Смирише се и пси. Вратих и ја мога мркаља у тор. Обукосмо

16 попођено – постављен под, патос

17 сланда – скиде

18 сргаше – потрчаше, збише у гомилу

19 гладишевина – бодљикава трава

20 чипац – лепљива трава, сламка

се, отпратих је до врата од куће, а ја правац мојој кући, јер ме је било срамота да уђем, можда је неко изаш`о из оних соба.

После тога смо се још једном срели те исте зиме, док сам био кући за полугодиште. Дошла је код мене у ливаду, кад сам полагао сијено овцама. Дружили смо се на подини од сијена, коју умало нијесмо обалили. Тако ми је прошло полугодиште.

16.

Мој повратак у другом полугодишту у Подгорицу је прош`о без неких превише интересантних догађаја. Устаљена свакодневица, од школе до куће и назад. Ухватио сам исти систем учења, као у првом полугодишту. Добио сам прве оцјене, опет петице, тако да ми је било лакше одржавати такво стање. Им`о сам времена да прочитам додатно још неку књигу. Остало ми је слободног времена доста, да са друговима идем на тренинг бокса, гдје сам и сам поч`о да тренирам.

Тако је дош`о и крај школске године и мој повратак на село.

Жељно ме чекала мајка Стака, а и њиве и ливаде су чекале на мене да их обрађујем. То је био главни пос`о у току године. Јер, како понесе љетина, како се припремиш за зиме, тако ћеш и изимити.

17.

Док трава стиже под планином, имало се шта друго радити. Поправио сам ограде. Припремио, оправио, начинио нових грабуља и вила за пластидбе. Намјестио ков и косу да је приправно све, кад почне главни рад. Са Стаком, окопасмо кумпијере у прву мотику и остало поврће. Раније се нешто коси питомина, поготову око торова, гдје је гнојаво, па зајачи трава, удари полог²¹, не може се раскосити без грдила. Почнем полако из дана у дан одбијати од куће траву. Стака није дала да се ради никада на светац, ни

21 полог – полегла, велика трава

неђељом. У праву је била. Не само што је поштовала свеце, него би се мало снага прикупила, изгубљена у тешким пословима. Тако, дође једна неђеља. Сунце огријало, хоће очи да изгоре. Кроз село је текла ријека планинска, бистра к'о око. У њој друге рибе није било осим пастрмке. На њој смо били начињели једну брану, наспрам сеоске воденице. Није била начињена само због воденичког јаза, већ да би се љети купали, кад су врућине. Поготову неђељом и свецем, искупила би се омладина на брану да се окупа. Те неђеље кренух и ја. Обукох купаће гаће што сам купио у Подгорици. Једва сам наш'о купаће у које је могло стати све што сам им'о. Био сам један од ријетких у селу што је знао пливати. Вјешт сам био и рибе хватати рукама, под камен, у ломове, није ми могла остати. Нешто сам мајци припомог'о па ми се учиње да сам мало прикаснио. Кад дођох, бијаше се чини ми се све село сјазило на брану, бар што се млађих тиче. Приђох и ја. Све комшије и познаници. Са Милоњом бијаше његова сестра Милка, брат му Раде и још двије непознате ђевојке. Поздравих се са њима Милоња ми представи сестре од тетке из Београда. Ово је вели Сања, а ово Светлана. Ја се представих. Како рекох Микоња, оне праснуше у смијех. Приупиташе ме поново: - Како рече име? -Микоња! А, да како другачије, ја га не могу мијењат! Ђед ми га је Перко на рођењу дао. -Извини Микоња, рече Милоња, оне су из Београда. Знаш, ђеца са асфалта па су им необична наша имена. Једва су и на моје обикли. Ма није важно, рекох. Навик'о сам ја на то и по Подгорици.

Београђанке се скинуле у купаће костиме, све се на њима готово види, не можеш очију одвојити.

Згодне су к'о анђели.

Поготово што бијаше Сања згодна.

Погледом те милује и растапа, таман к'о грудву снијега на прољећњем сунцу. Устадоше обје и одоше у воду. И мени мало после, досади сунце, те зазвах Милоњу, да се и ми кљукнемо мало у воду. Скидох ја шорц и мајицу. Остадох у купаћем . Приђосмо води. Уђох до кољена, мало да се навикнем. Видим оне београђанке испод неке јове у води што је наткриљивала и правила хладовину над браном. Гледају ме и нешто се кикоћу. Помислих да им је још смијешно моје име, па се и не разумам. Скочих у воду препливах

брану неколико пута, уздуж и попречије. Стадох при крају и усправих се. Оне двије, сад већ на сунцу, при обали, аплаудирају мом пливачком умјећу.

Изађох из воде. Изађоше и Београђанке. Иду некако косачке, мало подаље од мене и заматрају ме. Још смо неко вријеме ћаскали док смо се сушили. Приупиташе ме ђе идем у школу, те им испричах. Питах и ја њих. Сања вели да је на матури у гимназији, а Светлана трећа година гимназије. Договорисмо се да се видимо и сљедеће неђеље код бране, ако не буде кише.

18.

Окренуло лијепо вријеме читаву неђељу дана.

Срадили људи пола имања у селу.

Моје имање је било повелико, али сам био задовољан. Скосио сам га до пола.

Дође неђеља, коју сам једва чек'о.

Није ми се Сања мицала испред очију, неђељу дана.

Чини ми се, како бих косом мануо, обрела би се испред мене у ливади међу мирисним планинским цвијетом.

Сагнем се да пијем воде на извор, њен лик ми пред очима, осликава се у води.

Сања ми је била и у сну активна, доводећи ме до лудила. Са њеним ликом и још понеким мислима просто отрчах до бране. Овога пута сам дош'о међу првима. Београђанке још не бијаху дошле. Помислих неће ни доћи. Би ми, некако, и жао и криво. Скочих у воду да се мало разладим. Таман из воде излазим, кад видим, иду преко ливаде. Обузе ме нека милина, па трема, једва чекам да се питам са њима. Приђоше и оне љубопитљиво. Посебно Сања, гледа ме заносно, неки посебни сјај гори јој у очима. Љупкијег погледа никад нијесам видио. Проструја нешто кроз мене, к'о да ме муња опали. Бих нешто да кажем, него не знам шта. Скрпила ми се уста. Знам да сам се и ја осмијехнуо. Идемо тамо у хлад, проговори Сања и погледа ме заносно. Нијесам знао, да ли то рече мени или свима, пођох за њом, к'о да ме води на поводцу. Посједасмо

у ладовину, започесмо у почетку ја и Милоња причу о протеклој неђељи и ко је шта срадио. Ајде мало да се кљукнемо, рече ми Милоња и даде ми неки знак. Скочих ја, видим да `оће нешто да ми каже. Кад уђосмо у воду, рече ми Милоња: - Ова се моја сестра из Београда заинтересовала за тебе. Чини ми се да се загријала. Неће те испуштат из руку ако ти о`ћеш. Нешто су причале у кући, па ја чух у пролазу. Помињу твоје име. Причале су кад си, прошле неђеље, изашо из воде, вели Сања: Јаој... јеси ли оно видела?!

Насмија се Милоња и показа од шаке до лакта, па свочи у воду. Скочих и ја.

Препливах брану неколико пута, уђоше и остали у воду, што су били у ладнику, само Сања оста у хладовини.

Скупих мало снаге, а и Милоња ме мало охрабри, те правац поред ње испод јофа.

- Је ли хладна вода? - пита Сања, и гледа ме к`о нико до тада.

- Није. - некако проговорих.

Она премјести ногу, преко ноге, склизну јој пешкир низ бедра.

Ја читав устрнух. Не знам да ли то она види. Узем пешкир, да се као отрем од воде. Док она прострије њен пешкир на дуж.

- Дођи, Микоња. - каже ми - Твој пешкир је мокар, овај је сув. Сједи овдје.

Мало ме срамота, али не умијем да кажем нећу, него правац на пешкир поред ње.

Није пешкир широка пољана, па да се можемо одвојити, и обагонити, али нема се куд назад.

Крени назад, мајчин сине!

А добро знам да су све очи упрте у нас двоје.

Како сједох, тако ме таче њеним бедром, по мојој нози.

Правим се луд, да нијесам примјетио. Она ме мало притеже ногом, а гледа уз мене ко мачка на миша кад га вреба.

Срамота ме од комшија. Бих ја прихватио игру, него ме срамота од осталих.

Она из града, из Београда, па то не разумије, н`о навалила, већ ме милује руком по нози.

О`ћу из коже да искочим. Не знам шта ћу са собом, ни са оним у купаћим гаћама. Нијесам мог`о никак`о све стрпати кад је нормално

у гаће, сад, да ти не причам. Некако ми се оте, прокамених: -Јеси гледала кад, како се рибе лове рукама?.

- Нисам! - рече ми умиљато.

- `Оћеш да те поведем уз ријеку да ти покажем?

- `Оћу! - рече од прве.

Скочих к`о опарен, наукох шорц па са њом уз ријеку, пропраћени погледима комшија. Било је ту и мало гуркања, оних који су знали за моје двије авантуре. Неко довикну: - Чувај Микоња, да ти галоња не провали у котар. Зијанђер је то и баксуз.

Им`о сам заиста вола галоњу, који је био здувит. Али ја добро знам на којег галоњу они мисле.

- Неће, неће! Притврдите мало котаре ако наврати. – рекох, не окрећући се и одох са Сањом уз ријеку.

19.

Зађосмо нас двоје мало уз ријеку.

Правим се невјешт, да не видим њен поглед па загазих по води. Савих се преко једног камена, насред ријеке, трежећи рибу. Све радим, да се нађем у послу, да бих мање прич`о. Не знам како да почнем разговор. Како да јој кажем оно што мислим. А знам шта бих и како урадио. Уђох у један вир. Газим полако по води да не поплашим рибу. Испод једне крље завукох руке и напипах је. Бјежи ми у крај, кроз муљ, завукох руке до рамена, полако милушим рибу по рбату, а све мислим како ће Сања реаговати.

У моменту дођох руком до шкрга, завукох палац у њих и полако је извукох испод крље. Бијаше то позамашна пастрмка, каква се ређе налази у планинским ријекама. Пођох ка Сањи и пружих јој још живу рибу. Сања ме задивљујуће гледа, ушла и она у воду до кољена, испружи руке да прихвати рибу.

Дадох јој рибу у руке, она се праћакну и испале из руку у воду уз Сањин врисак. - Ето, хтио сам да ти је поклоним. - рекох, жалећи за рибом која утече низ воду.

- Нема везе. - рече Сања па ме загрли око струка. Прође ме језа уз тијело. И моје руке се само склопиште око ње. Осјећам њен

мирис, к`о ружа у прољеће кад процвета, мами ме и опија све више. Пољубисмо се у сред вира, тако страшно, у бунилу почесмо гацати у ритму кроз воду.

Посумњах да нас неко од дјецe не прати. Обично се то деси да их старији наговоре да извиде шта се дешава у оваквим ситуацијама. Нијесам примјетио никога у околини, па предложих да пођемо до једног скровитог пропланка више ријеке обраслог густим шибљем.

Пође Сања без поговора, не пуштајући ми руку, другом ме загрлила око струка, ко да је на корзоу.

Стадох на један камен у води, оклизих се, умало се обоје не скљокасмо у сред ријеке.

20.

Стигосмо до пропланка. Само што сједох, спопаде ме к`о вук јагње кад касапи. Предадох се и ја њеним чарима. Не знам да ли јој љепше мирише врат, коса, да ли тијело, или она љепше љуби. Све ми се помутило, оћера ми сваку мис`о, свако сјећање ми из главе оде са њеним пољупцима и припијањем уз мене. Припила се к`о мелем на рану, па прија. Топим се к`о роса на сунцу. Увија се око мене к`о гуја. Спушта се низ мене. Вјешто и умилно. Врати се, погледа ме кроз трепавице, пољуби ми усне, па опет уснама низ врат, низ груди... скиде ми мајицу. Љуби ме по стомаку, по бедрима... Не знам да ли да вриснем од среће или да бјежим од срамоте. Спушта ми руке на међуножје. Јекну, к`о да се буди из сна. Настави да ме љуби. Успут и она скиде мајицу. Поврати се, са пољупцима, руке јој лете вјешто низ моје тијело. Не знам више за себе. Чини ми се нијесам ни осјетио, кад ми сланда шорц. Не знам ни она кад се скиде. Само осјетих њу поврх себе. Осјетих себе у њој Учиње ми се у почетку, зајеча мало болно, а онда тихо, сави се, пољуби ме, прошапта ми име, застаде... Поче увијати куковима, извијати тијелом, забаци главу уназад, распрши се коса низ леђа, уздах за уздахом се сустижу, шакама ме стеже за груди и рамена,

окреће се к`о на рингипшилу. А онда, опучи²², зајекта, завигањи... Није ми први пут да будем са женском али први пут чујем толику вриску. У почетку ми би чудно, а онда мило, Осјетих се важнијим и снажнијим. Узвраћам и ја колико сам кадар. Учиње ми се у моменту да се од њених бокова увија земља, на пропланку испод нас. Није могла ни ријека утишати и сакрити наше гласне уздахе.

Неко са друге стране ријеке викну: - Нагнај, нагнај... одупри добро о жилу... викасмо ти не пуштај галоњу у зијан, види шта уради... -

Очигледно су ме пратили.

Мало ми би непријатно. Сања настави к`о да ништа није чула. Тако и ја.

У љубавном заносу нијесмо осјетили како је вријеме одмакло, док се није ноћ почела спуштати над ријеком и нашим пропланком.

Од тога дана па надаље, читаво љето, свака неђеља је проведена на истом пропланку, у чврстом загрљају Сање и мене.

А мало је који дан прош`о да се нијесмо срели на ливади мојој или њеног тетка, да потврдимо и овјеримо нашу страсну љубав.

Испричала ми је тих дана, зашта ја нијесам знао, да је све чула од сестре и осталих комшиница из села, и о мојој првој љубави, и о другој, и о мојим способностима.

Чини ми се да ни ја сам себе нијесам познаво колико ме је село знало, слушајући њену причу.

Тако сам схватио, да су је у почетку у ствари привукле сеоске каже, а не моје године. Јер тада је било и љепших и старијих и школованијих момака од мене који студирају по Београду и Подгорици, баш из мог села, али се Сања заврзе за кажу о мени, па са каже на мене.

Но како било да било, нијесам само то љето био са њом, већ и следећа два и једно полугодиште.

Омилило Сањи село, зборе, па је хвале и сеоске бабе како је научила да пласти, да јој ништа није мука да уради, а најчешће би ишла на мобу у ливаду Микоњину.

- Ада, како неће. - рекле би.

22 опучити - отпочети

- Није шала Микоња и његов наред. - чуле би се приче кроз село.

21.

Тако ми је то љето прошло, у раду и миловању са лијепом Београђанком.

Дође јесен и почетак школске године.

СТИГОХ у Подгорицу са даровима газдарици од мајке Стаке.

Смјестих се у моју собу, која већ бијаше сређена. Знала је газдарица кад ја стижем.

Сјутри дан сам већ кренуо у школу.

Опет, Јово на ново. Узимам исту тактику учења и намицања оцјена.

Остајало ми је слободног времена и за тренинг.

Тренир`о сам бокс до полугодишта.

Сад су ме већ обикли моји вршњаци у школи.

Није више било поспрдног опхођења према мени као прве године.

Мало су зазирали у сазнању да тренирам бокс. Нешто генетски, а нешто захваљујући физичком раду на селу, био сам развијен изнад просјека своје генерације.

Професори су ме цијенили к`о добра ђака. Корили су друге са мојим примјером, како се треба владати и учити. Иако сам одвојен од куће, нијесам дао себи да поклекнем.

Ишчекив`о сам полугодиште са нестрпљењем, из више разлога. Жеља да се видим са мајком, коју сам волио изнад свега и за родним огњиштем вукла ме непрестано. А и присјећање што ми је Сања обећала доћи на полугође код тетке, узбуђивало ме и заносило у младалачким мислима.

Тако је и било. Мајка ме једва дочека. Изнијела испред мене све што је имала. Да се мало окријепим, вели, од Подгоричког асфалта. Била је разборита жена. Знала је да се нашали са свима, па и са мном.

- Има ли Микоња каква Подгоричанка да се закачи за тебе, јадан не био?

- Нема мајко! – рекох.

- А`јде Микоња не бештијај, него признај мајци?

- Не могу вјеровати да ти ни једна није сландала гаће до са`д у Подгорици?

- Није мајко, живота ми. И не интересују ме. Мало сам се више посветио књизи и тренингу. Знам ја да Стака воли то да чује.

- Нека, нека. - рече Стака. - Тако и треба. Зато те и шаљем у школу. За ћапикуре ће бити времена.

- Видим опет си одличан. Е, нека си вала, милије ми је то него да ми поклони неко још једно Радојево имање. Но, да се нијеси ти Микоња штедио за Београђанку? Веле сјутра стиже. Јесте ли се то договорили, образа ти?

Насмијаш се мало и зацрвенећ.

- Није мајко, него тако, долази ђевојка код родбине, ште ће.

- Е, знам ја ту њену жељу, Миле. Нема њој милијег рода од Микоњина нареди. Чувај се кукавче не начини јој дијете. Куд би са њом онда?

- А остало... Ма удри кад те баста! Мушко си право Микоња, кад је оте о`наким момцима испред носа! А и она, пасја, вјешта. Зна на коју ће страну. Нека си ти. Одмори се и накркај, па чим дође, ено ти подине у ливади па разврши и њу и подину.

22.

Одмијених мајку мало у тежачким пословима преко дана.

Чули смо сјутри дан да је Сања дошла. Обичај је код нас, чим гост дође са стране, ту ноћ се скупљају комшије код домаћина на сијело. Тако је било и ове ноћи. Цијело се село сјази²³ код Тодора, да чују новости. Да питају Сању шта има ново у Србији. Виђа ли кога од њихових.

Стигосмо и ја и Стака!

Уђе Стака прва. Како рече: - Помоз Бог. - тако поскакаше неки на ноге да јој учине мјесто, к`о да је ушла бирана мушка глава.

23 сјази – доћи у већој групи

Комшије су биле увиђавне према мојој мајци и због њеног рода, и због дома, и због ње саме и њеног поноса.

Уђох и ја. Питах се са свима. Учињеше и мени мјесто да сједнем.

Мало попричасмо, кад ето и Сање из друге собе. Тамо је нешто причала са сестром. Чула је да сам стиг`о, изађе да се пита. Знала је већ све комшије. Знала је и обичаје. Знала је и питања у напријед која ће јој постављати, обично жене.

Стрпљиво је одговарала, на све што су је питали. А питали су је да Бог лијепи сачува. Не једна, него свака.

Не једна по једна, него у глас одједном свака, осим Стаке, која би сачекала да се све израђају, па приупита: како је прошла у путу, је ли се мало одморилa.

Исковријежи²⁴ се Стака на комшинице: - Дај пуштите ђевојку да дане душом, да мало одмори, к`о да њу интересују ваше доколице.

- А да, што би је ми интересовале? - проговори Станојка из ћошка? - Ето њене суврсти, па нека са њима разговара. У праву си Стако, можда би је Микоња нешто приупит`о но не може од нас.

Свака од њих зна да се ја и Сања виђамо, па `оће да напакосте Стаки.

- Нека, Станојка. - рече Стака. - Пушти ти мога Микоњу. Он ће је питати кад за то дође вријеме. Ти знаш да његова свака стоји на мјесту. Знаш да његова ријеч није залудна, к`о ни пос`о кога се дочепа. Па кад је он буде пит`о, ви нећете имати прилике.

- Што јес, јес. - рече Ружа. - Микоњин траг се у сваком послу познаје. Зна то све село. - рече то Ружа мало увијајући главом, к`о да је шћела нешто да нагласи, али не смије од Стаке.

Знали су сви да Стака `оће свакоме да одбруси, онако како јесте, па криво му или право било.

Ја се и не разумам тијем причама, занесен Сањиним погледом, који ме је гут`о, а ни ја нијесам био ушавнији од ње.

Прије него се разиђосмо кућама, само уграбисмо да се договоримо за сјутра у мојој ливади, код котара.

24 исковријежи – одупре, одговори

Сјутри дан сам се дружио са Сањом, на мојој развршеној подини, ђе сам развршио и Сању.

Зимски распуст ми је прош`о к`о дланом о длан. Те дане ми је уљепшала Сања и њена љубав.

23.

Пред крај другог полугодишта ми се десило нешто што нијесам мог`о ни помислити.

Бијаше викенд, нијесам иш`о кући, а газда дош`о са терена. Дођоше им неки рођаци у госте, тако да се кућа напуни чељадима.

Оно двоје ђеце, газдино, пребацише код мене у собу да спавају, због гужве у кући. Био је у мојој соби још један кревет. Да би ослободили дјечје лежаје за некога од гостију доведоше ђецу у моју собу.

Ђеца једва дочекаше. Вољела су да се са мном друже.

Игр`о сам се са њима до ситних сати, док нијесу поспала.

Ја сам нешто послуже тога чит`о и пренио ме сан, тако је свијетло остало упаљено. Снијево Сању на пропланку више ријеке, како увија куковима, како се ломи, измиче ми се земља испод мене...

У једном моменту осјетих да неко навлачи покривач преко мене. Био сам се открио, што од сна, а што од врућине.

Тргох се и виђех газдрицу више мене, збуњена, гледа ме и једва проговори: - Бијих дошла да прикријем ђецу Микоња, па виђех и ти се открио, па... ето... да навучем покривач.

Било ме срамота, окренух се према зиду. Био сам у сну на леђима, раширених ногу...

Нека, спавајте, рече газдарица и оде.

Ни следећег викенда не одох кући. Још мало ће распуст, мислим у себи, па ћу кући. Овога викенда, није било гостију, а ни газда не дође са терена.

Вечерасмо, видим како ме газдарица нешто погледује испитивачки, али мени мука да је питам.

Бијаше нека утакмица наше репрезентације на телевизији. Ја се намјестих да то одгледам. Газдарица одведе ђецу на спавање.

У неко доба оде и њена свекрва.

Остах ја сам.

Таман се утакмица заврши, врати се газдарица.

- Микоња? - рече ми она. - Да попијемо ти и ја по једну каву.

- Нијесам ти ја неки кафеџија. - рекох. - Нијесам три у животу попио.

- Нема везе, прави ми друштво.

Пристави каву, нешто поспрема по кући, па поче да ме испитује.

- Имаш ли какву ђевојку, Микоња?

- Немам. - рекох!

- Штета, јадан не био, таква момчина а да немаш ђевојку. Не вјерујем ја теби, Микоња.

- Мора да има нека па макар и на оним твојим чукама код тебе.

- Нема, била је једна, па се удала. – одговорих.

- О, види ти њега. Па колико је имала година кад се удала?

Било ми мало мука да јој кажем. Али ми некако излеће.

- Па била је дупло старија од мене.

Газдарица се зграну.

- Па како ти је била ђевојка, несрећо?

- Па, тако. - рекох. - Она ме навукла.

- Их, мангупе један. Из мире ђаволи вире. А имаш ли сад неку ђевојку?

- Имам једну из Београда, виђамо се за распуст, кад и она долази код родбине у моје село.

- Колико је она старија, црни Микоња?

- Па, завршила је прошле године гимназију.

- А, тако значи... А што те то нешто спопадају све старије од тебе?

- Не знам, рекох наивно. А знам добро због чега.

Принесе газдарица каву.

Чим је попих скочих иза стола и одох у своју собу.

- Остани још мало Микоња, рече ми газдарица.

- Нека, газдарице, нешто ми се дријема, па бих мало прилег`о.

- Добро, добро. - рече она.

Легох у кревет, размишљајући о газдаричиним питањима, док ми у сан опет не дође Сања. Како се приближав`о љетњи распуст, све више ми је била у сновима.

Тако утврдих. Спав`о сам к`о заклан. Кад, осјетих, неко се увуче испод покривача поред мене.

- Тамо се Микоња. - чух газдаричин глас.

Пресјекох се! Шта ће она код мене, помислих.

- Ухвати ме нека грозница, па дођох да ме мало угријеш. - раче газдарица.

Окрену ми леђа.

Учиње ми се да дрхти. Но, не знам, можда сам и ја дрхт`о!?

- Загрли ме Микоња. - рече. - Угриј ме. Стави ме у крило, јадан, само мало да се згријем.

Ја све радим к`о по команди.

Унесе ми задњицу у крило, ко да ме опече. И онако ми још из сна није изашла Сања, а газдарица се довукља крај мене у кревет.

Таман што је такох, она поче да дрхти, да стење да мрда боковима, прибија ме ка зиду. Немам куд назад.

У мени се помијеш`о стид и страст, не знам шта да радим. Али страст већ надвладава срам.

Она се окрену, зграби ме к`о помамљена.

- Држи ме Микоња. - шапуће кроз стењање. - Узми ме Микоња...

У једном се тренутку стописмо. Она чини ми се побјешње, поче да цичи, да кида јастук рукама, гађа са њим за врата. Докопа чаршаф, а са њим напуни уста, стисну зубима, забаци главу уназад, стеже ме рукама и ногама, као да ће да ме прекине, застења, стравих се, угушиће се са чаршафом у устима.

Одједном јој клонуше и ноге и руке, одлеће јој глава у страну. Некако се снађох да јој истргнем чаршаф из уста. Она ме загрли. Нека, није то ништа, немој се плашити. Ја то радим да ме не чују ђеца и свекрва, јер сам превише бучна.

Мало се одморисмо, она се извуче из кревета и оде у њену собу.

Ја остах у мислима, шта би ово ноћас. Је ли ово сан или јава. Догађа ли се ово само мени. Јесам ли ја предодређен од неке силе

за ову работу што ме снаоди. Али ми у том размишљању газдарица омили. Била је млађа од моје прве љубави, а ја старији од тада двије године.

До распуста су се често понављале такве ноћи са газдарицом.

Искрено речено, било ми је драго и сваку ноћ сам је очекивао на врата моје собе. Кад не би дошла, није ми било право. Чини ми се да сам осјећао малу запостављеност са њене стране. Међутим, газдарица је сваким даном поклањала пажњу мени на разне начине, а поготову са побољшаном и разноврсном исхраном. Чак је на крају школске године наговорила мужа да ми за одличан успјех купе и ципеле. А мајице и неке друге ситнице је и сама знала да купи и да ми поклони, уз молбу да ником не причам.

Крај школске године сам дочекao са газдарицом у загрљају и са одличним успјехом у школи.

24.

Љето ми је било устаљено што се тиче послова које и прошле године.

Сања ми је стигла и овога љета, само што нијесам имао проблема у комуникацији које предходног љета.

Нећуљом нас је чекала брана и пропланак више ријеке, а нијесмо ни другим међама²⁵ остали дужни. Свака иоле љепша и скровитија међа или пропланак, запамтио је нашу љубав и младалачки занос.

А мени се чинило да читаво село, ће год кренем мирише на Сању.

25.

Бијаше почетак августа, кад одох на мобу у планину, нас неколико из села, код Стојана.

Било је косача из других села. Укупно нас је било тридесет и пет коса.

25 међа – скровито место

Читав дан се косило и пјевало. Препричавале се приче и догодовштине. Сви су стигли на коњима.

Понудише мене као најмлађег и доброг косца да будем козбаша.

Нијесам хтио прихватити. Било је ту, не само добрих косаца, него и угледних домаћина.

Тако одлучише да распореде, како и предложих козбашу Милована, доброг домаћина, а и једног од најбољих косаца у околини, па редом остали по сличном распореду. Прође и ручак. Још једном се закосисмо и вратисмо.

Сунце бијаше још повисоко, али куће далеко, ваља се низ оне дере вратити кући.

Мало се подгријало ракијом.

Започе пјесма и шала, разне приче и доскочице. Ко погани мушкарци, започеше приче и о женама. Те каква је која, те који је са којом био, ко је како мог'о урадити онај пос'о... Све пусти љубавник до љубавника, јebач до јebача, не питај.

У томе скочи Самуило. - Нека те људи. Све то што тандрљате не вреди чарапе пепела, при ономе што може овај мали, показујући на мене. Скроман је па неће да прича. А да видите оно што он има у гаћама, прекинуло би сваку вашу причу и хвалу. Оно што сам ја видио својијем очима, из два пута, шта је радио двијема јаргачама то се не може описати мокријем језиком.

У причи нашој, бану домаћин са ракијом и гозбом. Неко рече: - Могли смо још једном закосити за вида.

Домаћин скиде капу, прекрсти се и рече: нећете овога ми крста, манути косом више данас. Него узмите попијте и нешто заложите, оно што се има.

Домаћин заиста донио богату гозбу, на сред ливаде. А ће би друго, него на ливаду, кад му моба коси.

Пописмо ми још по коју. Ужинасмо. Поздрављамо се са домаћином, па се винусмо на коње. Скочи домаћин и додаде нам двије, три флаше шљивовице, уз пут да нам се нађе.

Ми, млађи започесмо пјесму и здрављење. Узјогунише се коњи под нама, к'о да смо кренули у сватове. Они старији одмакоше. Искочисмо на косу, још ни сунце није било за'ладило.

Рече Милоња, да мало одморимо коње.

Видим ја, да су ђаволи нешто припремили. Одјасасмо од коња, посједасмо у круг, па викнусмо пјесму из мозга. Ударили готово у дно боцама шљивовице.

Започе Станоје причу.

- Људи, глед`о сам својим очима Маријана како на врснику држи три оке жита.

- Неко га лажика, неко рече, може ли бити?

Док Маријан поднапит скочи, па рече:

- Вјеровали или не, сад ћу вас увјерити.

Скиде са коња зобницу, бијаше у њој до пола жита.

Обиљежи неким каменом старт, па одброја двадесет корака до циља.

Мало се припреми, па исука ону муњу, окачи зобницу на њега, па рашири руке и пређе зацртани циљ.

- Алал ти вјера Маријане! – рекоше. - Ама имаш нашта и објесити.

Подјачила ракија па се сви латили гаћа и врсника, залијећући се ка зобници.

Био им је то залудњи пос`о. Ни један не могаше одржати зобницу на врснику ни у мјесту, а камо ли да направе корак са њом.

Не бих лијен, него скочих, бијох већ загријан свакојако.

Скидох зобницу са мога коња, припуних ону Маријанову, готово до врха, колико је било не знам, неко рече – пет ока. Натакох је на врсника, прођох Маријанов циљ још колико је било од старта до циља, не мичући зобницу вратих се на старт.

- Шта то имаш Микоња, кумим те великијем. - рече Станоје, па скочи за метар.

Сви поскакали, да мјере, да им који милиметар не умакне.

Скупили се око мога врсника к`о на јагму.

Викну станоје: - А`у људи, ово моје очи нијесу гледале. Нити оваквог чворовака нити овакве дужине.

Сви се окренули у Станоја, не трепћу к`о да су се отријезнили од ракије, готово у глас завикаше:

- Да видимо, Станоје?

- Охо-хо, к`о по команди!

- Јесам ли ви рек`о, завика Милоња!

Гледају у мене ко на чудо.

Не трепћу.

Не дадох да пружају метар низ мога врсника, би ме срамота, а и што би неко метрио моју мушкост. Закопчах шлиц уз коментар: - Колики је да је, мој је, мјерите то што вам је остало у гаћама, ја мој однијех нека га стимају они коме буде требао.

Вратих дио зоби из Маријанове зобнице у моју, окачих је на коња, забацих узду, појах дората и ошинух.

Поскакаше остали.

- Стани Микоња. - зове ме Станоје. - Ето и нас! Тер`о сам коња докле је имало равнице, колико може скочити.

Некако ми би криво што сам прихватио њихову игру. Осјећ`о сам к`о да су ме навукли на нешто. Него, ако гледамо мушки поганлук и није то нека брука. Што су тражили то су и добили, па нека га носе са собом.

Док су они трчали на коњима да ме сустигну, нешто размишљам да су сви који су учествовали у поменутом такмичењу мање више курате среће.

Чуо сам причу од старијих: Онај који зна наопштрити алат, отковати косу и који је добар косац, обдарен је „свачим“ па га и жене воле. Што јес` - јес`. Сви који су се данас зорили својим врсницима били су и добри „нареције“ и добри косци.

Насмијах се сам собом.

У томе и они пристигоше.

- Што побјеже Микоња? – приупиташе.

- Умјесто да се ми застиђесмо од тебе и твог „поноса“ ти, чоче, к`о љут!?

- Разљутиће њега Сања сјутра. - рече Станоје.

Мислио сам да за нас двоје не зна нико до Милоње.

Нијесам знао да зна читаво село.

Како било, да било, нијесам пушт`о метра низања, можда расте а можда ураста, не знам.

26.

Љето ми прође у раду око куће и на ливади. А сваки слободан тренутак сам користио да се сретнем и са Сањом. Тако сам дочек`о и нови почетак школске године.

По обичају, као и предходних година, посла мајка газдарици поклоне у мрсу и месу, што јој би мило.

Но чини ми се да јој би милије кад мене угледа, али не може да искаже, бијаше неђеља, па сви на окупу, чак и муж пристиг`о са терена.

Након уобичајених испитивања: јесам ли средио имање, јесам ли припремио дрва за зиме, како је Стака...? Уз одговор, приупитах и ја њих за здравље и послове.

А што се тиче дрва и љетине, никад не идем у школу, док не привучем већину сијена, стрпам га око штала и убацим на шталу. Оставим само онолико колико може кад ја дођем или кад је лијепо вријеме, па може и Стака отићи, да положи стоци по ливади, да би се ливада мало нагнојила од торина. Дрва бих сва припремио и исјек`о да ми се мајка не мучи по цичи зими.

Мило газди што сам тако одговоран за кућу и осјећајан према мајци. Увече одох да спавам у моју собу, они на своја мјеста. Кад сам уст`о и пош`о у школу газда већ бијаше отиш`о.

Газдарица устала, приставила каву, приупитује ме за свашта, једна другу не стиже.

- Немој ми турат каву. – рекох. - Нијесам ти ја неки кавеција, знаш и сама.

- Прво си јутро дош`о, Микоња, па бих мало љепше да те угостим, а и ужељела сам ти се.

У томе бану свекрва на врата, она свеза, ни једне више не проговори.

Пописмо каву шутке и ја одох у школу.

27.

Већ сам био зрелији и стасом и годинама. И прије сам одвај`о од својих вршњака. Другови из разреда па и осталих одјељења већ ме много боље прибирају него предходних година.

Ја ријешо да узмем тактику да учим ко и прије.

Тако је и било. Добијем добре оцјене, одем на тренинге, сад су већ тренинзи џудоа. Кући увијек припремљен ручак, чиста постељина и умиљата газдарица.

Газдарица би случајно који дан пресунчила, једино кад не може да се извуче од ђеце или кад посумња да свеквра нешто примјеђује. Викендом такође није долазила јер је тада долазио газда, жељан њеног миловања.

Тако ми је прошло прво полугође. Опет са књижицом одличног ђака идем на муштулук Стаки.

Ово полугодиште ми је прошло без неког таламбасања.

Те зиме не дође Сања из Београда, тако да сам провео вријеме кући и по комшилуку играјући „фирцика“ и прстена.

Сања ми се поодавно није јављала. Питах Милоњу, рече ми да је отишла неђе на школовање у Америку. Помирих се са судбином и проведох полугође већином са мајком Стаком у топлом породичном дому.

28.

Друго полугође к`о прво, пролази устаљено, уиграно ко да сам војник. Тако сам себи зацрт`о.

Завршило би се ко и предходне године да не би писменог из српског језика.

Ту макар нијесам машио, им`о сам вазда петицу.

Овога пута - два минус. Ко врата, вије се двојка, први пут у мом школовању.

Чим сам је видио на корицама вјежбанке, згранух се. Помислих: шта ли сам толико изгријешо, кумим те Богом.

Отвори ја вјезбанку, један, једини зарез изостављен, бијаше црвеном оловком закукљан, а испод писменог пише, такође црвеном „тема промашена“, потпис професора и оцјена - два минус.

Тема писменог је гласила „Мој омиљени лик“.

Ја сам опис`о моју Стаку. Оно што сам заиста из душе осјећ`о.

Нити тада, нити данас, иако је већ покојна нијесам им`о милијег лика, нити заслужније особе у моме животу.

Оца сам изгубио у шестој години, једва га и памтим, сем из прича покојне Стаке и њихових комшија, сазн`о сам о његовим врлинама.

О мајци ми нијесу требали причати. А чуј`о сам све најљепше о њој од наших комшија.

Међутим, мајку какву сам ја им`о, мало је ко им`о. Свакоме је његова мајка најмилија, али је моја била посебна.

Остати сама без мушке главе, у кући, на селу, са осморо ђеце, без домаћина!!! Седам ћерки и ја са шест година, једина мушка глава. Могла је издржати само Стака Радојева.

Сваку је ш`ћер испратила и удомила, онако како су саме одабрале.

Мене одгајила и правила човјеком, читав живот, улагала у моју будућност, не жалећи црно испод нокта. Срађивала и водила Радојево имање, ко да је била мушко. А призивали је и прибирали на скуповима к`о бирана домаћина.

У њој сам видио, умиљату и пожртвовану мајку, чврстином којом је одисала замјењивала ми је оца Радоја, а поносом и величанственим опхођењем је знала на изузетном нивоу представљати дом и кућу Радојеву.

Од ње сам добио живот, научио се одговорности и пожртвовању. Усадила ми је карактерне особине које се могу понијети само из куће.

Дакле све што сам у животу стек`о и видио, Стака ми је даровала уз помоћ Бога.

На тему „омиљени лик“ само још један ученик у одјељењу је писао о свом ћеду, сви остали - о Титу.

Осјетио сам страшну нелагодност у души.

Неку тјескобу у плућима и љутњу на професора. Нијесам мог`о истрјети а да га не приупитам за моју ниску оцјену. Како сам промашио тему, ако је задат наслов “Мој омиљени лик”, и ја опис`о моју мајку.

Зграну се професор:

- Ти, Микоња, још нијеси схватио. Никуд ти нећеш догурати са том памети. Размишљај мало својом главом. И други ученици имају мајку, па нијесу о њој писали. Само ти и ова друга тука што је писала о ђеду.

- Па професоре, управо што размишљам својом главом поменуо сам мајку к`о најдражи лик. Ваљда је то логично.

- Прекини! - дрекну професор. - Још имаш образа да се препиреш. Даћу ти јединицу и ићи ћеш код директора.

- Не разумијем. – рекох.

- Ти знаш, кукавче црни, да су сви изабрали за најдражи лик Тита. Онога што нам је створио државу, партију, народ...

- Како створио народ професоре?

- Онако како може, Микоња! - викну професор. Не знаш ти ништа, колико ћук!

- Па професоре, како ће ми Тито бити милији од мајке која ме родила и све дала? Ја се не сјећам њега да ми је праг прескочио, а камоли нешто учинио.

- Доста, бре! - Зацрвенио се професор. Отвори дневник и крну ми јединицу ко врата. - Идемо код директора, рече и залупи дневник! Овакви нам подривају државу! Ово су петоклонаши! Срам те било!

Уђосмо код директора, дивног и тихог човјека. Професор са врата, узрујан и зајапурен, каже:

- Ево директоре остатака пете колоне!

Директор се мало осмјехну, па вели: - Причај професоре. Он исприча како је било.

Устаде директор. Мало промијенио фацу и љутит рече професору, да га остави насамо са мном да поприча.

Изађе професор. Директор ме помилова по глави и рече:

- Пушти га, изгнуло му је све у рату на страни партизана. Тврди да су их четници побили, није добро са живцима.

- Добар си ти момак Микоња, а и ђак. Сви те професори хвале да си најбољи ђак. Чуо сам о теби све најбоље. Све ћемо ми ово исправити, а ти `ајде у одељење и не шири причу много о овоме.

Послушах директора, како ми је рек`о.

У одјељењу ме сви питају:

- Шта би Микоња?

- Ма ништа!

Директор је добар човјек, проћи ће и ово.

И би како рече директор.

Професор ми је један дан на само тражио да прихватим његово извињење за сопствени пропуст, у моментима плаховитости. За крај године ми је дао заслужену петицу. Тако сам опет мог`о на муштулук Стаки к`о одличан ђак.

29.

Пошто ми овог љета не би Сање, им`о сам више времена кући да се дружим са вршњацима, а и старијим момцима који су ме цијенили и прибирали као равног себи.

Ишли смо по вашарима, играли фудбалске турнире, бацали камена с рамена.

Оно наше у мјерењу врсника кад смо се враћали са мобе, очигледно није могла остати тајна.

Не само моје село, него и околна села су од прилике чула за Микоњу. Видим ја ће ме ђевојке умилно попречују погледима на вашарима.

Тако се и упознах са једном из сусједног села која је ишла у школу у Никшић. Она је већ била завршила матуру и спрема се за студије.

Моја комуникација више није била проблем са ђевојкама, ваљда сам мало сазрио и преломио да комотније разговарам са супротним полом.

Тако је моја авантура почела и завршила се у планинским боровњацима, крај планинских извора.

30.

Бити матурант гимназије, било је у свим временима понос, па и када сам ја био матурант.

Већ ме је читава школа познавала и као доброг ђака и као спортисту, тако да је многим вршњацима, а поготову млађим од мене била привилегија да се друже са мном.

Све је устаљено текло и са школом и са мојом газдарицом и са полугодиштем.

У прољеће се код газдарице осјећала мала узнемиреност.

- Микоња, - упита ме газдарица једнога дана - кад завршиш школу, хоћеш ли свратити кад код нас? Мог`о би навратити понекад, кад те пут нанесе, да се ражелимо.

- Хоћу. - рекох!

Тог прољећа смо ређе проводили вријеме заједно, јер се газда вратио са терена и био је присутан кући готово сваке ноћи.

Тако се помало смиривала ситуација између мене и газдарице.

Но, изненађења позитивна према мени нијесу била ријетка од стране газдарице.

Зазва ме газда, једнога дана и вели:

- Микоња знам да се приближава крај матуре ових дана, треба ти одијело. Ја сам се договорио са женом да те ми дарујемо са одијелом и нека ти то буде успомена на нас, за ове четири проведене године.

Би`ме срамота, у земљу да пропаднем.

Нећкам се колико могу, али навалили и газда и газдарица да идемо да изаберемо одијело.

Тако је и било.

Купише ми одијело за матурско. Стаде ми к`о саливено.

Погледах крадом газдарицу, примијетих у очима и дивљење и тугу.

- Ето те Микоња, права момчина. Одлично ти стоји. Ма ти си момчина вазда и био, нека ти је срећно.

Честитао ми је газда.

Али газдарица нема мира, па се окрену мужу.

- Нећемо ваљда пуштити Микоњу боса да шета одијело на матурско?

Он се насмија од срца и вели:

- Таман бијах заустио да питам који број ципела носи?

- Богами му је позамашна нога. - рече газдарица, и значајно ме одмјери.

Оћах ја да платим ципеле, али нема силе.

Нијесам успио ни да их одаберем.

Све је то учињела газдарица, ја сам само проб`о.

У том одијелу и са мојом изабраницом из одјељења, на матурској вечери били смо изабрани за најљепши пар.

31.

Одмах после матуре је била заказана и екскурзија за матуранте.

Отишли смо да обиђемо Црну Гору уздуж и попримеко и три дана коначили у Будви.

Било је незаборавно друштво.

Није била само наша школа, биле су још три гиманзије са нама из других градова.

Увече у Будви - игранка.

Пјесма и игра је трајала до зоре.

Није се жалило ни алкохола.

Иако нијесам био љубимац, алкохола, и ја сам подгасио добро.

Упознах једну ђевојку, врло zgodну из друге школе. Нећу ти рећи које. И она подгасила, ја је позвао на плес. Она се припија уз мене к`о пијавица.

Мени ударила ракија у главу, а она ме стегла око врата, ставила главу на моје груди па налегла, што главом, што бедрима, не знам за себе.

Удари ми крв у главу, крену ми рука до њених бедара, видим не опире се. Другом руком је помиловах по коси, само се мало умиљато ускомеша и још више ме притеже рукама, подиже главу, гледа ме застакљеним очима, гледам и ја њу. Спојише нам се усне.

Ухватих је за руку и поведох из сале. Загрлих је и тако загрљени одосмо правац пут плаже будванске.

Спојисмо се у будванском ситном пијеску, уз тутањ морских таласа, који су ударили о обалско стијење, уз уздахе младалачког заноса.

Зора нас дочека мијењајући мјесто на обали и у води. Тек кад сунце помоли зраке, одлучисмо да идемо у хотел.

Успут сазнадох да је професорица. Три године како је завршила студије.

Тај дан и другу ноћ се нијесмо одвајали једно од другог. Она је мени личила на морску сирену, а ја њој како каже на принца из бајке, кога је сањала и досањала у Будви.

32.

Са екскурзије сам се вратио у Подгорицу. Сјутри дан сам се поздравио са мојим газдама и отиш`о на село код мајке Стаке. Већ сам јој био јавио да сам матурир`о и да ћу ићи на екскурзију.

Дође вријеме и уписах се на факултет.

Ујаци су ми предложили да упишем право у Београду, што сам и учинио.

Нијесам им`о проблема око уписа па се вратих одмах кући, јер је већ била стигла косидба.

Опет радови и вашаришта.

Опет камена с рамена и рвање по планинским боровњацима.

Дружење са ђевојкама из околних села ми је дало чаробне тренутке. Осјећ`о сам се зрелије и јаче у сваком погледу. Није шала, завршио матуру а упис`о права.

Није ми лако било оставити мајку саму кући. Београд је далеко. Не долази се сем за ферије, напо не дај Боже.

Подгорица је била ближа, па се могло стићи до куће и преко викенда.

Али ме Стака соколила.

- Само ти Микоња мени заврши школу, може Стака још рвати. Још сам ја у снази.

Тако ме храбрила.

Мада сам и ја био жељан да окончавам зацртани циљ и завршим школу.

Са тим мислима сам стигао у Београд.

33.

У почетку сам готово два мјесеца становао код ујака, док нијесам добио собу у Студенском дому.

То вријеме сам провео на предавањима и у прикупљању литературе која ми је била неопходна за прву годину права.

Преселих се у своју студенску собу. Било ми је лијепо код ујака, али сам се некако комонтије осјећао у својој соби у студенском дому.

Опет предавања и учење по мом обичају из средње школе.

На мојој групи је била колегиница из Крушевца. Сматрали су је студенти најљепшом ђевојком не само на правном, већ и у студенском граду.

Нема једног мушкарца који јој није упутио макар поглед.

Многи јој се удварају, али без успјеха. Имам и ја жељу да јој приђем, али то некако тајим, правим се да ме не интересује.

Што јој се мушкарци више удварају, она постаје као уображенија и одбојнија.

Поче се причати да нема тога мајчина сина да је може освојити.

Стрпљиво чекам своју прилику и учим се на грашкама својих колега, који су били нестрпљиви.

Нађох је једнога дана у читаоници ђе сам доста времена проводио. Видим и она нешто чита. Нијесам хтио да је узнемиравам, стрпљиво сам чек`о да крене да иде.

Искористих прилику да је питам да ли има неку скрипту да ми позајми.

Врло љубавно се осмјехну и рече да ће ми је сјутра донијети на факултет.

Сјутра дан, дође она и носи ми скрипту.

Тек тада пружих руку, преставих се, Микоња.

Она се представи Тања, па приупита:

- Извини како рече име?

- Микоња, рекох.

Мало се закикота, али се учтиво извинила и рече, да јој је име мало необично.

- Ништа, ништа рекох, није ми први пут да налетим да се неко са асфалта насмије на рачун мога имена. Али право да ти кажем ја га нећу мијењати, додавати нити одузимати, па кад би се земља цомбосала²⁶. Нема мајчина сина ко би ми име замијенио и пошенуо²⁷ у страну, кад ми га је ђед Перко на рођењу дао.

Тања се заценула од смијеха на моје констатације.

- Јеси ли ти из Црне Горе?

- Јесам и то брђанин! Рођен на хиљаду и четири стотине метара надморске висине. Било ме невријеме, мраз и голомразица²⁸ испод курозеба, кад заоблачи и намрачи са планине, није дало ока отворити.

- Иш`о у школу осам километара у једном правцу, грент`о²⁹ снијег до појаса, ако знам како остадох, а не како изгледам, знао ме јад.

Све сам то у рафалу истутњио Тањи.

Она се мало поврати од смијеха. Учиње јој се ваљда да ме увриједила, да сам љут. Па рече:

- Извини, мало ми је необично, али ти си сјајан момак изгледа ми.

Не бих лијен, искористих прилику и позвах је на пиће.

Прихвати она без размишљања.

Дружисмо се тај дан у “Рускога цара”, два, три сата.

Нијесам покуш`о, тако одлучих, да јој се удварам. Поздрависмо се и разиђосмо, свака на своју страну.

Пролазили су дани и наше дружење се наставило на факултету.

Приђе ми један познаник из Подгорице, па вели: - Успјели ти Микоња са Тањом?

26 цомбосати – преврнути

27 пошенути - померити

28 голомразица – сува и веома хладна зима

29 грентати - газити

- Ма не рекох, само се дружимо.
 - Само се ти дружи, ако ти успије, вјеруј да ћеш имати најљепшу ђевојку у Београду.
- Насмијаш се и продужих.

34.

У Студентском граду је била и студентска менза.

Свакодневно сам ишао на оброке, па и ово вече. Стојим у реду да преузем порцију и видим већ Тању како сједи за столом. Мислим да јој се придружим, чим узмем следовање. Таман што узех тацну са храном, видим ”фрајера” више Тањиног стола да нешто жучно расправља са њом.

Пролазим између столова, Тања ме не види, док слуша наклапања, неваспитаног ”фрајера”, који је умислио да може све на силу да ријеши.

- Ти мислиш да си нека риба. Нешто си уобразила да вредиш? Устани и пођи са мном док ти нијесам тај тањир набио у фацу!

У животу нијесам видио ни доживио да мушкарац понижава незаштићену особу, ни приближно к`о што чини овај мајмун.

Како помену тањир и Тањину фацу, повуче је за руку. Ја му тацну пуну хране сручих у његову фацу, и остах без вечере.

Ударих му два-три шамара, уз опаску како га није срамота да малтретира усамљену ђевојку.

Он се измиче уз прјетњу и псовку да ћу му платити за ово. Тања је дрхтала од страха.

- Јаој, Микоња, не могу да верујем да постоје такви људи. Плашим се, - каже - није му ово први пут да ме малтретира. Има неко друштво слично њему, чувај се.

- Нема проблема. - рекох.

- Хоћеш ли да те отпратим до собе? – питах је.

Пође Тања, уз одобравање.

Таман што смо изашли из мензе, кад њих четворица, на челу са оним истим што је Тању малтретирао.

Приђе ми ”фрајер” мало ближе и пита:

- А шта сад, мангупе, хоћеш да се правиш фрајер, да штитиш дроље по студентском граду?

Нешто ме лецну, иако нијесам први пут у оваквој ситуацији. Пуштим га да се беца, да приђе ближе. Како приђе на дохват руке, ”синуо” сам га десницом у браду. Скљока се к’о клада. Позвах у љутњи следећег, они се почеше измицати.

Узех Тању за руку, и рекох им:

- Следећи пут ће вам бити и горе.

Дођосмо до блока ће је Тањина соба.

- Јој, теби је шака повријеђена. - рече Тања.

- Бијох се мало огреб’о на његов зуб кад сам ударио оног идиота.

- Пођи са мном да ти то дезинфикујем алкохолом. - рече Тања.

- Ма није то ништа. - рекох.

- Хајде молим те. Замоли ме Тања, а није требало дуго молити.

Поведе ме у њену собу. Донесе алкохол и натопи огреботину. Онекуд донесе мало газе, сложене у четврт.

- Притисни мало на то, - каже - зуби нијесу безазлени.

Послушах је.

Пристави Тања кафу, започесмо причу. Испрва о самом догађају, а онда развисмо причу о мом и њеном животу прије доласка на факултет.

Гледа ме Тања, задивљено, љупка и необична. Прожимају ме неки жмарци. Већ сам био постиг’о неку реторику у комуникацији са женским свијетом. Али не баш довољно, да бих сузбио осјећања која сам дуго гајио према Тањи.

У моменту, не знам ни како, дотакоше нам се руке. Истовремено одреаговасмо, уплетосмо прсте, привукох је себи.

Почех је миловати, чини ми се к’о ни једну до тада.

Узиграло срце, хоће да искочи.

Страсти узавреле и код ње и код мене.

Не знам шта прије лети од гардеробе са ње или са мене.

При сваком додиру, бијаше некако бучнија од оних са којима сам био.

Гори к’о да сам је на ватру ставио. Како се спојисмо, поче да се извија, да јечи, да вришти, пуца кревет под нама, чини ми се да

ћемо га поломити. Тако нас је зора затекла, одакле смо и отишли на предавање.

Једно вријеме смо били опсједнути искључиво љубавним чарима и предавањем. Тања је била добар ђак, па је ријешила као и ја да заврши студије у што краћем року. Нијесмо се раздвајали. Спавали смо заједно или код ње или код мене. Из дана у дан, све више смо пријали једно другом. Такву пажњу мимо кревета ни једна ми није пружила. Први пут сам осјетио праву љубав. Тек сам тада схватио, да су све моје предходне љубави биле привидне, неке и нереалне. Ова љубав је била мој животни сан.

Сан о стварању породице са сродном душом, коју сам чини ми се наш`о у Тањи. Ријешило сам чврсто да будем само Тањин, да ме друга женска сукња не занима и тако је било. Поред заједничког живота и испите смо заједно спремали. Ишло је то одлично. Излазили би понекад на диско игранку и по Београдским локалима.

Нијесам никад дозволио да ми женско плати рачун за столом. Им`о сам солидан џепарац. Слала ми је мајка Стака, а и ујаци би сваког мјесеца понешто послали. Но, није потребан само џепарац, већ и гардероба, више излазака и сл. Тако се указивала потреба да нешто радим додатно. Вијест о оној тучи се брзо прочула, тако да сам стек`о завидан круг пријатеља, који ми пронађоше пос`о у једној београдској дискотеци, да радим на обезбојеђењу.

То сам радио три пута неђељно. Био је то одличан прилив средстава, од чега сам мог`о да частим не само себе, већ и Тањи да купим неки поклон.

И Стаки би понешто купио, када бих пош`о кући, да је обрадујем, пошто сам ређе одлазио, да зна да је син није заборавио. На крају смо и Тања и ја очистили прву годину и разишли се за љетне ферије, свако својој кући.

Нијесмо ни љети остали без контакта. Стизала су ми писма од ње у сеоској забити, бар по једно неђељно, пуна емотивног набоја, излива љубави и поздрава мојој Стаки.

Примијетила и Стака учестала писма. Примијетила да и ја редовно на њих одговарам, па ме приупита: - Која ли је то памет занијела моме Микоњи валимоте?

Не могах а да јој не испричам готово све.

- Добро, Микоња, сине, зрео си и паметан, шта ја стара и неписмена имам теби да савјетујем. Но, ако можеш провјери из какве је породице. Јесу ли здрави у памет. Ако мислиш са њом озбиљно, мораш знати, ко ће ти у кућу доћи и ко ће ти потомство изродити. То није ствар, па да прође сине. То је вјечна радост или робија.

- Провјерићу мајко од кога је. Нијесам мог`о тако брзо. Далеко је Крушевац, а и срамота ме да идем баш код њених.

- Знам, Микоња, али ако ријешеш озбиљно, ко што видим да је тако, нађи начина. Није тебе невоља нагнала да се савијеш у кућу љетос и да не гледаш за женском сукњом. Но велика љубав. Препознаје то твоја Стака, не бој се. Но нека је срећно, само ако си ти срећан снаго.

Тако ме Стака врати у стварност, да размишљам дубље и трезвеније, кад се ради о животним и судбинским питањима.

35.

Вратих се у Београд уз чежњу да што прије видим моју Тању. Тако се и деси. Чини ми се да је и она мене једва чекала. Причао сам ја њој о стању у мом селу, о мајци Стаки и свему што ми се догодило. Прича и она мени, искрено, чини ми се да не може искреније, о себи и својима.

Почесмо другу годину студија. Позваше ме опет у ону дискотеку, да радим. Развио сам, заиста, јаку дружину, те дођосмо на идеју да организујемо екипе за обезбеђење локала и дискотека. Тако смо обезбеђивали три дискотеке у граду.

Бијаше то добра зарада. Већ сам за кратко вријеме у тој бранши добио име, али ми то није сметало да редовно идем на предавања и учим са својом Тањом.

И другу годину очистисмо, Тања и ја. Заиста смо били загазили у озбиљне и искрене љубавне воде. Почели маштати, кад завршимо факултет, да се вјенчамо, да изродимо породицу, а о мјесту живота ћемо накнадно одлучити.

Договорили смо се да овог љета одемо и до моје Стаке. Није то било баш лако извести. Није се у мом крају могло разумјети да

дјевојку доведеш кући прије свадбе. Још да ти ноћива у кући, да Бог сачува.

Рекла би прва Станка Маријанова: - Ено Микоња довео неку курву из Београда. Па и кад би је оженио, рекла би: А да, нека му је била и прије ње.

Смислио сам био да је представим к`о сестру од ујака из Београда, пошто је не зна нико из села. Стака би једина знала истину. Али у задњем моменту одустасмо од те идеје коју одложисмо за следеће лето.

То лето ми некако би најтеже. Поред устаљеног рада, разбоље се и Стака. Водио сам је неколико пута докторима.

Неће пред крај лета се мало и опоравила.

Договорих се са њом да сточни фонд смањимо, само на једну краву.

Опирала се Стака колико је могла.

Правдала се да ће оздравити. Да ће јој од седам ћерки свака помало доћи да припомогне.

Нијесам то дозволио.

- Али, Микоња сине, како да те школујем, од чега, ја немам пензије.

Тада мајци испричах, да ја ни до тада, нијесам чекао да ми само она пошаље паре, већ да сам радио преко студенске задруге и зарађивао, да бих мог`о себи нешто купити, са друштвом изаћи, ђевојку извести.

Несмјех да јој кажем баш чиме се бавим, да се не сјекира.

На крају, Стака попусти.

Продасмо шездесет оваца, два вола и двије краве.

Остависмо само једну краву и коња да може некуд Стака отићи, да може намирнице догнати, да не тражи по селу. Договорисмо се да свакој ћерки по нешто, колико она сматра, понесе од добијеног новца од продате стоке.

Пошто се свака сестра одрекла свога дијела очеве имовине у корист брата, нека макар виде мало милости од брата и мајке.

Рекох на крају мајци да све то што је добила новца подијели на седам дјелова и нека им однесе.

- Бог ти дао, Микоња, - рече Стака - добар си ти брат. Али, послушај ти своју Стаку. Подијелићу новац на девет дјелова. Деве-

ти дио је мој. Нека се нађе за недај Боже. Ко зна колико ћу живјети, па да се не обрукаш. Да ти људи не замјере, да није Микоња Стакин, син Радојев мог`о испратити мајку како доликује.

Би ми нешто тешко, заћутах.

Тако је и било. Стака је урадила како је и замислила.

Примаче се крај љета и мој одлазак за Београд.

36.

Што се тиче студија, и трећа година је прошла успјешно као и прве двије. Очистио сам годину. Тањи је остао један испит, са надом да ће га положити у следећем року.

Мајка ми је тога љета била нешто слабуњава, па сам морао у јесен да идем из Београда неколико пута да је обиђем.

Једном приликом за викенд, ријеших да отпутујем до куће. Провео сам са Тањом читаву ноћ у загрљају, тако нас је зора затекла.

Још неки студенти из Црне Горе кренули су до куће. У самом поласку сам нешто каснио. Дођох на жељезничку станицу, рекоше да воз касни два сата. Одосмо у кафану. Започесмо неке доконе разговоре. Окренусмо по никшићком пиву, тако да нијесмо ни осјетили колико је времена прошло. Сјетих се у неко доба, да смо кренули за Црну Гору, па скочих. Знате ли ви да смо требали на перон бити прије четрдесет минута. Оде један на информације да пита кад стиже воз.

Врати се. Раскесио од ува до ува.

- Муштулук, - вели - воз је отиш`о.

То је био задњи воз те вечери.

Изнервиран кренух у Студентски град.

Тања је била остала у мојој соби.

Дођох на врата, не бијаху закључана.

Уђох у собу. Неста ми бијела свијета. Нађох Тању у загрљају са једним фрајером, којег нијесам никада видио.

Она скочи к`о опарена.

- Зар нијеси отиш`о за Црну Гору? Пита, а преблијеђела!

- К`о, што видиш, нијесам! Добро је што нијесам! Да сам отиш`о небих ово видио!

Размишљај шта да чиним!?

На крају смислих.

- Купи своје ствари и иди у своју собу. Немој случајно да покушаш некад да ми се јавиш. Од вечерас, заборави на све што је било међу нама.

Онај скочи, хоће да изађе.

- Не, ти остани! Стићи ћеш. Морамо мало попричати.

Тања се спакова на брзину, крену уплакана, вјероватно је укапирала да не треба ништа да ме пита.

- Немој нешто да заборавиш, добаких, повратка назад нема!

Затвори она врата са друге стране.

Остадосмо нас двојица.

Мало уздахнух, отворих ормар, у коме сам држао флашу домаће ракије.

- Е па пријатељу, ти и ја да по једну попијемо.

Он преблиједио к`о крпа. Не може да дође до гласа.

Наточих по чашу ракије.

- Здрав си и ти намјерниче, и добродош`о, куцнух се са њим.

Узе он, дрхти му рука.

Попи је у кап.

Наточах му још једну.

- Сад ми реци како се зовеш и одакле си?

- Драган, - рече - из Крушевца.

- А, земљак Тањин!?

- Јесте, студирам филозофију у Београду.

- Па како се упознасте?

- Симпатисали смо се још из школских дана, а љетос у Крушевцу смо се зближили.

- Пијемо једну по једну заредом. Отвори се писак обојици.

- Јеси ли још који пут долазио?

- Јесам кад си ишао за Црну Гору.

- Некад сам долазио кад би Тања знала да остајеш у дискотеци до зоре.

- Значи знао си за мене?

- Знао сам!

- Па шта си очекивао од ње?

- Не знам! Свиђала ми се. Да ли је она нешто од мене очекивала, не знам? Причала ми је све о теби. Причала ми је некад и о вашој интими. Признала ми је да нема бољег у кревету. На крају, што је са мном била?

- Јеси ли је кад изводио?

- Јесам, ишли смо на најексклузивнија мјеста, гдје није сумњала да ће тебе срести.

- Чиме ти се баве родитељи, Драгане?

- Родитељи су ми изузетно имућни у Крушевцу. Ја живим у свом стану у Београду. То ми је отац купио.

- Добро, добро. Све ми је јасно. Нећу те више малтретирати. Могу ти рећи пријатељу, да сам је волио, до овог момента, више од себе, чини ми се. Овога момента је моја љубав према њој умрла. Причам ти ово да и ти схватиш о каквој се особи ради. Ако ти се допада, срећна ти била. А теби хвала на овој ноћи, што си ми очи отворио. Све ти срећно што чинио у животу. Највећа ствар је када те неко истином демантује у оно у шта си био погрешно убијеђен. Ти си ноћас у томе успио и још једном ти хвала.

Ту смо се ја и Драган Крушевљанин, поздравили к`о најбољи пријатељи.

Ја сам ост`о уз остатак ракије у флаши да је испијем, тако сам и засп`о.

37.

У рано јутро дођоше ми пријатељи, да ме буде, да идемо за Црну Гору.

Најрађе не бих, али Стака је болесна, а она ми је преча од читавог свијета.

Једва устадох.

Одох да се истуширам, не бих ли се мало отријезнио.

Био сам подадуо к`о бабура.

Нијесу ме другови таквога навикли, ломног и намраченог.

Нијесу ме навикли ни без Тање.

Снебивају се, би нешто да ме питају а не могу.

Спаковах се и обукох. Кренусмо пут жељезничке станице.

Како сам изглед`о, не знам али нико ријечи не проговара.

- Шта вам је? – рекох. - Блекните неку, шта сте замукли ко телад.

- Нешто нам се чини да јутрос нијеси баш оран за приче, па велимо да те не спотичемо.

- Боље причајте. Ако вак`о наставите, проблејаћу.

- Па шта је Микоња? Нешто си кећ? - охрабри се Симо, из Подгорице.

- Е, алал ти вјера Симо, ти једини знаш паметну проговорити, а не к`о ова телад.

Једва сам дочек`о питање, да се изјадам.

Било је нешто пукло у мени. Омрзнуо сам, чини ми се, сав женски род.

Да ми је да издушим, да се извриштим, испјевам, напијем, лакше би ми било.

Отпочех причу, како затекох Тању синоћ са Крушевљанином у сопственом кревету.

Да сам био дуже одсутан, па да сам је затек`о како сам је затек`о, можда бих је мало разумио.

Знам да није све у љепоти, нити у парама.

Тешко је све на једну гомилу наћи код чељадета и преко свега да је човјек из пунијех уста.

Чини ми се да сам држ`о до себе, ко по један. Знао сам заштитити и себе од другог и другог од себе, што би реко Марко Миљанов. Знао сам за неправду потурити сопствену главу за другога, а не само због себе.

Нијесам био сиротиња. Туђу нијесам попио, што му дупло нијесам вратио.

Пратио ме глас, чини ми се, као згодног момка.

Знате и сами да то нијесу гласине него гола истина, да сам обдарен алатом мимо свих стандарда. А могу вам и ово рећи без икакавог увеличавања, мог`о сам са Тањом од како сунце зађе док ујутру први зраци не ударе на прозор, без капи сна, вољети се и

жељан устати, како је било и прексиноћ, кад сам изаш`о од ње из кревета и кренуо на станицу.

Није ми више што тако учиње Тања него да знам која је то моја фалинка, парама бих платио. Од данас, пријатељи, Микоња Стакин се куне да моје срце никад искрено неће закуцати за женском, па да вила с небеса сађе. Док се вратим од куће, чуће се шта ће Микоња радити.

Жао ми је што сам једини од мушких глава у Радојевом и Стакином дому, али ће се изгледа ми, са мном завршити њихова лоза.

Дођосмо на жељезничку станицу. Успут сам купио флашу вињака да оквасимо уста, што никад нијесмо.

Пут до Подговрице нам је прош`о у причи о женама, у пићу, у утјешним ријечима мојих искрених пријатеља.

38.

Дођох кући, сретe ме сестра Смиљана.

Знао сам одмах да Стаки није добро чим ме сестра чека испред куће.

Затекох мајку у кревету. Изнемогла и болесна. Би ми тешко. Устежем се да не пуштим сузу, да је не узнемирим.

Покушах да јој намјестим јастук испод главе. Пољубих је и помиловах.

Њој се оте суза из лијевог ока.

- Јеси ли мого доћ`? - пита Стака, тихим и изнемоглим гласом.

- Како да не, јадна. Него, што си се то ти нешто размазила, па не устајеш из кревета? Нијесам навик`о да ме тако у кревету дочекујеш. Тргни се мало, покушах да се нашалим.

Стака се насмија крајем усана.

- Е, мој Миле. И треба тако мало приметити шалу. Али, знаш ти твоју Стаку. Да може не би једвачека³⁰ дочекивала у кревету, но на бријегу, одакле те видим из далека, ко и вазда. Нијеси ти мени кому драго, н`о понос и дика. Син каквога мало која мајка има.

30 једвачек – једва дочекано дијете

- Н'о ми се чини, да си нешто убљиједио. Наносиш мало и на ракију. Мора се понека и попити, н'о ја то нијесам навикла од тебе. Нешто су ти очи тужне, Микоња. Да немаш каквих проблема?

- Ма немам, јадна, шта си салећела, к'о из рукава. Ко да си најздравија, па недаш проговорити.

- Видим ја сине на теби сваку промјену. Ја сам ти мајка па осјећам. Да те није она Крушевљанка оставила.

Погоди Стака, к'о да је очима гледала.

Оћах да је слажем, али она не миче поглед са мојих очију. Фиксира очима, не могу, морам рећи истину.

- Синоћ, - рекох, - синоћ смо се разишли.

Оћах да испричам како, Стака ме прекиде.

- Немој сине, не причај даље. К'о мајка твоја, знам те добро. Све твоје врлине и мане познајем добро. Ако је нека могла оставити Микоњу Стакина, таквога младића, кога не може наћи да га лучем тражи и није била за тебе. Жали Боже утрошено вријеме са њом Микоња. Но, и то је неко искуство, па други пут отвори очи. Нити си мали, нити неискусан са цурама. Не дај Микоња да женска цупа тобом влачи, па макар је никад немо. "Боље ти је бити во годину н'о крава читав вијек". Није она вриједна твога нокта, а камоли твоје сјекирације. Не она, н'о ни једна друга ти није ни до чланка. Ма не кажем да их нема, можда налетиш, још си млад. Ово нека ти буде школа. Па у памет се. Учиње ми се к'о да се Стака мало окопијери, ко да дође себи.

Лакну и мени.

Кад би ме год савјетовала, било ми је лакше. Стака је била толико разборита и убједљива да се ни једна њена није могла одбацити.

Завика сестра Смиљана, - Види ти ње, малоприје само што не издану пред моје очи, како јој дође син, само што не полеће да сазива село на сијело.

Знам да то сестра не каже из злобе према мени, већ да охрабри Стаку.

Одапе Стака из постеље: - А да коме ћу се више обрадовати него сину јединику, ко ми више снаге и куражи уноси у кућу и носи са собом но домаћин куће Радојеве.

У томе стаса и вечера. Вечерасмо за дана. Очекујемо комшије, који су свакодневно долазили да обићу Стаку и да јој понешто

припомогну. А додатни разлог за њихов долазак сам и ја. Дош`о из Београда, па да им причам новости.

Бастало је мени и им`о сам стрпљења да им причам све потанко, што сам год знао, па и кад ме не питају, ја знам отприлике шта их занима.

39.

Одужи се мој боравак у селу.

Нијесам мог`о одмаћи од куће због Стакине болести. Водио сам је у Подгорицу код доктора.

Рекоше - нема помоћи. Отпуштише је кући. Остало нам је само да чекамо судњи час.

Размишљам у себи. Зашто баш њу да стрефи најгора болест. Зар моју Стаку. Стиманицу³¹ и пожртвованицу, кућеницу и домодржницу. Зар њу, која воду ником није натрунила. Зар њу, која је напила жедног и нахранила гладног. Зар је то правда којој тежимо. Не знам ни сам за двадесет дана, колико је кроз кућу прошло родбине и комшија. Гледам Стаку како чили из дана у дан. Некад изађем напоље да се исплачем. Тешко ми је да је гледам.

Сједим на клади и замишљам је како на бријегу чека, снажна и весела. Никад докторима није ишла. Никад са ногу није пала.

Данас чекамо час задњег откуцаја њеног великог мајчинског срца.

Уђох у кућу, она ме позва руком да приђем. – Сједи, - вели, - ту до мене.

Испуних јој жељу.

Гледа ме бистрим очима, трезвено прича.

- Микоња!-рече Стака.

- Ово је мој крај сине. Немојте за мном плакати. Само се погани жале. За људима остаје траг да се прича. Испратите ме достојанствено како и доликује кући Радојевој. Ја идем код њега. Дуго се нијесмо гледали па смо се пожељели.

31 стиманица – жена, која уме лијепо дочекати госте

Мени сузе саме теку низ лице. Сестра и ујак који бијаше стиг`о, плачу за столом.

Она настави:

- Обиђи сестре, сине. Нека виде њихова ђеца ујака. Нека види њихов дом, да има ко да их обиђе. Држи се са ујацима, то ти је најближи род. Имаш сине у моме ђевојачком коферу све за трошка, да ме достојанствено сахраниш. Све како си рек`о за оне паре од продате стоке, ја сам подијелила твојим сестрама и оставила нешто за судњи дан да се не обрукаш. Заврши школу сине како си и започео. Чувај се. Чувај образ, не обрукај мене и оца Радоја. Да је жив, како би се он поносио тобом. Подигни ме мало уз јастук Микоња, још бих ти нешто рекла.

Подвукох руке испод мајке, подижем је уз узглавље од кревета, она ме погледа, учиње ми се да ми се осмијехну и проговори:

- Нека ти је Богом просто мој једини сине, овог и онога свијета.

Уздахну. Глава јој клону на моје груди.

Викнух, прво из тиха а онда јаче и јаче, - Мајкоооо...

Било је узалуд моје дозивање.

40.

Умрије Стака на мојим рукама.

То јој је очигледно била жеља.

Било се већ искупило доста родбине. Јависмо одмах поштом и другима да је други дан сахрана. Окупи се читаво село, не само наше, већ и околна. Било је толико народа, кажу да се не памти, да је неко испраћен у селу са толиким свијетом к`о Стака, Радојева. То сазнање и толика присутност људи, ули ми неку снагу да истрајем, да не брукам Стаку и Радоја. То је била и њена жеља да будем достојанствен када се будем од ње опрашт`о.

Пролазе групе, предвођени лелекачама. И ако је у нашем крају био обичај да се за женама не лелече, само тужбалице наричу, осам њих је пришло уз лелек за Стаком к`о за бираном мушком главом.

Дође ред, да се говором опростимо од Стаке.

Прво се опрости у име комшија кум Миљан. Онда ујак ми Сретен. Дође ред и на мене. Било ми је тешко. Не знам како да почнем. Мајка ми је. Шта год кажем, мало сам рек`о. Ако кажем превише, неваља. Није лијепо свога хвалити. Али мор`о сам нешто рећи:

Захвалио сам се прво присутнима, који су дошли: комшијама, кумовима и многобројој родбини. А онда сам се окренуо Стаки да се њој захвалим: “Хвала ти, мајко за све што си учинила за нас, твоју ћецу. Хвала ти, што си до краја живота достојанствено представљала кућу Радојеву. Хвала ти што си одржала наш дом да не поклекне, а нас, твоју ћецу, извела на пут. Покоравам се твојој духовној снази, разборитости и мајчинској љубави, коју си несебично поклањала твојој ћеци. Била си храбра и одважна, кад си се ухватила у коштац да одхраниш и изведеш на пут нас осморо у најтежим моментима твога живота, кад си остала без домаћина, преузела његову улогу и задржала улогу мајке. Није нам недостајало љубави мајчинске, а ни строгеће кад затреба. Знала си све то да укомпонујеш, да будеш и отац и мајка. Оца Радоја сам испратио дјечачком сузом. Данас ми одлази мајчинско крило и родитељска суза у неповрат. Ја сузу данас нећу пуштати, на то немам право. Од данас више нијесам дијете. Од данас преузимам кормило куће Радојеве, па је срамота плакати. Стака није заслужила да за њом плачемо, већ да је по добру помињемо. Нека ти је вјечна слава и хвала, мајко”.

41.

Након седмице и повратка мајци на гробље, пош`о сам до Београда, да се јавим на факултет, због предавања и добијања потписа.

Није ми то причинило неки проблем јер сам био добар студент, а и ситуација која ме стварно задесила оправдала је моје одсуство.

Кад сам уш`о у собу на тренутак ми се обрела Тања пред очи, али бол и туга за мајком је надвладала тако да сам Тању лакше преболио.

Вратио сам се кући не часећи да средим по кући и у кући што има. Мада и није Бог зна шта имало да се срећује.

Стака је била велика домаћица, па и кад је пала на постељу није дозвољавала ни ћеркама, које су долазиле да јој припомогну на смјене, ни комшијама, да буде роваша, ни у кући ни у ливади. Увијек је опомињала шта треба урадити. Код ње је све цапћело, па се зато говорило: - К'о Стака Радојева.

Највише су ме припреме чекале око четрдеснице. Било је свега основног што треба. Оно што недостаје, имало се зашта и купити. Оставила је стака, да се нађе нешто и након ње. О томе је вазда водила рачуна, да се ја не бих обрук'о кад она "заклопи", да не бих кршио прсте пред људима.

Тако прође и тих четрдесет тужних дана.

Остадоше сестре код мене, да ми припомогну, распремити и средити, оно што је узрвашено за вријеме четрдеснице.

Била је постављена велика софра, требало је уздићи, средити судове и вратити оне што смо позајмили од комшија.

Све су се сестре фино удале, за добре људе у домаћинске куће.

Мало је нешто Милијана, друга по реду, била скромнијег имовног стања, те ја предложих осталим сестрама да јој поклонимо краву Стакину. Све се у глас сложише осим Милијане. Нећка се. Али неби друге. Тако смо одлучили сви.

Оћах и коња да јој поклоним, али не дадоше ни једна.

- Немој Микоња. Срамота је да ја, као женско, водим коња испред куће твоје, била би брука за мој дом.

Све у глас рекоше да се коњ прода, не може се остављати да крепаје.

Тако и учиних. Продах га Маријану, а паре да исплати о Св. Борђу.

Ја сам већ мор'о ићи за Београд. Рекох сестрама, ако која има времена нека остане још који дан.

- Недај Боже! - све у глас повикаше. - Ми да закључавамо Микоњину кућу, поред Микоње жива.

Тако су их васпитавали Радоје и Стака. Ни у кући ни једна никад, да ја знам није прешла преко домаћинове ријечи. То су понијеле из своје куће, то су очувале и у дому.

Свака је била срећна и задовољна и у дому и са породом.

Испратих сваку својој кући, ја остах да још једну ноћ преноћим на сопственом огњишту.

Дођоше увече комшије да ми праве друштво. Знају они, у оваквим ситуацијама, није лако. Преживљавали су и они слична времена.

Сјеђесмо до касно. Кад се разиђоше, кренух и ја да спавам у неко доба.

Но, неће сан на очи.

Пребирам у мислима сахрану и седмицу и четрдесницу.

Гледам како ко пролази, како изјављује саучешће, памтим сваки лик.

Чини ми се свакога бих набројао ко је дош`о да изјави саучешће.

Пред зору ме пренесе сан. Чини ми се к`о на јави, да мајка крај мене спава, милује ме по коси, благосиља.

Пробудих се са осјећањем да је поред мене. Сунце бијаше већ поодмакло. Подигох се, би ми све јасно. Све је био сан, а стварност је сурова. Стаке више нема, одмара на ћувику испод борја, вјечним сном спава.

Ја морам кретати пут Београда.

Спремих се, изађох испред куће да још једном разгледам околину. Паде ми поглед и на ћувик испод борја ће је гробље, ће се Стака преселила, да гледа кућу наспрема се.

У томе, бану Милоња.

Мало му непријатно. - Дођох, - вели, - да се поздравимо, знам да мораш за Београд, па ред је.

- Хвала ти Милоња, - рекох, а једва задржавам сузе, грло ми се суши, вриснуо бих . . .

Узех флашу с ракијом, наточих мени и Милоњи. Здрависмо се с ногу.

- Опрости, Милоња, морам ићи да стигнем аутобус.

- Знам Микоња, опрости ти, ја сам се јутрос мало више канио, па прикасних да се поздравимо.

Закључах кућу. Прекрстих се. Клекох и пољубих праг.

Окренух се Милоњи.

- Ево ти кључ пријатељу, па кад те западне, отвори је понекад.

Милоња мало изненађено, без коментара, пружи руку и узне кључ.

- Хвала ти Микоња на повјерењу. Кунем ти се да ништа неће хвалити.

- Не сумњам Милоња, зато ти и дајем кључ.

Мада, как`о нам је село било, мог`о сам отворену кућу оставити, наш`о бих све на истом мјесту.

Милоња оде кући, а ја пожурих на аутобус.

Једва сам чек`о да замакнем иза бријега, да пуштим души на вољу, да се исплачем.

Чини ми се, било ми је теже тог дана н`о кад сам спушт`о мајку у гроб.

42.

СТИГОХ У БЕОГРАД, У СТУДЕНТСКИ ГРАД, У МОЈУ СОБУ. Како отворих врата, дође ми пред очи Тања у крилу Драгановом. Застадох неколико тренутака, потурих ствари. Сједох мало на столицу. Сјетих се Стакине приче.

"Није она, сине, вриједна твоје сјекирације". – Тачно, - рекох на глас, и тек кад чух сам себе, отријезних се и разазнах стварност.

Да је вриједна, мислим, не би поред мене тражила другог.

Ријеших тај дан да се одморим па ћу сјутра разбистрити шта ћу чињети.

Сјутри дан, средим се и пођох да обиђем друштво, које сам оставио да раде на обезбеђењу дискотека.

Мора се озбиљно прионути на пос`о, нема више Стаке, да шаље по неку пару. Ту су ујаци и сестре, али ме срамота, више сам оматорио да добијам џепарац.

Руку на срце, онако како размишљах да живим од џепарца очекиваног од других, не бих мог`о ни три дана саставити.

Обиђох другаре, рекоше да нијесу имали неких озбиљнијих проблема.

Одох и код послодаваца да их поздравим, да им кажем због чега нјесам мог`о бити присутан претходни период.

Један од њих је био тачан, али не и дарезљив пуно, али ми је дао до знања да нема никаквих проблема, могу наставити да радим.

Друга двојица, к`о да су се договорили, дочекаше ме преду-
сретљиви.

- Довољно је кажу, Микоња, твоје име да се помене у овом граду
и да све буде у реду.

Наградише ме по једну плату, к`о да сам радио.

Тако сам наставио да радим стари пос`о. Битно је да сам
обезбедио себи добру егзистенцију.

43.

Мислио сам да се вратим на факултет.

Међутим није ишло.

Ријешио сам да та година оде куд је и кренула, па ћу је
обновити.

Вратим се у Студентски град. Соба ми из дана у дан све више
тијесна. Нешто ме притиска, стеже, не могу да спавам.

Чини ми се да ме, некако, и колеге подозриво гледају, к`о да је
Тања мене напустила што јој нијесам ваљао.

Борим се сам са собом.

Зарек`о сам се да не питам за њу, никако.

Но друштво ми пренесе да је напустила факултет и дом,
неколико дана, после мог одласка за Црну Гору.

Нити сам даље пит`о, нити сам хтио да размишљам о њој.

Али, ђаво нит` оре, нит` копа. Тако ми је искрсавала пред очи,
кад год дођем у собу, нијесам мог`о вјеровати.

Одгонио сам је из мојих мисли само са мајком Стаком, сјећајући
се њених савјета и њеног лика.

Ко зна како би се ствари одвијале да ми није било у мислима тек
преминуле мајке, која би надвладала мисли о Тањи.

То су биле моје ноћне море, те сам ријешио да тражим стан ван
Студентског града.

Изнајмио сам једну гарсоњеру, опремљену комплет за удобан
одмор.

Када сам се преселио у гарсоњеру, престале су ноћне море и
милси о Тањи.

Добио сам нагон освете према женама.

Чињело ми се да ћу једино на тај начин излијечити комплекс превареног мужјака.

Мој вид освете је био, да имам што више ђевојака, да буду по могућности zgodне и да их заведем, да дуже пате за мном, да се зна да су биле са Микоњом.

Смишљао сам данима како то да изведем.

44.

Смислио сам!

Кад бих неку упознао, доводио бих је у стан, са њом сам проводио најинтимније тренутке. Уносио се у љубавну игру максимално, да ме добро упамти, кано неприкосновеног курјака у кревету.

Морале су стећи утисак моје заљубљености. Након сазнања да се нека заљубила или превише заинтересовала за мене, остављао бих је без образложења.

Мјеста на којима сам радио била су изузетно погодна за контакте такве врсте.

У том периоду имиц жестоког момка ми је отварао пут до првог контакта.

И да нијесам имао других, истакнутих, квалитета, мој посао је био препорука за младе даме, жељне престижа пред својим другарицама.

У том науму су ми се дешавале свакакве вратоломије.

Нећу причати све, само неке.

Доводио бих, једну по једну, по пар дана код мене, у стан. У међувремену бих некога од мојих другова позвао да наврати. Оставио бих откључана врата, тако да би нас затакао у најинтимнијем положају. То је била потврда да је била са мном. Обично је у мојој гарсоњери било пријатно. Тако се нијесам мор`о утопљавати. Када би нека цура долазила код мене, нијесам имао ништа од одјеће на себи. Већини је то било необично, а касније би постајало симпатично. То је у том периоду био један сегмент мога стила или пркоса. У сваком случају интересовало ме њихово понашање на почетку и на крају наше везе.

45.

Једном приликом сам упознао Подгоричанку са друге године студија.

Нијесам је мог'о наговорити, неколико дана, да дође на обраду у моју ординацију, како су прозвали гарсоњеру моји најближи пријатељи.

Једнога дана - попушти. Дође.

Онако срамежљиво, више обучено него свучено, уђе испод покривача.

Ја одох да се истуширам и онако го испод туша, само покупим воду са себе и правац до ње у кревет.

Она се окренула ка зиду. Прави се срамежљива. Докопасмо се у бијеле руке. Она се као снебива, руке ми држи око врата, никуд друго са њима не мрда, к'о да се парализовала. Некако, сландах са ње гардеробу. Како се спојисмо, тако завришта, поче да стење, гребе, уједа...

Једва је некако укрутих. Плаче, суза сузу стиже.

- Куку мени, шта си ми урадио. - промуца кроз сузе.

Мене нешто ледну. Знам шта имам у гаћама, али нијесам осјетио неку тјескобу...

Узнемирих се и ја. Шта може бити.

Приупитах је шта осјећа.

Држи она руке међу ноге, јекће...

Открив покривач, погледам, чаршаф се црвени, залила га крв...

Стрекнух...

Би ми тешко. Дође ми мука. Жао ми је.

- Шта се десило? - питам је.

- К'о да не знаш, Микоња! Видиш да си ми узео будућност.

- Как'у будућност, несрећнице? - згранух се.

- Уз'о си ми невиност, Микоња. И окрену главу у страну.

- Ка'ку невиност, мрчила се? Нијесам образа ми ни осјетио.

Некако ми паде камен са срца. Био сам се преп'о да није што горе.

- Погледај крви Микоња! Подиже руке испред мојих очију. Подиже се уз узглавље од кревета, паде јој поглед на крвави чаршаф, па још више зајеца.

- Микоња! - зајеца више. - Ја немам куд сад! Нема ми повратка кући! В`ака нијесам никуд приспјела! Моје је мјесто поред тебе!

- Стани мало! Заустави се...

Кренух да јој додам чашу воде са стола.

Паде ми поглед случајно на њене гаће на поду, из којих виријаше обиљежен уложак до пола.

Смрче ми се пред очима.

Заборавих на чашу са водом, сину ми рука да је ударим. Она се скамени.

Дигох оне гаће са улошком окрвављеним са пода, потурих јој под нос.

- Од кога научи овак`у подмуклост, кумим те великијем. Ће нађе Микоњу, да му подвалиш кастигуљо. Напоље ломокура! Није Микоња сјарг`о јуче, па наиван, чим му да`ш да га слажеш и превариш. Микоња је са врником до, данас премјерио стотину жена, али так`у кучку нијесам срет`о.

Отворих јој врата и изгурах је напоље.

Више је срет`о нијесам.

46.

Бруцошкиња из Прибоја, атрактивна, zgodna, дошла са друштвом у дискотеку.

Нађе се у мом друштву. Није ми било тешко да је шармирам. Била је то и њена жеља очигледно, да освоји шефа обезбеђења. Договорили смо се да се већ други дан нађемо на пићу, одакле смо отишли код мене у „ординацију“. Била је опуштена. Чини ми се да је хтјела да докаже своју еманципованост, доласком у велики град. Имала је комплекс што је из мале средине. Чим уђосмо у „ординацију“, пољуби ме, угледа кревет и поче да се распрема.

- Мој обичај је, рекох, да се прво истуширам.

Тако и урадих.

Устаљеном театралношћу сам изаш`о из купатила к`о од мајке рођен.

Бијаше се распремила на кревету, држи чашу сока у руци.

Како ме виђе, разрогачи очи, испаде јој чаша из руке.

Коракнух према њој. Она сукну у ћоше кревета, престрављена, изрогачених очију.

- Шта је мала, шта си се препала, нијеси виђела ђавола. Још ни једна није цркла од мога мркаља!

Она скочи, нак'о гола излеће у ходник зграде.

Докопах њену гардеробу, огрнут чаршафом, отворих врата, замолих је најљепше што сам мог'о да уђе да се обуче. Дајући јој до знања да је нећу силовати. Врати се назад, стрављеног изгледа, обуче се, крену да иде и једва разумно проговори:

- Извини!

Више је нијесам срет'о.

47.

Тако сам наставио лудовање.

Долазила је једна по једна и одлазила. Једнога дана стиже у ординацију и једна Врањанка. Кад ме виђела онако гола из купатила, несвесно се облизнула и почела да дрхти. Нијесам се честито ни спуштио поред ње, она ме зграби, обали под'а се, поче да ме љуби и мази, тако страсно, чини ми се да то до тада нијесам доживио.

Како ме ухвати рукама за врсника, скочи са кревета, клече на кољена, на патос, поче прво шакама, да бије по поду, па песницама у главу. Помислих да је неки ритуал, или је ухватило неко лудило.

Скочих и ја, ухватих је за руке, она се трза. Нијесам сигуран да ли се отима, да ли вришти, од бола или од страсти. Повратила се пут мене, насадила се па вришти, к'о Дамјанов зеленко, и виче углас: - Ој, ха, - к'о да игра Црногорско коло. Докопах је за уста шаком, држим да не узнемирим комшије. Бојим се зваће полицију. Тако се класмо по кревету, изуједа ми шаку десницу, изгреба ми прса јуначка, а леђа сам тек увече осјетио, кад су почела да ме пеку.

Тако нешто нијесам доживио.

Упркос томе, што ми остави крвав траг на леђима, изазва ме нешто да се видим са њом поново.

Следећи пут сам јој везив`о крпу преко уста да се не чује, а руке држ`о да ме не закоље ноктима.

Причињавала ми је страст и задовољство.

48.

Кад их се нашло на списку довољно, извршио сам селекцију. Њих пет најбољих сам одабрао. Сматрао сам у том периоду за оне које су ме посједовале у кревету била је то њихова привилегија. Направио сам распоред њихових долазака код мене у „ординацију“.

Одабр`о сам њих пет најљепших. Сваку је запад`о један дан у неђељи. Један сам распоред прилијепио на врата са њиховим именима и назначеним даном са сатницом кад треба да дођу. Био је то сваки радни дан у неђељи. Неђељом ми ни покојна Стака није дала да радим. Неђеља је дан одмора. Ја сам придод`о још суботу, да ми буде дан одмора и прикупљања снаге. Викенд сам дијелио са друштвом или родбином коју сам имао не мали број у Београду. Тако ми је прошла школска година, у којој факултета нијесам видио, сем ако сам викендом, одржавао кондицију читајући стручну литературу и још понешто.

49.

Начин на који сам живио те године, вјероватно ми је помог`о да заборавим Тању, коју сам чини ми се искрено волио. Баш због таквог осјећања према њој нијесам могао да јој опростим то што је учинила. Не само то. Био ми је повријеђен понос. Покренула је у мени тада, нешто неоткривено, нешто што нијесам вјеровао да има у мени. У себи нијесам никада осјећао неки инат. Међутим, моје понашање у овом периоду, било је помијешано са инатом, пркосом, доказивањем нечега што касније нијесам ни себи мог`о да објасним. Вјероватно је у питању био и младалачки занос и повријеђени понос, незрелог мушкарца. Трудио сам се да ничим не увриједим ђевојку са којом сам био. Једино сам

свјесно чинио неправду према њима, напуштајући их без разлога. Претпостављам да је ту било и добрих цура. Међутим, ухватио сам себе у размишљању, да сам ипак у већини случајева и сам улазио емотивно у везу са ђевојкама, што себи нијесам желио да признам. Нагон за мушком доминацијом и престижом, сјећање на оно што сам доживио, од оне коју сам највише волио, којој сам подарио био себе, преовладала је емотивни осјећај и разумљиву реалност.

50.

То је било прво љето, након мајчине смрти, да дођем кући и да затекнем затворена врата. Туга ме била опхрвала и тада осјетих још већу празнину, нестанком мајчинске топлине. Договорио сам се са мојим сарадницима и послодавцима да ми дају мјесец дана одмора. Ријешио сам тога љета да средим имање као и сваке године, док је била Стака жива. Чини ми се да никад лакше и брже нијесам срадио него тог љета. Једини терет сам носио у души због туге за Стаком. Кућа је била наспрам гробља, па ми је свако јутро причињавало сјету, гледајући испред куће на гробље испод косе. У тих мјесец дана сам сазивао мобу два пута у ливаду. Први пут ми је дошла сестра Станимирка да ми помогне око мобеника и остала је пет дана. Други пут је дошла Стојанка по истом послу и оста седам дана. Не само на дан мобе, чини ми се сваки дан, било да је у пластидбу или косидбу неко је у селу био да ми помаже. Остављали су људи свој посао да би мени помогли. Био је то обичај у селу. Кад се деси смрт у породици, па дођу у току те године тешки радови, помагало би све село ожалошћеној породици. И не само због тога. Стало је свима да на тај начин кажу колико им значи добар комшија, који их је, ето, напуштио и отишо у вјечност.

51.

Дође и Милоња да помогне. Није он долазио само тај дан. Готово сваки дан би припануо, макар сат, два, да припомогне. Тај

дан дође са косом, од зоре. Сами нас двојица у ливади, па смо развезли причу од Кулина бана на овамо. Није ни чудо. Он је био старији од мене двије године, али смо се некако највише дружили. Његова је кућа издвајала поштењем. Били су то велики радници и добри домаћини. Нешто пред ноћ, Милоња ми се исповиједи к`о пред најрођенијим. Рече ми да има намјеру о јесени да се жени.

- Ријешо сам Микоња. Нашао сам ђевојку, која ће ме узети и остати са`мно о`вђе да живимо на селу. Ја нијесам, Микоња, завршио школе, па да могу наћи неђе бољег посла, сем физичког радника. А да идем по туђије` кућа да станујем и да радим под надницу, нијесам луд, кад могу бити свој газда. Па кад је тако а она хоће, онда је боље да то што прије учинимо. Мислио сам да набавим мало стоке још, али ћу виђети исплатили се.

- Срећно било Милоња и бацих косу па раширих руке, загрлих га.

Тако и ради прави домаћин, који мисли на кућу и пород.

Прекидасмо са кошевином.

Одосмо испод крушке да се одморимо и настависмо причу о његовим плановима.

Осванула је неђеља. Милоња крену из ливаде, па рече:

- Доћићу ујутру мало код тебе кући и разиђосмо се.

Сјутри дан дође Милоња са боцом ракије замотаном у новину.

- Ма шта ти се то зове, Милоња, кумим те великијем Богом! Па ево смо сваки дан заједно, а ти неможеш доћи без дара.

- Е, Микоња, овај дан за мене није к`о сваки други.

- Па и није, неђеља је, ко поштује бога, данас се одмара.

У томе сједосмо испред куће, на неке клупе, наточах по ракију и здравих.

- Ја бих те, Микоња, нешто пит`о рече Милоња.

Видим да је нешто важно, али ми не пада на памет шта је.

- Испричах ти јуче да хоћу да се женим. А чим сам то одлучио, поред ђевера треба имати и кума. Ја немам пречег од тебе, Микоња, за кума, ако прихватиш мој позив драге воље, па због тога и дођох јутрос овако.

Би ми мио тај позив. Захвалих се Милоњи.

- Па што ми то нијеси јуче у ливади рекао Милоња.

- Није кум дугме, па да га можеш наћи ђе му драго, н`о се за кумство иде кући, онако како су то наши стари чинили, рече Милоња.

- Хвала ти куме још једном и нека нам је са срећом кумство. А мени је част да ти будем кум, рекох Милоњи.

- Но, Милоња, ти ми исприча јуче у ливади, да би мало проширио сточни фонд. Тако и треба. Ја знам твоје имање. Знам да више него што имаш стоке, не можеш изимити, што нећеш куповати.

Бирам ријечи, да не би кума увриједио.

- Ако си ријешео да јесенас купиш нешто од стоке, купи куме. Ово, што смо код мене љетос заједно срадили и сађенули, нека ти је богом просто.

- Нећу куме, завика Милоња, к`о да се мало љутну.

- Стани мало! Стани мало, Милоња! Ја немам намјеру да продајем сијено. Желим само да обрадим имање, да не зараста. Стоке немам да би ми требало. Имам друге приходе од којих живим. Пречега данас немам, него тебе куме Милоња да му дарујем то пйће. Ја ти, куме, не помажем него ти дарујем. Биће ти, куме Милоња, можда мало лакше да загазиш у нови породични живот, уз малу кумовксу пажњу. И немој ми дар одбијати, био бих љут.

- Добро куме Микоња. Кумовска се не пориче. Али је са моје стране срамота да то не платим. То је твоје.

- Не, куме Милоња. Дар се не може платити. Дар се цијени. У знак поштовања према нашем кумству, које ће, ако Бог да, бити дуговјеко, то би био само мали знак пажње. И не само то Милоња! Од данас ти не дајем кључеве куће, само да би провјетиро. Од данас ти дајем имање Радојево на управљање. Коси, ори, шта ти је драго. Сав приход је твој куме Милоња.

- Немој куме, кумим те Богом, срамота је - завика Милоња.

- Није куме срамота. Ја не могу долазити да одржавам имање. Имам друге планове. А већа би срамота била да зараста Радојево имање и остаје пусто, него да га кумовска рука обрађује. Ја ћу долазити, ако Бог да, сваког љета, да припомогнем у послу, а теби нека је са срећом. Куму Милоњи пропалоше сузе, није могао да их сакрије.

Остасмо још дуго да разговарамо о свему и свачему, готово до саме ноћи, кад испратих кума кући.

52.

Прође мојих мјесец дана одмроа. Одох код кума Милоње да се поздравим и да му предам кључеве од куће. Јавиће ми рече кад уговори свадбу да дођем. Вратих се и ја за Београд, ђе ме чекао посао и моја „ординација“, за даљу обраду женске љепоте. Овога пута сам ријешо да обновим годину и да приведем крају студије. Што сам дјелимично и учинио. Четврту годину сам одслушао. Само сам два испита положио. Некако сам изгубио навику за учење, а и посао је захтијевао ноћно дежурство, као и ђевојке и мој чувени свакодневни распоред није ми давао простор за учење. Чим сам дошао, „ординација“ је почела да ради пуном паром. Не само што су долазиле редовно на „терапију“ већ су почеле да ме засипају и разним поклонима. У почетку ми је све то било непријатно, јер нијесам навикао да примам поклоне од љепшег пола. Међутим, њихова умиљатост и дарежљивост су ми давали за право на размишљање: па ја не тражим ништа, ако доносе нека доносе. У моменту сам посумњао да су се договориле. Свака је донијела поклон, а ниједан није био идентичан ономе другом. Тако сам на пречац био окићен: сатом, златном наруквицом, привеском или скупим мушким парфемом. Нијесам био навикао на накит. Радећи у дискотеци, примијетио сам да је то у тренду, па ми и није превише сметало, а и брзо сам се навикао. Поред тих дарова, саме су пуниле фрижидер, витаминском храном и соковима. Нијесу ми никад признале да су имале договор, а ја и данас сумњам да је то било у међусобном договору између њих.

53.

Једно вече је било бурно у дискотеци. Испала је туча између двије групе око једне ђевојке.

Обезбеђење је ускочило да смири ситуацију. Међутим, обје групе крену на обезбјеђење. Уствари, њихова закачка је била договор да се изазове обезбјеђење, које су по њиховом плану, требало да издегенече, да би преузели примат у кварту, који су контролисали,

само им је у тој контроли недостајала дискотека. Међутим, обезбјеђење, уз помоћ наших другара који су висили редовно у дискотеци, задало им је такве батине, да их је било срамота више да долазе у дискотеку. Тек касније, случајним измирењем њиховог вође и мене повратили су се назад и то као најчувљивији момци, који су поштовали протокол. Та ноћ ми је бацила у наручје једну zgodnu и преплашену даму из Београда, коју сам у саму зору повео у своју „ординацију“. Била је изузетно страствена и добра. Мало је била под алкохолом, што ми није сметало да проведем једно дивно пријеподне са њом. Кад је излазила од мене, примјетила је на вратима распоред. Закикотала се симпатично и почела да чита.

- Празна ти је субота и недеља!

- Не, то су дани одмора.

- Значи, немам шансе да упаднем у распред?

- Како да не, рекох и узех оловку, прецртах једно име за сриједу.

- Упитах је за њено име и уписах га умјесто прекриженог.

- У среду, значи. - погледа ме умиљато.

Захвали се и оде.

54.

Та година ми је била бурна у љубавним вратоломијама. До априла мјесеца сам био промијенио свих пет имена у распореду. Биле су то нове љепојке, жељне авантуре. Прич'о сам им о предходним ђевојкама са распореда предочавајући им начин опхођења.

Прошао ме онај осјећај освете према женама. У мени је остала само потреба за харемом, за који су сви знали. Испробавао сам себе и своје могућности. Испробавао сам жене и њихове склоности. У међувремену сам кумовао Милоњи. Била је то права домаћа атмосфера на свадби. За младу се ишло са коњима, куму Милоњи сам поручио, да ми позајми у некога доброг коња, што је и учинио. По обичају, сватови су ишли за ђевојку без младожење. Било је величанствено гледати сватове на коњима. Та слика ми је остала вјечито у глави.

55.

Са кумом сам се договорио о имању. У лето сам, као и предходне године, дошао мјесец дана да се одморим и припомогнем Милоњи да средим моје имање. Сваки дан сам био Милоњи у помоћ. Држао је пчеле и овце. Знао је шта је мени Стака уз ручак доносила: млади скоруп са карлица и мед, помијешано уједно. То је била најјача храна за повраћај изгубљене снаге од тешког терета. Тако је Милоња прве године наложио мајци да ми то припрема, а овог лета је то припремала његова невјеста. Тако сам се тај мјесец дана рекреирао кошевином, одмарао и опорављао од напорне године са чувеним специјалитетом за добијање снаге.

56.

Повратком у Београд одлучио сам да оконча сам са испитима и дипломирам до краја године. Радио сам у дискотеци, „ординирао“ у својој „ординацији“ редовно по распореду. У слободном времену сам понешто учио и стиц`о радне навике. Кад би се приближав`о испитни рок договар`о сам се са дјевојкама да не долазе у „ординацију“, јер би та два дана поред суботе и недјеље била искључиво за учење. Неђељу дана пред испит биле би све елиминисане. После испитног рока, опет Јово на ново. Тако сам успјешно оконч`о са факултетом да ми је за јун остао само дипломски.

57.

Припремио сам дипломски фантастично, и одбранио са високом оцјеном. Ријеших да га прославим у дискотеци. Договорио сам се са послодавцем да прослава мога дипломског буде недјеља вече, када није радила дискотека. Позвао сам моје пријатеље и познанике. Позвао сам и кума Милоњу. Мило ми је било да дође, да види у каквом окружењу живи његов кум. Нешто сам му прич`о

али не све, јер средина у којој сам и ја рођен, нити би вјеровала, нити разумјела такво понашање, нити оних око мене. Позвах све дјевојке које су се налазиле некад на мом распореду, да и оне дођу на прославу. Нијесам звао оне пролазне. Многима нијесам знао ни имена. Но, да су завриједиле пажњу Микоњину, биле би макар на његовом распореду. Кад сам хтио да их зовем, набројао сам шеснаест дјевојака са мога распреда. Само се једна није одазвала позиву. Рекоше ми да се удала. Купио сам поклон, предо њеној мајци да јој уручи за успомену од Микоње. Враћајући се кроз град према мојој „ординацији“, синнула ми је идеја, да свакој са распреда, купим неки поклончић за успомену. На крају сам одлучио да то буде привезак са почетним словом мога имена. Зашто да не? Свака од њих је мени купила више пута неки поклон од дезодоранса, преко кошуље и одијела, па до огрлице и наруквице. Па нека имају успомену на моје име и овим путем.

58.

Са дипломом правника се осјетих сигурније и зрелије. Трагајући за поклонима за моје дјевојке, сјетих се свих мојих вратоломија. Посрамих се пред собом. Чини ми се кад бих могло, сваку бих позвао да јој се извиним.. У моменту се некако осјетих мек и слабашан. Онда се сјетих Тање. Да ли је она размишљала овако или се кајала. Да ли су се кајале оне што су хтјеле Микоњи да подвале. Мало се повратих себи уз те мисли. Уосталом, нијесам био на силу ни са једном. Свака је добровољно прихватила Микоњину игру. Дође и та недјеља. Одох да сретнем кума Милоњу на жељезничку станицу. Дође кум, без куме. Рече да је, са срећом, трудна, па није смјела кретати на велики пут. Мило би ми било да сам видио и куму, али помислих да је боље нек само Милоња зна оно што ће виђети. Одох са Милоњом до стана да се мало одмори. Он упртио неке торбе. Стрпасмо све у ауто које сам био недавно купио.

- Добро ти иде? - рече Милоња, кад виђе ауто.
- Није лоше, - рекох.

Дођосмо на стан. Милоња отвори торбе, па поче да вади:

- Ево куме једна плетенка ракије, па издрије, једно стегно меса, а ево и једна канта меда и једна младог скорупа, пошто радиш те „тешке“ послове не би ли се мало опоравио.

- Ма шта си то куме доносио, јадан не био, рекох. Нијесам те звао да ми доносиш дарове, него ми је било стало да дођеш да присуствујеш мојој свечаности вечерас. Испунио сам Стакин аманет да завршим студије.

- Нека си Микоња и нека ти је са срећом. Већ су били почели да шушкају по селу: како не завршаваш школу, линчиш по Београду, ко зна чиме се бавиш и шта радиш...

- Ко` погано село, докони па воде туђу бригу. Кад се вртим, пренијећу им све, да им зачепим уста.

- Куме Милоња, све им испричај, само немој о женама. Било би ме некако срамота.

- Што да не? Па ти си Микоња к`о вилењак Нема те, која не би пошла са тобом.

- Можда, Куме, али чекај мало, попиј нешто, па ћу ти рећи.

Почастих кума, а онда извадих фотографије из фиоке. На њима су усликани најинтимнији дјелови тијела и моји и мојих дама. Чак и неки интимни тренутци у двоје.

Гледа Милоња и не затвара уста, нити трепће.

- Ух, куме, за ово вриједи живјети.

- Куме Милоња, ти си једини коме сам ово показао. Ноћас ћеш виђети њих петнаест присутних на дипломском, које су биле на распореду.

-Није ваљда куме толико?

То су ти куме само оне које су заслужиле да се нађу на распореду, који он до тада није примијетио. Објасних му сатницу по којој се радило по распореду.

59.

Дође вријеме да се крене у дискотеку. Било је све постављено у дискотеци од стране мојих сарадника и особља које ту ради, који су прихватили да ми буду при руци тога дана, добровољно без

надокнаде. Понио сам са собом кумовску здравицу. Сјео сам кума у врх софре у прочеље, а испред њега плетенка ракије, коју је он донио. Почеше да се искупљају пријатељи и сарадници. Позвао сам и три професора који су ми предавали. Почеше да долазе и моје даме. Од петнаест које сам позвао ни једна није изостала. Њих сам намјерно сјео да могу између себе да комуницирају. Када су се сви искупили, кум Милоња, којега сам представио, да долази из мога села испод виси, „курозеба“, устаде, подигне плетенку, наздрави свима, мени посебно честита на дипломи. Иза кума, честита ми професор на сјајној одбрани дипломског рада и пожеље наставак школовања у струци, јер како рече:

- Штета би била да не искористиш природну надареност и не наставиш магистериј!

После професора сам се ја захвалио свима на присутности, на дару, професорима на разумјевању, куму на његовом труду и далеком путу који је превалио, а посебно мојим дамама. Даме сам замолио да ми опросте на мојој арогантности, на грубостима, ако их је било, и на мојем неразумијевању према њима. Позвао сам их да од мене приме поклоне, као знак пажње и сјећања на лијепо проведене тренутке са њима.

Биле су усхићене и изненађене мојим прилично меким ставом према њима, на који нијесу навикле. Након примљених поклона, једна се одважила и честитала ми дипломски. Окренула се према свима и без устезања скресала:

- Микоња не би био то што јесте, да нам се удварао и извињавао. Ми га волимо управо онаквог какав јесте, поносног и усправног, неприкосновеног и међу друштвом и у кревету. Зато се и захваљујем у име нас петнаест, са Микоњиног распореда, за све незаборавне тренутке, које нам је подарио у његовој „ординацији“.

То је била запаљујућа атмосфера и знак да почне музика. Био је ту фотограф, који је биљежио сваки интересантан покрет. Даме са распореда су ме окружиле да са мном направе заједнички снимак за успомену. Биле су то заиста дивне дјевојке, које су имале своје слабости према Микоњи.

60.

Прослава мојег дипломског је била незапамћена. О овом догађају се причало још дуго у студенским круговима. Кума Милоњу сам сјутри дан отпратио до родбине, коју је желио да обиђе. Други дан сам пошао да га преузем и одвезем на станицу. Ја сам наставио живот по устаљеним навикама. Још нијесам иамо жељу да тражим посао правника, а и голицао ме предлог мог професора да упишем последипломске студије.

Једна са распореда ми је била посебно привлачна и одана. Некако сам је и ја издвајао од осталих. Након дружења у „ординацији“, упита ме:

- Да ли би ти Микоња радио на обезбеђењу личности, ако је добра лова у питању?

- Па можда и бих! Онако олако одговорих.

- Зашто ме питаш?

- Распитује се једна моја комшиница, коју познаје моја старија сестра, још из средње школе. Она се бави неким бизнисом вани, па тражи неког нашег момка, повјерљивог, кога би ангажовала у обезбјеђење. Сјетила сам се тебе, набацила сам нешто сестри али ништа конкретно док те не питам.

- Је ли чему та жена?

- Знам да је слободна, изузетно атрактивна, права дама. Старија је од тебе пар година.

- То није лоше!

- Шта ако прихватим и одем са њом вани? Како ћеш ти без мене?

- Ма, дај Микоња! Ја се од тебе и не надам нечему дугорочном и озбиљном. Волим те као човјека. Импонује ми да сам са тобом и лијепо ми је. А ово са том женом би можда теби промијенило начин живота и можда би пронашао себе.

- Види ти моје пчелице! Рекох. Није ни чудо што си ми прирасла за срце. Није згорег, са том дамом.

61.

Прође десетак дана. Сједио сам са друштвом у ложи дискотеке, када су ушле двије даме са мојом "пчелицом". Пчелица ми се осмјехну и поздрави ме, па прођоше у другу ложу. Док су се смјестиле, позвах конобара да их почасту пићем на мој рачун. Оне се љубазно захвалише и позваше ме да им се прикључим. Нијесам схватио толико озбиљно идеју о послу, али ме заинтересова грациозна и симпатична дама, која је у себи имала нешто посебно. Нијесам много губио вријеме, пошао сам према њима. Пришао сам за њихов сто. Поздрављајући се уз благи наклон. Дама коју сам поменуо, одмјерила ме од главе до пете. Прострујаше ми жмарци уз тијело. На овај осјећај, чини ми се, био сам и заборавио. Ипак сам имао присебности да прикријем своја осјећања. Моја пријатељица ме представи. Представи и њену сестру и дотичну даму. Попили смо пиће. Дама је наступила пословно:

- Знате, младићу, о вама сам чула све најепше, не само од ове девојке, већ и на помињање вашег имена, осетила сам да уливате поштовање. Ја сам заинтересована да разговарамо о послу. Ради се о веома озбиљној понуди. Мислим да о томе треба да разговарамо на мирнијем мјесту и у четири ока. Ја сам овде још неко време, не желим да вас вечерас удаљавам од ваших обавеза, а ни ја немам много времена. Па ако сте заинтересовани и можете да се организујете за сутра поподне, могли би да се нађемо и попричамо о детаљима.

- Са задовољством. Одговорих без размишљања. Нијесам ни имао времена за размишљање. Дама је уливала толико самопоуздање у себе и уливала ми повјерење у све оно што је изговорила да нијесам осјећао потребу да размишљам о мом исправном поступку и потврдном одговору. Договорили смо да се нађемо сјутри дан у седамнаест сати.

Сјутри дан сам се дотјерао и пошао на одредиште где ме је чекала Мира, како ми се представила. Дошао сам десет минута прије уговореног састанка. И она је дошла пар минута прије. Отпочели смо разговор. Ја сам испричао о себи све, искључујући авантуре са женама. Ухватио сам себе да разговарам са Миром строго озбиљно и да ме занима не само због посла.

- Мораш знати и ти нешто о мени – рече. Чини ми се да си необично тачан и поштен човек. Ако имамо намеру да сарађујемо, морамо знати неке детаље о нама. Посао који обављам је врло озбиљан и осетљив. Зато ћу вам испричати неке детаље из мога живота, онда се сами одлучите, да ли ћете прихватити улогу сенке која ће ме пратити. То није понижавајући посао већ професија која захтева одговорност и оданост. Ја сам дете са београдског асфалта. Родила сам се у имућној породици, која је имала изузетно развијен посао у земљи и иностранству. Након рата проглашени су кулацима и комунистичке власти су их ликвидирале. Тако сам остала сама са две године. Стриц ме је преузео да ме подиже, врло брзо се разболео и након три године умро. Стрина ме после непуне две године од стричеве смрти предала у сиротињски дом., не могавши да ме издржава. Упирали су прстом на мене у школи, показујући ме као негативан пример буржујке, која је остала без родитеља, који су били како они кажу на страни окупатора. Моји родитељи нису припадали ни једном покрету. Али судбина је одредила њихов крај. Ја сам завршила средњу школу у Београду. У трећем разреду гимназије, у дому ме нашао адвокат мојих родитеља и рекао ми да дођем код њега кући, јер има нешто да ми преда. Отишла сам за викенд код адвоката и сазнала да ће се мој живот драстично променити. На име, адвокат ми је прочитао тестамент о наследству. Мој отац је написао тестамент о наследству пред крај рата, предосећајући своју судбину. Био је још млад човек. У тестаменту је писало да сву непокретну имовину оставља ћерки Мири и да овлашћује поменутог адвоката да заступа и мене, као што је њега заступао. Тада сам сазнала да је имао у иностранству веома развијен посао. Имао је банковне рачуне, некретнине, које такође тестаментом предаје мени на управљање. Посаветовала сам се са адвокатом да завршим средњу школу, он ће ме до тада финансијски помагати, па ћу ја њему вратити кад будем дошла до новца из тестаmenta. Уосталом, морала сам да напуним осамнаест гоидна, да бих могла отићи ван земље. Након завршетка средње школе, отишла сам из земље, уз помоћ мог адвоката и његових веза. Пошао је и он са мном да ми припомогне око сређивања папира и око покретања поступака за доделу наследне имовине. Тако да

смо прво кренули од банковних рачуна, на којима је била много већа сума него у самом тестаменту, увећана за камату. Добила сам и некретнине које су се водиле на мога оца, а које су значиле заиста велику материјалну вредност. Адвокат ме заиста очински саветовао, шта да радим. Пошто сам била млада и неискусна да било шта покренем сама, замолила сам тог адвоката да ми макар једно време припомогне, за који труд ће бити адекватно награђен. Остао је адвокат да ми помаже у развијању мога посла, са повременим одласцима у отаџбину да би посетио породицу. Касније је изразио жељу да се врати, кад је осетио да сам се стабилизовала и да сама могу водити послове фирме. Био је то заиста диван човек, који више није међу живима. Пружио ми је очинску љубав и заштиту. Ја данас словим као материјално моћна жена. Не бих да ризикујем сопствени живот, желим да неког ангажујем у правцу личне заштите, али да имам поверења у њега. Чини ми се да сте то, Ви Микоња.

Пренух се у трену, био сам занешен њеном дирљивом причом.

- Ако сте расположени за посао, нудим Вам 5 000 долара месечно уз плаћен стан и храну – рече.

Нијесам могао да вјерујем. Толика сума ми је била нестварна. И још приде, стан и храна. Умало не скочих да викнем у глас, хоћу! Савлада ме разум и њена тужна прича, која ме веома погодила.

- Веома сте дарежљиви Миро. Прихватам посао и покушаћу да стекнем Ваше повјерење.

Она ми пружи руку у знак склопљеног договора. Тог момента ми се учињело да и она осјећа нешто слично мени. Дланови су јој били осјетно влажни, а рука је подрхтавала. Међутим, она достојанствено извуче руку из моје шаке и наздрави за срећан почетак.

62.

Договорио сам се са Миром да се нађемо за седам дана на истом мјесту. Размијенили смо телефоне у случају да нешто искрсне, да можемо контактирати. Кренуо сам у „ординацију“. Тога дана сам ријешио да ником не отварам врата. Требала ми је самоћа, након

данашњег пословног састанка. Уђох у стан, закључах врата, узех пиће да се освјежим. Нешто ме копка од како се растадох са Миром. Више сам почео размишљати о њој него о понуђеном послу. Као да ми на некога личи, али не могу да одгонетнем на кога. Ликом ми дјелује крхко и њежно. Њен стил одаје префињеност једне даме. Шарм и продуктољеност, опијају као вино. Али, кад износи своје ставове, пред собом имате особу веома сигурну у себе, која зна шта хоће, непоколебљива у зацртаним циљевима да их испуни. Бира ријечи у комуникацији, са које осваја терен и разоружава саговорника. Све да хоћете, немате снаге да јој противрјечите, нити осјећате потребу за тим. У мени се све побрвало. Не знам како да је дефинишем. У њој се стекла и духовна љепота и љепота жене, снага воље, стабилност личности. Не могу да додам, нити да одузmem од њене појаве. Привлачи ме и као жена, на шта не смијем помислити, јер ће ми бити претпостављена. Нијесам у животу срео комплетнију особу. Али кад протурам њен лик по глави и анализирам њено понашање, као да сам је познавао читавог живота. Нијесам имао сна на очи читавих недјељу дана, до нашег новог сусрета. Нема ноћи да нијесам сањао и покојну Стаку. Једне ноћи сам се пробудио окупан у зноју. Сједох на кревет. Упалим свијетло. Чух себе да проговорих гласно:

- Јесте, она је ставовима и сигурношћу у себе личила на моју Стаку. При поређењу њих двије, обузе ме нека сјета и радост уједно. Можда је чудно поредити једну себарку и једну даму у пуном сјају. Међутим, њихови ставови и погледи на живот у различитом временима, различитим поднебљима са толико различитим васпитањем и толико различитим стилем живота када се упореде, могу се довести у раван моралне чистоте. Тога момента нијесам био свјестан, да сам срео жену према мојим аршинима.

63.

Дође и дан другог састанка. На истом мјесту за истим столом. Гледала ме зрело и испитивачки. Њен поглед иако испитивачки на мени је оставио благотворан траг. Не знам због чега, али сам

осјећао у себи благу збуњеност. Чини ми се да је и она слично осјећала. Покушавали смо то да прикријемо једно од другог.

- Какви су Ваши планови тренутно, Микоња – упита ме.

- Све зависи од Вас Миро! Требао бих да знам кад путујете и када да Вам се прикључим, да бих регулисао неке обавезе што ми предстоје?

- Ја бих, за месец дана требало да кренем назад – рече Мира. Ако би могли до тада регулисати папире за одлазак преко границе, било би добро да пођемо заједно. Пошто сам ја већ држављанка Америке, потписали би прекосутра уговор о пословном ангажману, тако ће бити формалност у самој америчкој амбасади око папира, само Ви прикупите оно што Вам буду тражили.

- Није проблем – одговорих! Чим потпишемо уговор, регулисаћу за два дана ове моје послове које обављам у Београду, па ћу поћи до Црне Горе да повадим потребна документа.

Ухватих Мирин поглед како клизи од мојих шака према раменима. Да ли је примијетила она мој поглед на њеном врату и разголићеном рамену? Не знам. Тога момента смо наздрављали једно другом и разишли се уз договор да јој се јавим када се вртим из Црне Горе.

64.

Отишао сам код мојих послодаваца са добрим пријатељем, кога сам намјеравао да предложим да ме замијени на мјесту шефа обезбјеђења. Имао сам повјерења у њега а и они су га познавали и цијенили. Прихватили су мој предлог, захвалили су ми се на сарадњи, уз жаљење што одлазим, али уз честитку и жељу да успијем у животу. Желио сам иза себе да оставим све чисто, да се моје име помиње у позитивном смислу. Јавио сам и мојим дамама да одлазим и позвао их да се поздравимо. Уз поздрав сам им обећао да са досадашњим начином живота раскидам, а да ће ми оне остати у дивној успомени, јер су ми уљепшале дио живота који сам са њима провео.

Како сам рекао Мири, отишао сам у Црну Гору да извадим документа за одлазак у Америку. Прво сам свратио код кума

Милоње, да узем кључ и испричао му за мој одлазак у Америку на посао. Нијесам желио да му причам све детаље због чега и шта ћу радити тамо. Само сам рекао да ће бити добро плаћен посао. Требало ми је читавих неђељу дана да повадим сву документацију. Те, један дан - нема матичара, те, други дан - отишао на сахрану, те, - морао да иде за Подгорицу. На крају сам у цик зоре дошао код њега кући и са њим заједно до мјесне канцеларије да ми изда потребна документа. Кад сам кренуо, свратих до Милоње да му предам кључ од куће и да се поздравим.

- Ево ти куме Милоња кључ од куће. Миритај са кућим и имањем као да је твоје. Све што ти треба на имању и кућа ако ти треба, користи.

Пољубих се са кумовима. Кум Милоња ме испрати до на главицу. Пролили смо по коју сузу. Није ни чудо. Одрасли смо заједно, а Америка није пред кућом. Ко зна кад ћу поново доћи, виђети своје село, своју кућу и гроб родитеља. Док сам боравио у селу тих неђељу дана обишао сам и сестре, да би се и са њима поздравио.

65.

Како сам стиг`о у Београд, јавио сам Мири да сам прикупио документа. Рекла ми је да се сјутри дан у десет сати нађемо испред америчке амбасаде. Предали смо документа у амбасаду и пошли на пиће.

- Ја сам Миро све средио, само да утврдимо дан поласка, да бих отказао стан и измирио неке обавезе.

Мира ме значајно погледа и рече да крећемо за двадесетак дана. До тада ће бити све завршено са папирима у амбасади.

Пет дана пред одлазак Мира ме позвала да се нађемо. Нашли смо се на истом мјесту гдје и први пут. Чекало ме изненађење. Дала ми је хиљаду долара као аконтацију за посао који ћу радити.

- Није фер – рекох! Ја ово нијесам зарадио. Не могу то да прихватим

Њен поглед ме разоружа.

- То је аванс од плате коју ћеш зарадити – рече Мира. Од данас си у радном односу у мојој компанији.

Први пут се повинујем жени без противљења. Не рачунајући, прве дане са орничарком. Само сам мајку Стаку слуш`о без поговора. Ни једна жена ме није могла опити нити љепотом нити шармом, да би ме узела под своје. Мира је другачија од свих. Њу не схватам, чини ми се другачије, осим као послодавца. Прихватих понуђени новац, Имао сам и ја нешто уштеђевине. Пос`о који сам радио, био је солидно плаћен. Мада не ни приближно овоме што Мира нуди. Растали смо се уз договор, да ја на дан поласка за Америку, дођем код ње на стан, одакле би кренули скупа према аеродрому.

66.

Дође и тај дан. Био сам некако узбуђен. Првих дана сам се поздравио са друштвом. Тај дан је био, први дан на мом новом радном мјесту. Хтио сам да све буде професионално без помпе. Два дана прије тога, продао сам свој ауто, није ми више био потребан. Одох код Мире таксијем. Попех се до њеног стана. Била је спаковала све ствари. Чекала ме је, иако сам дошао десет минута прије уговореног времена.

- Таква сам – рече. Можемо попиту пиће, па да позовем такси.
- Пиће можемо попиту - одговорих, такси већ чека испред зграде.

Било јој је драго.

- Већ радиш свој посао Микоња!? Одлично. Наточила је по један виски, за срећан пут. Пописмо с ногу и кренусмо таксијем пут аеродорума.

67.

- Први пут летим авионом – рекох!
- Није то страшно – храбри ме Мира.
Имао сам трему, све док пилот није ухватио потребну висину.
- Чим кренемо, заспаћете – каже ми Мира. Мислим Милоња да у авиону није опасно по мене, тако да се можеш опустити.

Међутим, када смо кренули она заспа прије мене. Што од треме, што од радозналости и одговорности, због посла који обављам нијесам мог`о заспати. Мира је тако слатко заспала. У једном моменту, се наслонила умиљато на моје раме, настављајући и даље са сном. Уз тијело ми прођоше неки блажени жмарци. Кад смо почели да се спуштамо пробудила се. Покушала је да се извини, због своје неопрезности. Учиње ми се да је то било извињење учтиве даме, али јој је сан на мом рамену пријао. Промијенили смо лет у Цириху за Америку. Стигли смо до њене виле. Држала је послугу, која је била врло љубазна. О њима ми је успут све објаснила. Шофер који нас је чекао на аеродрому, довезао нас је кући.

Кућа је била као из бајке, са парковима, базеном, спортским тереном, теретаном. Одвела ме у кућу и показала ми моју собу.

- Одмори се Микоња, па ћемо касније мало у шетњу, да се упознаш са домаћинством у коме ћеш и сам живети.

Био сам узбуђен. Након краћег одмора, кренули смо у обилазак читавог посједа. Сјутри дан смо ишли у обилазак фирме. И у фирми је била одредила канцеларију испред њеног кабинета, тако да нико није мог`о доћи до ње, да га ја не примијетим. Брзо сам се привикаво на нови посао. Поч`о сам и језик учити. Близина је чинила своје. Заједнички одлазак на пос`о , у теретану, базен. Није то оставило равнодушним ни њу ни мене. Али су дани одмицали, нијесмо се усуђивали да јавно искажемо осјећања која очигледно гајимо једно према другом, мимо пословних обавеза. Једнога дана је Мира била позвана на вечеру. У ресторану је чекао један шармантан господин. Ја сам сјео за сусједни сто, док су они разговарали за другим столом. У једном моменту ми се учињело да се води расправа о мени, јер ме господин у моменту одмјерио чудним погледом. Након мало жучније расправе, атмосфера се стишала. Шармантни господин је поклопио својим рукама Мирине руке на столу, врло њежно. Некако ми је било непријатно. У моменту сам се окренуо од стола, опет овлаш погледао њене руке у његовим рукама. Устао сам и изашао испред рецепције. Само што сам стао окренут према излазу, неко ме њежно дотаче по рамену. Окренух се. Не могу да вјерујем сопственим очима. Била је то Мира.

- Шта је Микоња? Нешто си узмемирен ?

- Јесам! – једва преговорих промукло

Гледала ме је зацакљеним очима заносно и искрено.

- Не знам, Миром! Ја бих да се вратим, није ово пос`о за мене.

- Зашто није? – ухвати ме њежно за руку.

- Мислио сам да сам професионалац. Међутим, ја... ја гајим нека друга осјећања према теби. Нијесам могао да гледам његове руке како њежно прелазе преко твојих прстију. Чинило ми се да је најбоље да изађем.

Склопи ми руке око врата. Не знам, ко је кога више грлио или љубио. Страст је извирала из нас и прерастала у вулкан. Без договора, истовремено смо погледали према рецепцији. Погледали смо једно друго и кренули да задужимо собу. Тек тада смо угледали оног шармантног господина на вратима ресторана, како се окреће и одлази пут излаза хотела. Мира ми је рекла да је то био неко са ким се забављала и да је управо вечерас, дефинитивно раскинула са њим. Своја посебна осјећања према мени, открила ми је, гајила је од првог дана нашег сусрета, али није желела да их испољи док не рашчисти са шармантним господином.

68.

Ноћ проведена у хотелу са Миром била је до тада незапамћена, за мене Микоњу Стакина, иако сам имао толико жена у животу. Оно што ми је Мира приредила те ноћи, нијесам доживио ни са једном женом, ни прије нити послвије ње. Имала је црну косу, изразито црне очи, које су одавале искреност и љепоту њене душе. Изгледала је као да је скидана са насловне стране модних часописа. Није само то. У себи је носила неку посебну унутрашњу љепоту и шарм, који се не види, а осјећа се. Њен поглед и ватрени пољубац у лифту, узнемирио ме до те мјере, да смо почели да се распремамо са врата. У собу смо ушли као да нам измиче сваки тренутак, па морамо да га искористимо. Ухватила ме таква помама, да нијесам имао осјећај, да ли јој скидам гардеробу или је кидам. Нијесмо имали времена да одемо до кревета. Први чин љубавне чари

смо доживјели у ходнику собе, уз улазна врата. Био сам толико раздражен, да нијесам осјећао никакву тежину њеног тијела, док се топила као капља росе око мога врата и на мојим бедрима. Није ме дуго пуштала из загрљаја после првог чина у ходнику. Узео сам је у наручје и понио на кревет. Била је некако мека и лака као перо. Спуштао сам је њежно на кревет уз пољубац. Привијала се уз мене као бршљан. Нијесам мог`о одољети њеним чарима. За трен сам се опоравио и био спреман за нови љубавни доживљај. И тако изнова и изнова, затекла нас је зора загрљене у хотелској соби.

Њене руке биле су око мога тијела, а глава на мојим грудима. Била је тиха. Није много причала. Из ње је зрачило задовољство.

- Микоња – рече тихим гласом – хоћу нешто да ти кажем, али да ми не замериш !

- Реци Миро!

- Први пут сам вечерас доживела оно што свака особа нормална треба да доживи. Нисам сама живела ни до сада, то је природно. Али врхунац љубавних чари сам први пут вечерас доживела. Зато сам пресрећна.

- Не знам, Миро. Пошто покушаваш да стекнеш повјерење у мене, рећићу ти неке ствари о мени што ти нијесам исприч`о. Хтио сам да останем учтив.

Испричах Мири све моје вратоломије са женама.

- Али ћу ја теби искрено рећи: ни једна жена ме до тебе није отворила из дубине мога бића, као ти. Не мислим само на вечерашњу ноћ, већ од првог нашег сусрета. Ови тренуци наше искрености нека буду почетак нашег новог живота. Мислим да имам доста људског карактера у себи да ти не узем за зло тренутке твоје искрености. Зато се опушти, бићу ти вјеран и у послу и у љубави.

Моја је прича мало ганула. Подсјетила се и на своју прошлост. Зајецала је искрено на мојим грудима. Кад се мало смирила, проговри:

- Микоња, живимо у кварном и неискреном свијету. Код тебе сам осетила искреност, људску и стабилност. Читав мој живот се заснива на пословном и сентименталном опрезу. Овдје је све порачунато. Желим коначно да живим опуштено.

- Не, плаши се Миро. Све то што имаш мене не занима осим тебе. Спреман сам са тобом провести остатак живота, код моје куће испод Курозеба.

Од срца се насмијала, загрлила ме и предложила да кренемо у фирму.

Тако су пролазили дани у послу и љубави са Миром. Били смо нераздвојни. Није ми више дозвољавала да сједим само у својој канцеларији. Позивала ме да присуствујем на пословне састанке, пословне ручкове итд. Тада сам укапирао, без обзира на моје право да мало знам о послу. Мира је била виртуоз за посао. Њежност, крхкост и романтичност жене из наших емотивних тренутака, на послу су се губили и претварали у непоколебљиву чврстину, која улива повјерење у окружењу у којем се налазила. Доминирала је над пословним партнерима. Искључиво се на послу понашала професионално.

Није прошло ни пола године, припремила је изненађење. Пошли смо на пос`о, прошли поред њеног кабинета и ушли у други кабинет екстра уређен.

На столу је писало моје име са титулом - директора. Нијесам могао да вјерујем. Међутим, Мира је била увијек искрена у тренуцима наше интимае, тако да сам знао да је то њена искрена одлука без икаквих примјеса.

- Микоња – обрати ми се Мира – ово је искључиво пословно што чиним према теби. Није никаква сентименталност. Сматрам да си способан да преузмеш одговорност, да водиш фирму чији сам ја власник и нека ти је са срећом. Од данас је ово твој кабинет. Од данас ћеш ти водити пословне разговоре са партнерима. Око свега ћемо се консултовати. Мислим да ти то можеш.

Пољубила ме и отишла у свој кабинет. Знао да је Мира професионалац у послу, али ме нешто нагони да размишљам о њеном поступку. Сједох за радни сто, на коме бијаше фасцикла. Отворио је. У њој бијаше уговор који је закључен између фирме и мене. Са једне стране потписан предсједник компаније, Мира и са друге стране директор фирме и моје име само да додам потпис. То је био уговор о заснивању радног односа. Уговором је била предвиђена висина плате директора од 12 500 долара. Опет изненађење. Мира

је заиста била фантастична жена. Ни од овог случаја није желела да учини ни један потез да би се ја осјећао инфериорним. И овим потезом је жељела да макар и формално подигне мој углед и дода ми на значају. Није била оптерећена малим стварима. Није имала комплекс, ниже вриједности. Није гледала људе кроз новац, иако га је имала на претек. Ја јесам им`о своје достојанство и понос. Али ни једног момента нијесам, осјетио потребу за доминацијом над било којом особом, а поготово према Мири, нијесам размишљао у том правцу. Мира је својим понашањем уливала такво повјерење да није имало потребе да размишљам о било каквим ситницама, испод нивоа људског бића. Осјетио сам да јој је стало да ме гура испред себе. Ја сам у њој видио човјека, а не новац. Нијесам се никада осјећао слабијим од ње зато што имам мање новца. У том правцу нијесмо размишљали ни ја нити она. Ми смо осјећали једно друго и били на истим таласним дужинама. Вратила ми је повјерење у жене и љубав које сам био изгубио. Увјерила ме да нијесу све жене исте. Као што нијесу ни сви мушкарци исти. Нијесмо осјећали вријеме које промиче, јер смо се лудо вољели.

69.

Живјели смо заједно, срећни и задовољни. Након три године, започели смо спонтано причу о будућем животу. Била је старија од мене осам година. Није ми сметало. Изгледала је фантастично. Ријешили смо да склопимо брак. Тај чин ћемо обавити на љето кад се вратимо у завичај. Договор смо испоштовали. Направили смо у Београду величанствену свадбу. Њена кума је била школска другарица, сестра од моје пчелице, из предходне приче која ме је и упознала са Миром и дугујем јој велику захвалност. Била је на свадби и пчелица. Радосно ме дочекала, али и растужила кад сам јој рекао да сам се повукао у породичан живот и да ме жене више не занимају у смислу авантуре. Ја сам звао Милоњу за кума. Те године сам одвео Миру да види ње сам рођен испод Курозеба. Упознао сам је и са читавим селом. Била је одушевљена и са селом и са комшијама и са обичајима. Али смо се морали вратити назад,

јер су нас чекали послови. Дошли смо на идеју да реновирамо стару кућу и да ту долазимо сваке године на одмор. Вратили смо се својим пословима и нашој непресушној љубави. Ријешили смо да стварамо породицу. Тако смо покушавали следеће двије године да добијемо пород, али није ишло.

Кренули смо на прегледе на инсистирање Мирино. Она је била себе окривила да је већ у озбиљним годинама, па је сигурно због тога. Али се испоставило, да ја не могу да имам потомство. Било је то заиста тужно сазнање. Нијесам знао шта да чиним са собом. Да није било велике љубави са њене стране, хтио сам да се вратим у отаџбину, да напуштим Миру. Нијесам желио да ја будем тај који ће стати на пут њеној срећи. Онда ме она разоружала.

- Микоња, - рече Мира – ја не желим са другим да имам дјецу. Ја не могу другога вољети као тебе. Хоћу да живимо заједно до краја живота. Не желим да те присиљавам на такво нешто. Али знај ако одеш, нећеш ми помоћи. Бићу једна усамљена распуштеница, којој је принц на коњу отишао у непозантом правцу и чекаћу да се врати.

Са тим ставом ме разоружала. Услиједио је други предлог, да усвојимо дијете. Након што смо се стабилизовали од шока и сазнања да не могу имати дјеце, почели смо трагати за дјететом.

70.

Једнога дана сам остао у фирми да обавим разговор са пословним партнерима. Мира је отпутовала за Париз на један пословни договор. Кренула је са шофером до аеродрома. Нијесам био ни почео састанак, јавише ми да је Мира доживјела саобраћајни удес и да су хитно пребачени у болницу. Пренио сам секретарици да откаже пословни састанак и да образложи због чега, а ја сам отишао у болницу. Нијесам могао ући да је видим, била је у шок соби. Чекао сам дуго, док је трајала операција. На крају су ми рекли: да је она још у коми и да има озбиљне повреде. Пети дан су ме пустили да уђем да је видим. Била је дошла до свијести, ничим није могла да мрдне. Само је шапутала, са сузом у оку...

- Микоња, волим те!

Био сам потресен и немоћан, било шта да учиним. То стање је трајало још шест дана. Седми дан, када сам отишао да је посјетим, доживио сам шок. Љекар ми је рекао да је прије десет минута преминула. Нијесам могао да вјерујем. Шта сам скривио пред богом. Таман сам нашао срећу, није ми се дало. Први пут сам заиста волио свим бићем једну жену. Зар је то њој морало да се деси? Била је велики добротвор. Вољела је људе, била је човјек какав се ријетко среће. А данас? Више је нема међу живима.

71.

Ријешио сам да Мирине посмртне остатке пренесем у Београд. Сахранио сам је у гробље, гдје су и њени родитељи били сахрањени. Врагио сам се за Америку, да наставим посао који смо Мира и ја у последње вријеме заједно радили. Као да је предосјећала своју судбину, па је тражила неког, ко ће јој помоћи у послу. Жељела је да ради и да донира. У задње вријеме смо..., ето жељели..., да заједно створимо породицу. Није се остварила жеља ни њој, ни мени.

Јавио сам се у фирму да ме чека шофер на аеродрому. Одвезао ме кући. На самој капији ме ухватила туга. Мирин лик ми је био пред очима, куд год се окренем. Било ми је заиста тешко. Покушао сам да се стабилизујем туширањем, није ишло. Мира је заиста била дубоко ушла у мој живот. Овакав осјећај, губитка дијела себе, имао сам само, када сам мајку Стаку испратио на онај свијет. Ноћ ми је прошла у размишљању о њој. Сан на очи није долазио. Негдје пред зору, на трен ме савлада умор и заспах. У сну је Мира спокојно спавала на мојим грудима, обргливши ме руком око тијела. Сан је изгледао као стварност, уживао сам у њему. Када сам се пробудио, дочекала ме је стварност, без Мире на јави, потекле су сузе, које нијесам могао задуго зауставити. Након освјежења под тушем, спремио сам се и пошао у компанију.

72.

На послу ме чекало изненађење. Секретарица ме је обавијестила узбуђено да ме у сали за састанке чека управни одбор компаније. Чланови управног одбора су били на ногама. На челу гдје сједа председавајући, мјесто је било упражњено. Један од њих се одважио, поздравио ме у име Управног одбора и пренио ми жељу свих чланова одбора, да преузем мјесто председавајућег. Мало сам био затечен. Хтио сам да образложим да то буде неко од најистакнутијих чланова одбора, пошто су сви они били акционари и сувласници компаније. Међутим, дотични господин је инсистирао да заузем своје мјесто на челу компаније, а додатни разлог ће ми презентовати. У момету кад сам се спустио на столицу председавајућег, имао сам осјећај да је Мира стајала извише моје главе, као да ме двори и храбри. Било ми је непријатно, када сам се инстинктивно окренуо да је погледам, јер су можда моју збуњеност примијетили присутни чланови одбора. Исти господин, који ме је љубазно замолио да заузем мјесто председавајућег, устао је са папиром у руци и отпочео:

- Захваљујемо се господине Микоња на прихваћеној иницијативи да заузмете мјесто председавајућег одбора. Ово није била само наша жеља, већ и жеља бившег председника одбора, госпође Мире, која је иначе већински власник компаније, тако је увијек већински власник заузимао позицију председника.

Не могах да издржим, а да не одговорим, иако је то изгледало неукусно, да ја нијесам никакав акционар у компанији, а камо ли већински власник. Господин се учтиво наклонио и замолио за пажњу. Затим је свечарским тоном наговјестио да позову адвоката компаније да прочита тестамент госпође Мире. Адвокат је ушао уз дубоки наклон, заузео своје мјесто за столом и отпочео:

- Дозволите да Вам предочим жеље госпође Мире, које је исказала у задњим моментима њеног живота.

Поред неколико значајних донаторских жеља, за мене је била, као гром из ведрa неба она која се тичала мене. Дакле, у тестаменту је писало да сву своју имовину као и акције које има у компанији, оставља своме мужу Микоњи на располагање, као једином

наследнику. Нијесам био свјестан када је адвокат завршио и када су почели чланови одбора да прилазе да ми честитају. Сви смо посједили. Сви ћуте и гледају у мене. Тек се сјетих да нешто треба да кажем. Устајем да их званично поздравим и да им се захвалим.

- Уважена господо, можда би овај тренутак преузимања имовине требао да буде добит. Ако би за некога била добит, за мене је вјечна туга и изгуб. Овај тренутак је само потврдио колику сам вриједност изгубио. Материјална моћ дође и оде, људска величина остаје за сва времена. Док сам уживао у присуству Мирином и њеним чарима и људским врлинама, никада нијесам помислио на метеријалну добит. Тренутке које сам провео са њом били су заиста велика привилегија. Овај чин који ми је приредила, свјестан сам да је урадила из љубави. Али моја осјећања не може угушити све богатство овога свијета, јер моје срце почива тамо гдје и Мира почива. Хвала јој, и нека јој је вјечна слава. Њене жеље ће бити испуњене до последње. А вама хвала господо на указаном повјерењу. Дозволите ми пар дана да се одморим и размислим о даљем раду, а ви преузмите одговорност за то вријеме. Овим је састанак завршен.

73.

Ријешо сам када се вратим у фирму да испуним превасходно донаторске обавезе по Мириној жељи. Да расчистим све обавезе које је имала према другима. Затим да продам акције у компанији као и фирму и остале некретнине у Америци. У Паризу је имао један стан и један пословни простор, од чега и данас узимам ренту. Нијесам рачунао да ће то да се одужи баш двије године. Разлог за моју одлуку је била Мира и носталгија за отаџбином и родним крајем. За те двије године сам долазио у Београд више пута, а разлог је искључиво посјета Мирине вјечне куће. И у Београду сам такође наслиједио Мирин стан. Онај одакле сам је отпратио први пут за Америку.

Данас живим у Београду, са својих педесет и четири године. Остале су ми пословне везе по свијету, тако да спајам пословне

људе и од тога посла узимам своју провизију. Имам још два стана у Београду које рентирам. Причаћу ти, како сам дош`о до њих.

Једнога дана ћу сва три стана поклонити. То неће дуго трајати. Још нијесам одлучио коме. Новац који зарадим улажем у добротворне акције, а вишак трошим. Живот ми је интересантан, када бих имао неког ближег да га подијелим. Дио живота и свакодневне туге посвјећујем Мири обилазећи њен гроб, гдје сам подигао заједнички споменик. На том мјесту је моје свакодневно туговање за човјеком који се више не среће. Обновио сам кућу у моме селу испод Курозеба. Тамо проводим свако љето и радим на своме имању, поклањајући Милоњи и комшијама добит са имања. Од општине, мјесне заједнице и села у коме сам рођен, помажем сваку акцију која је добра за народ тога краја. То је била жеља и моје Мире, Бог да јој душу прости.

74.

Са својих четрдесет година сам се поново скрасио у Београду. Раскрстио сам био са собом, да никада више нећу имати интимну везу са женама. То је била моја чврста одлука, због моје Мире, коју сам волио више од себе. Није ме могла заинтересовати ни једна жена, као мушкарца. Но`, кад сам се нешто разболио, нешто ми са крвним притиском није било уреду и још понешто, одем код љекара да се прегледам. Иначе сам код љекара иш`о само кад сам био мали да примим вакцину и због зуба, мада и то ријетко, пошто имам солидно очуване зубе. Љекар ми прописа терапију, која се није састојала само од љекова, већ и од савјета. Пита ме, да ли упражњавам секс.

- Апстинирам докторе – рекох – већ више од двије године и испричам му због чега.

Он к`о из пушке рече: - Почни колико је данас, иначе неће бити добро. Јак си човјек, здрав и мораш да се празниш.

Тако сам морао прекршити сопствени завјет, због здравствених разлога. Међутим, од тада се осјећам одлично и не посјећујем докторе.

75.

Некако ми је било пресвратно да се нешто посебно увијам око жена. Нијесам навик'о посебно да се удварам. Ријешо сам да почнем да се дружим мало интимније са женама. Једном приликом у Метрополу се нађох са неким пословним друштвом Један од пословних партнера ми представи своју супругу, која је дошла са њим. Било је то својеврсно изненађење. Она је била једна од оних са мога распореда. Није могла да проговори кад ме је видјела. Муж јој је радио врло озбиљне и уносне послове. Те ноћи је дружење трајало мало дуже. Замијенили смо визит карте да би могли контактирати. Већ ујутру ми је звонио телефон. Са друге стране жице, чух женски глас.

- Хало, Микоња, - представи се. - Када си се вратио у Београд?

Кратко се испричасмо. Не часећи ме позва на ручак у хотел. Било је то лијепо дружење и подсјећање на старе дане. На крају смо се мало више подгријали вином, У међувремену ми је испричала да јој је муж већ отпутовао пословно. Било ми је лакше да јој предложим да пођемо у собу, што прихвати без устезања уз коментар:

- Која би то пропустила, Микоњин позив, још ако зна какав је...

Пошто нијесам дуго времена био ни са каквом женом, било ми је фантастично. И она је била и даље атрактивна. Задржала је своју љепоту и духовитост.

То је био нови почетак мојих љубавних романи. Испричала ми је моја бивша и садашња пријатељица да њен муж ради врло озбиљне послове и да му добро иде.

- Али, искрено речено, што се тиче нашег заједничког живота, постигли смо један либералан договор. Он је човјек, на жалост, који не може задовољити ни једну жену у кревету, па ни мене. Са њим сам због интереса и подржавам га у послу, правећи му имиџ породичног човјека. Он има комплекс ниже вриједности, због те своје мане, који му намеће и окружење у коме се налази, па има манију да се виђа на јавним мјестима са zgodним цурама, купује им скупocene ствари, само да буду са њим, а ни једну не поведе у кревет. То му причињава задовољство и чини му се да је важнији

након тих сеанси. Ја се правим да за то не знам. Ја се сналазим за своју „гимнастику“, а кад си ти ту други ми не треба.

Била је то тужна прича и тешка истина.

- Не бих желио, - рекох, да се за нашу везу зна, па због тога, сурети не би смјели бити чести.

- Знам те Микоња. Ти си био и остао несаломљив за женска срца. Ја и не тражим често виђање. Кад ти будеш расположен, ја сам ти на располагању.

Још смо се срели пар пута.

76.

Дружење по ноћним баровима, са разним људима, пружио ми је слику данашњице. Свако јутро је било резервисано за мој одлазак на гробље, на исповијест и разговор са Миром. Тако бих олакшао души. Никад себи нијесам дозволио да доведем даму у стан у којем сам живио и наслиједио од Мире. Моје дестинације су биле хотелске собе. У ноћним баровима сам гледао како по пет дјевојака сједи за столом без кавалера. Њихово понашање је одавало да траже "фрајера". Остајао бих до ситних сати, посматрајући њихово понашање и понашање такозваних кавалера, који су у тим ситуацијама били бескорисни, пијани или нашмркани, без воље за лијепим. Обично бих у тим ситуацијама наручио дамама пиће, или бих на њихов позив отишао за њихов сто, или би оне долазиле на мој позив за мој сто.

Није ми било тешко да одвојим која ми се допада и поведем са собом, без обзира на разлику у годинама. Довољно ми је било да направим такав гест два пута. Више ми није био потребан труд. Опет сам постао шмекер у граду. У који бих локал одсјео, било их је. Долазиле су, пратиле ме. Покушавао сам колико сам могао да останем дискретан. Било је тешко сакрити се. Нијесам се појављив`о није на састанцима са дамом. Живот са њима се дешав`о у ситним сатима, ноћу, када бих приуштио себи тренутке одмора. У сваком случају, није ми било досадно, већ интересантно.

77.

Покушав`о сам све више да останем тајанствен у својим пословима. Нијесам прич`о никоме о мојој и Мириној вези. И ђевојка „пчелица“ која ме је упознала са Миром, била се некуд одселила из комшилука, гдје је Мира имала стан. Покушав`о сам у кругу пословних партнера да оставим утисак, заиста пословног сарадника. Ван посла сам увијек изиграво просјечног грађанина који воли живот и авантуре. Био сам енигма за све познанике, чиме се бавим. Избјегао сам дискотеке у којима сам радио, да бих што више остао у анонимности. Правио сам људима послове, наравно за проценат који је био унапријед уговорен. Међутим у већини случајева, се догађало, после првог или другог посла, људи би се директно спајали у послу и мене истискивали. Једино послови са мојим сталним инопартнерима, са којима сам сарађив`о, још док сам био вани, био је условљен мојим процентом и то од стране ино-партнера. Тако да сам закључио да се наши домети у послу заснивају на лажима и преварама у већим случајевима. Није ме то нервирало. Унапријед сам знао увијек, како ће пос`о да се заврши. У послу је био тачан муж моје старе познанице из предходне приче. Да ли је то био његов принцип пословања или утицај супруге, нијесам желио да размишљам.

Једнога дана ме је пријатно изненадио. Позвао ме на ручак и предао ми кључеве двособног стана на поклон за успјешну пословну сарадњу. Нијесам навикао баш на тако крупне поклоне од стране пословних партнера.

- Не, не, Микоња! Ја сам зарадио доста новца на пословима које си ми ти обезбиједио. Процент који си добијао си зарадио. А овај поклон је знак пажње од мене и моје супруге.

Тада ми је постало јасно чији је утицај био да ми се додијели овај "мали" поклон. Мени заиста није био потребан овај дар. Али требаће некоме ко ће помињати добротинство Микоњино.

А они да немају, не би ни поклањали. Њен циљ је био, да ме задржи што дуже у својој близини. Није ми се допао тај њен гест. Нијесам волио ничија уцјењивања па макар се радило и о поклону. Увијек сам био сам свој човјек. И у периоду кад сам мислио да

се светим женама, нијесам желио да злоупотребљавам ни њихове емоције, нити да их искориштавам на неки други начин. А начин на који сам живио и „користио“ их, користиле су и оне мене. Било је дјевојака из тог периода, које нијесу жељеле пристати на мој начин живота. Многе су биле изузетно zgodне. Ја им не замјерам. Све што радимо, то је наш избор. Сви успони и падови у животу су наш избор. Но, након првог сусрета и примљеног поклона, пресјекао сам интимне односе са дотичном госпођом, која је утицала да ми се уручи поменути поклон. Остали смо само пословни партнери.

78.

У вртлогу интересантних пословних аранжмана упознао сам и једну младу, шармантну даму из круга пословних људи. Након једног успјешно обављеног посла, позвала ме на ручак и уручила ми моју провизију за посредовање.

Таскајући уз ручаки добровољно, дошли смо до идеје да наставимо дружење у хотелској соби. Тај интимни сусрет је очигледно погрешно протумачила. Схватио сам да се заинтересовала за мене, више него што треба. Не знајући о мени ништа, сем нашу интиму из кревета, мислећи да сам обични пословни дилер. Жељела ме по сваку цијену. Мени је такав начин опхођења са њене стране сметао. Њено понашање је било за мене непојмљиво. Принципи су јој се сводили кроз новац, путем којег је хтјела да доминира и уцјењује. Очигледно није познавала моје друге карактерне црте. Препуштио сам неко вријеме да се заноси својим „успјехом“. Кад год не бих испуњавао неки њен прохтјев, покушавала је да ме убиједи повећањем процента у послу. Није осјетила, да сам са њом, више због анализе њених карактерних особина, а мање због љубави и личног профита. Једнога дана смо се мало више мимоишли у ставовима. Отишла је од мене љута. Била ми је досадила са њеном неурачунљивом хистеријом и погрешним преоцјенама. Таман сам помислио након неколико дана да сам се ослободио терета, она ме позва да дођем у хотел на ручак.

Ријеших да пођем и да јој кажем у четири ока, да је све ово што је било међу нама била њена неостварива жеља и заблуда.

Дочекала ме умиљато и посматрала лукавим погледом. Прије него смо ручали, замолила ме да изађемо до паркинга. Одвела ме до новог мерцедеса, металик сиве боје. Извади кључеве од аута, пружи ми их уз честитку:

- Од данас је ово твој ауто Микоња, срећно да га возиш!

Мало сам застао. Знао сам да је то њен стил придобијања, онога до кога јој је стало. Помислио сам да јој вратим кључеве, па се предомислих. Вратили смо се у хотел. Позвах мога пријатеља који ме замијенио на пословима обезбјеђења у дискотекама, да нам се придружи.

Није прошло дуго, појави се Гаврило. Пописмо наручено пиће, извадим кључеве од добијеног мерцедеса и предадох Гаврилу.

- Шта је ово Микоња? – пита Гаврило.

- На паркингу те чека мерцедес, металик боје. Од данас је твој и срећан ти био!

Гледала ме разрогачених очију. Није могла да проговори.

- Ништа не блени у мене! – обратих јој се. Ово је једини начин да те убијем, да постоје људи и других карактерних црта сем тебе и твога свијета у коме живиш и сматраш да свијет треба да постоји због таквих. Микоња није на продају, нити се Микоњине емоције купују даровима. Од данас, преузми послове директно, а што се тиче интима, нијесам више заинтересован. Једва је проговорила:

- Не могу да верујем, - слеже раменима.

Устадох од стола, платих рачун и одох са Гаврилом да му покажем „мерцу“.

Ријешо сам да се више не везујем са потенцијалним удавачама. Чиниле су ми оптерећење. Нијесам мог`о да слушам њихове хистеричне нападе, шта им треба у животу, прохтјење и наклапања о смислу њиховог живота. Дружио сам се са слободним и екстра zgodним дамама, којима бих унапријед рек`о да ме не занима никаква чвршћа веза, осим авантура. Биле су то сјајне жене. Са њима је сваки тренутак био опуштен. На њих би се могао ослонити, боље него на мушки род. Нијесам ни ја њих обавезивао. Цијениле су моје мушке атрибуте и мој стил, као и ја њих. Виђали смо се по потреби, без обавезе и оптерећења, по принципу, кад се видимо, тада смо се и дружили.

Опуштено без напора.

79.

У тим дружењима је било искрених тренутака у опуштеној атмосфери. Изглед`о сам као исповједник. Причале су ми искрено о разним догловштинама. Највише приче је било о мушко – женским односима. Дио њихове приче ми је већ био познат из искуства. Причале су о пропалом мушком роду. Мало је кажу мушкараца. Како која генерација се рађа, тако је „пиздастија“. „И кад помислим да сам нашла некога, доживим разочарање. Предају се врло брзо, дроги и алкохолу. Бјеже од одговорности, к`о ђаво од крста. Не смију да приђу на јавном мјесту, да се удварају цурама. принуђене смо да их вучемо за рукав. Неиздржљиви, импотентни, никакви... Све је више педера. У друштву сам више ја мушкарац него он. Замисли, легнем гола поред њега читаву ноћ, он ме не такне. Какав је то мушкарац? Они који имају паре, немају ни у глави, ни у гаћама, они који немају паре, немају петље да приђу, мислећи да је све у парама“. Многе су ме увјеравале да је жени битно, код мушкараца, да има у глави и у гаћама, све остало, приде, може само добродоћи. Ако нема ово прво двоје, све куле и градови се руше, као да не постоје, пред добрим мушкарацем.

80.

Пажљиво сам слушао њихове приче и сабирао утиске о једном и другом полу. И мушкарци доживљавају жене на сличан начин као и оне мушкарке. У медијској предности су жене које се агресивно боре за своја права, и то погрешним путем, не зазирући много мушки род. Многе су жене данас клониране у материјалном интересу, који стављају испред својих вриједности много већих, које неоспорно посједују. У својим прохтјевима истичу, на првом мјесту, материјалну сигурност, затим сопствену доминацију над мушкарацем, па тек негдје при крају долази на ред емотивност која би требало да буде главни разлог да би се двоје супротног пола спојило и живјело заједно. Наравно, како оне кажу, да све те постулате од материјалног до емотивног треба да обезбиједи мушкарац, осим

што доминантна улога припада њој „одабраној“. Питам се, која то особа може прихватити такву врсту ултиматума. Такав став који је медијски буквално подпомогнут и добро пропраћен са приказивањем силиконских љепотица у својој материјалној раскоши искључиво богатих мушкараца које на основу свога богатства, могу пробрати најљепшу силиконку. Дакле, медијски нам се нуде такве особе, које би требало да буду примјер младим генерацијама, какве трендове треба да прихвате, што је сулудо. Такве особе и заслужују једни друге. Њихова највећа љубав је новац, њихова емоција је новац, а заједнички живот у двоје им дође, корисно лијечење комплекса ниже вриједности и физичког пражњења, ако осјећају потребу за тим и ако могу. Обични свијет, кога је на сву срећу много више неко клонираних у новцу, мора се повратити исконским вриједностима човјека. Морају се повратити спонтаним осјећајима и блискости на чему ће се заснивати друштво. Љубав и емоције никада не смију устукнути пред материјалним интересом. Мора се поставити једно врло озбиљно питање женама:

Да ли је њихов циљ доказивања равноправности, да се што боље удоми, и да то треба да буде нечији задатак било партнера или окружења, да удовољи њеним прохтијевима, само због њених физичких актрибута, или је достојанственије да докаже своју личност кроз професију и струку коју одабере? Да као способна и еманципована буде уважена и прихваћена у равноправним партнерским односима. Зашто би неко имао потребу за доминацијом у било ком погледу над супротним полом, само зато што је женско или што је мушко? Зашто не настојимо да доминирамо у своме послу, већ то хоћемо у својој кући да учинимо? Кућа је гнијездо, које се ствара и развија договором и стрпљењем, а не никако доминацијом једног или другог брачног пара.

Зар има потребе, пред дјецом или пред било ким, доказивати доминацију над брачним другом? У већини случајева, онај који покушава доминирати на све могуће начине у својој породици, није себе доказао на другим пољима. Зато поручујем младима:

У Србији, земљи има још здравог духа, има још емотивне љубави. За љубав се треба борити, за љубављу треба трагати, за љубав треба упорности. Љубав не признаје малодушност. Одбаците

шпанске сапунице, америчке филмове и интересно клониране западне културе, вратите се себи, вратите се љубави. Мушком роду поручујем да се пробуде из летаргије и страха од неуспјеха, да постану мушкарчине, а не педери и ништавила.

Крените у походе женама, једва вас чекају. Жељне су правих мушкараца. Ако се покажете, неће вас одбацити, бићете поштовани, нећете бити прегажени.

Срећно у љубави и једнима и другима.

РЕЦЕНЗИЈА

Да ми је знати шта је то љубав? Чудна ми чуда – па то бар свак зна. Е, да видиш, да то и није баш тако.

И сувише је мало рећи да је то осјћање које неко према некоме, или нечему испољава. Љубав јесте и то, али је и много више од тога: она је, једноставно, нешто изузетно сложено и суптилно. Најкраће речено: љубав је смисао човјековог постојања.

Као што свака ствар и сваки појам има своју главну одредницу, своју суштину, која се зове основа – и своју доградњу, која се зове потка – тако и љубав има своју основу и своју потку.

Основа љубави јесте доброта. Не каже се тек тако да је човјек диван онолико колико у њему има доброте и није за цаба највећи српски пјесник, Матија Бећковић, написао, можда свој најбољи стих:

"Да сам знао како је тешко човјек бити, не бих се тога при`ваго"

Доста сте пута, у животу, чули да неко каже: та је љубав умрла, или - била је кратка, или - била је лажна. Е, то није љубав, то је њена супротност, то је интерес, то је, просто, рачуница. Па чак и она љубав која је могла да умре, а није, не може носити то име.

У љубави се ништа не може поравнати рачуном, намирити удјелом, измјерити аршином – једноставно, њена вриједност је немјерљива.

Љубав у којој је основа доброта нема на себи ни рупа ни закрпа; она је постојана; она доминира; она је вјечна; она је непоновљива и неупоредива.

Љубав: то је кад човјек човјека осјети као потребу, а не као циљ или средство да се до циља, по сваку цијену, дође.

Ко хоће љубав, нека је пије из бокала – неће се загрцнути. Ко тражи љубав, нека се не брчка у плићаку, нека слободно загази у дубоку воду – неће се удавити, ако је у ономе што хоће доброта основа.

Само са таквом љубављу може се опстати у овом наоружаном свијету. Само ће таква љубав сачувати душу, а без душе смо ништа.

Само таква љубав за тендер не мари, јер она је највеће достигнуће човјечанства и, као таква, није за продају.

Изгледа да је и Микоња Стакин непрестано трагао за оваквом љубави. Зашто - Стакин? Па зато што је рано остао без оца, а мајка Стака, поред седам кћерки, имала њега јединца. Како је која ћерка стасала за удају, тако се и удала, а он, Микоња, мајчина узданица, хранитељ и бранитељ куће, растао и развијао се под њеним будним оком.

Тек што се замомчио, прочуло се за његову мушкост. Учећи школу, учио се и љубавном занату, а увијек се нађе понека, вична да му да добру лекцију, а послвије савладане лекције увијек је добивао највећу оцјену. А такве је оцјене имао и у школи и на факултету.

Сазнавао је свијет и тражио смисао свом животу. Жене му нису биле опсесија, а стално је био с њима, јер су то оне хтјеле.

Кад је упознао Тању мислио је да је она жена његовог живота и да је дошао крај авантурама. Али, авај – затиче је у невјерству, стојички подноси бол, јер се у том моменту присјетио оне старе хеленске мудрости: "О, слабости, име ти је жена".

И баш кад је размишљао да његова рука ни једну жену не дотакне, Божијим промислом, судбински, а и по његовим мјерилима, појављује се Мира: и лијепа; и згодна; и паметна; и богата.

Сан о срећи постаје стварност. Али, авај – опет накратко. У њему је проблем што не може да има пород и продужи грану на породичном стаблу. Убрзо му умиру и Мира и мајка Стака и са њом и све њене бриге и жеље за свог јединца.

Кућу и окућницу даје на коришћење куму Милоњи, а њега води путања по бијелу свијету, да својом добротом крчми своје наслијеђено богатство – и тако постаје још богатији, јер највећа је мудрост свијета: "Моје је оно што дајем другоме".

И, на крају, Кажа Микоње Стакина је помало и ауторова кажа. Не могу се одупријети утиску да Жељко Чуровић, који је свом имену додао и оно Лисански, и у овој књизи није додао по нешто аутобиографско. У свакоме од нас има по нешто од тога, па што не би бло и код њега.

Може се замислити, кад се замомчио, да је нека босонога чобаница пробудила у њему прве младалачке немире и да га је

одмамила у дебели хлад густе букове шуме планине Лисе – која је његов завичај.

Он ми није причао - да није. Ја не могу тврдити да је. Ако је – нека је, свака му част, а ако није – треб'о је!

Божидар Милованов Глоговац

Покровитељи издања

Градски центар за физичку културу
„Стари ДИФ“

Косово пројект – Београд

Славољуб Филиповић

Предузеће за електроинсталације и опрему

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-31

ЧУРОВИЋ, Жељко

Љубавна кажа Микоње Стакина / Жељко
Чуровић-Лисански. - Врбас : Јабучка Гора,
2007 (Сремчица : Линеа). - 115 стр. ; 21 cm

Тираж 1.000. - Стр. 113-115 : Рецензија /
Бождар Милованов Глоговац.

ISBN 978-86-86319-04-3

COBISS.SR-ID 142026252